

Vol. I, 2014

The Irish Polish Society Yearbook

Rocznik Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, tom I, 2014

Irish Polish Society

Towarzystwo
Irlandzko - Polskie

The Irish Polish Society Yearbook, vol. I, 2014

Rocznik Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, tom I, 2014

Edited by: Jaroslaw Plachecki

Peer reviewer: Ronald J. Hill

Editorial Advisory Panel:

Wawrzyniec K. Konarski (Academic reviewer),

Hanna Dowling (Data yearbook),

Patrick Quigley (Linguistic reviewer),

Niamh Nestor (Editorial adviser on migration and language acquisition),

Agnieszka Jarochowicz (English to Polish translation),

Ronan Quinn (Polish to English translation).

Call for papers: *The Irish Polish Society Yearbook* is the official annual journal of the Irish Polish Society starting with the year 2013. It has been established to promote greater mutual interest, integration and understanding between the Irish and Polish communities. *The Irish Polish Society Yearbook* (IPSY) editorial policy is pluralist and interdisciplinary. The journal is dedicated to the publication of high-quality articles on the arts, society, history, cultural events, economic and political relationships between Poland and Ireland as well as reports on IPS activities. It will provide a forum for critical and creative writing in English and Polish for members of the IPS, academics, writers and other authors and organisations that work towards integration between the two communities in Ireland. It will be an annual record of events of the Polish Diaspora in Ireland that have a significant Polish and Irish content and will include events and activities that take place between IPS Annual General Meetings.

All proposals for papers relating to the above areas should be sent to the editor on e-mail address: office@plachecki.pl and should include: the author(s) name, title and affiliation (if any), contact details, paper title and preliminary abstract of 150-250 words. The deadline for the receipt of proposals is 31 August 2014.

Full papers of no more than 6000 words (including notes and references) should begin with a short abstract of 250-400 words, describing the main thesis and conclusions of the article and finish with a bibliography at the end of the text and a short summary of max. 400 words (which will be translated). The number of notes, references, graphs and tables should be kept to a minimum. References need to be cited in the text (Harvard style) and then listed in the bibliography. The Editor reserves the rights to make any necessary changes in the papers or request the author to do so.

Supported by:

The Irish Polish Society Yearbook

vol. I 2014

Rocznik Towarzystwa Irlandzko-Polskiego

tom I 2014

Edited by:
Jarosław Płachecki

Dublin 2014

The Irish Polish Society Yearbook, vol. I, 2014

Rocznik Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, tom I, 2014

Edited by: Jarosław Plachecki

Peer reviewer: Ronald J. Hill

© Copyright by Irish Polish Society, Dublin 2014

ISBN 978-83-7789-258-9

ISSN 2009-9568 (electronic edition)

Publishing House of the Institute for Sustainable Technologies – National Research Institute
26-600 Radom, 6/10 Pułaskiego Street, phone (+48 +48) 36 442 41, fax (+48 +48) 36 447 65
e-mail: instytut@itee.radom.pl <http://www.itee.radom.pl>

CONTENTS

Articles	5
• Constance Markievicz. An emotional and political life – <i>Wawrzyniec Konarski</i>	5
• The Polish complementary schools and Irish mainstream education. Past, present and future – <i>Niamh Nestor</i>	29
• 'Why Won't You All Just Go Back Home?' Patterns of Migration and Settlement of Polish Diaspora in Ireland in the Presence of Economic Downturn – <i>Teresa Buczkowska</i>	57
• Faithfulness towards native literature or braving the foreign works? An immigrant's reading habits in the world of lost identity – <i>Magdalena Szulc</i>	79
• Jerzy Harasymowicz: The Poet of Many Nations – <i>Ewa Stańczyk</i>	89
Polish language section	93
• Jan Kamiński uncovers the truth about himself (Jan Kamiński odsłania prawdę o sobie) – <i>Hanna Dowling</i>	93
• Ireland's neutrality during WWII (Irlandzka neutralność w czasie II wojny światowej) – <i>Izabela Jankowska</i>	107
• Assessment of the economic performance of Ireland in the Tenth Review under the Extended Arrangement with the IMF in the year 2013 (Ocena gospodarki Irlandii w świetle 10. raportu w ramach umowy pożyczkowej z Międzynarodowym Funduszem Walutowym w 2013 roku) – <i>Jarosław Płachecki</i>	129

Reviews	157
• Migrant Birds; Selected Poems by Adam Mickiewicz – <i>Marcus Wheeler</i> • The Polish Irishman, The Life and Times of Count Casimir Markiewicz by Patrick Quigley – <i>Jarosław Płachecki</i> • Contact Zone Identities in the poetry of Jerzy Harasymowicz: A Postcolonial Analysis by Ewa Stańczyk – <i>Patrick Quigley</i> • Polish Emigration in Ireland in the 20th and early 21st centuries, (ed.) J. Płachecki – <i>Gabriel Doherty</i> • What I got from Ireland? by Przemek Kolasiński and Brian Earls – <i>Patrick Quigley</i>	157 160 162 165 169
Irish Polish Society Reports & Notes	171
• IPS newsletter, 8th Dec. 2012 – <i>Hanna Dowling</i> • Remembering Seamus Heaney – <i>Hanna Dowling</i> • Summary of the IPS activities during the year 2012/2013 – <i>Hanna Dowling</i> • Polish translation of the IPS activities 2012/2013 (Podsumowanie działalności Towarzystwa Irlandzko-Polskiego w roku 2012/2013) – <i>Hanna Dowling</i>	171 173 181 191
Irish Polish Society Photo Album 2012/2013	201

ARTICLES

Wawrzyniec KONARSKI

Constance Markievicz. An emotional and political life

In the memory of Dr Séan Cronin

Abstract: Constance Markievicz [in Polish Markiewicz] became a living legend in the fight for the independence of Ireland already in her life. However, to be confined to such observations is insufficient. She repeatedly demonstrated a personal courage up to now far exceeding the boundaries normally reserved for members of her sex. Constance mixed a radical anti-British republicanism with her equally left-wing politics, as does not only a fighter for Irish freedom, but an outright follower of deep social transformation. This only emphasized the distance between her and her aristocratic, Anglo-Irish descent. In contrast to the participants of the movement for Irish independence, she was equally distinguished also in her family and emotional ties with Poland, and more exactly with a Pole, Kazimierz (Casimir) Dunin-Markiewicz. All this only augments the interest in the natural, emotional and political life of Constance Markievicz.

Keywords: Ireland, Constance Markievicz, Kazimierz Dunin-Markiewicz, Dublin, Dáil Éireann, Sinn Féin.

Introduction

I first encountered the life of Constance Markievicz in 1977, while I was in my first year of Political Science at the University of Warsaw. Even then, I did not know that soon I would be busy with Ireland, its history, politics and culture, her folk heroes and her

people. Accidentally, I came across a documentary kind of book by two Scandinavian authors, Jan Olof Olsson and Margareta Sjögren, *Low over Ireland* [the original title *Lågtryck över Irland*]. It's interesting, but powerfully malicious view of Ireland and the Irish was accentuated very well by the Polish translation by Zbigniew Lanowski. In a fragment of the book relating to the outbreak and course of the Easter Rising of 1916, I read about a woman with a familiar sounding name – Markiewicz – representing a small section of the insurgents (Olsson, Sjögren, 1974: 134–135, 154). This fact couldn't leave me but wonder. I dedicated just short of the following two years reaching out to the history and politics of Ireland, which was not quite that easy. An island, sometimes confused in Poland with ... Iceland (sic!) instilled little interest in my compatriots. Regarding the work – at least in the field of political science – it was like a medicine, the main point of interest being the eruption of the conflict in Northern Ireland, the non-independent part of the island. When in September 1979 I saw for the first time in my life the Irish shores, sailing by ferry from Fishguard in Wales to Rosslare in Co. Wexford, my theoretical knowledge of Ireland grew. At the same time, it increased my appetite to confront my view of the real Ireland. Also, while watching places where there was fighting by insurgents, like in St. Stephen's Green, linked with the fate of Constance Markiewicz, and where today you can find her bust. On returning to Poland a month later, I already felt like an expert on the politics and recent history of Ireland, at least amongst the other students of Political Science. Less than a year later, the fruit of my fascination with Ireland became my Master thesis with special regards to the Irish party system, and in 1985 a doctorate on the predominant role of Fianna Fáil in that system. My fascination continued, in particular the fate of Constance Markiewicz. This occurred to such an extent that in 1990 I went to a newly opened primary school in the Warsaw district of Bemowo with the long held thought that had matured in my head: that Constance Markiewicz could be the patron of the Polish school. The school in Bemowo didn't yet have a patron. The current management of the school at first acknowledged me as an exalted crank. However, my stubbornness prevailed and a few

months later my thought was 'bought' and then supported through Polish-Irish Society based in Warsaw plus the Irish embassy in Poland. A ceremonial granting of the name of Constance for the school followed late in spring 1993 and from that time Constance Markievicz is continuously relevant to ...Bemowo. The fact is that the name of the school was fully recorded twice in the pages of *The Irish Times*: as a page about the school by Hanna Dangel-Dowling (Markievicz school) and also in the very cutting column by Dr Séan Cronin (An Irishman's Diary). In August 1995, I had the great pleasure to know Cronin and hold a deep intellectual conversation with him during my stay at the American University in Washington D.C., where I was offered a research placement. The Constance Markievicz school – at present a secondary school – has expanded its English language classes and has nurtured the memory of its patroness amongst its students (*Spotkania z Konstancją*). I must add how much I enjoy it and how much it affects me.

This current text represents on the one hand proof of how great I feel about the beginnings of my fascination with Ireland. On the other hand, it shows the immediate consequences of my specific research in different periods of academic activity, which was conducted from sources and libraries in the following institutions: The National Library of Ireland, Trinity College Library Dublin and the University College Dublin Library and Archives. I also made use of various temporary exhibitions in the National Museum of Ireland and the National Gallery of Ireland and also material found on the internet. Also, those which helped to a basic degree, were the following written texts of Constance Markievicz: Jacqueline Van Voris, *Constance Markievicz. In the Cause of Ireland*, University of Massachusetts Press, Amherst 1967; Diana Norman, *Terrible Beauty. A Life of Constance Markievicz, 1868–1927*, Hodder & Stoughton, London 1987 and Anne Haverty, *Constance Markievicz. An Independent Life*, Pandora Press, London et al. 1988. In the above group, I also link two articles: Suzanne Kennedy Flynn, *Countess Courageous*, published in the journal *World of Hibernia* in 1998 and Marcus Wheeler, *A Woman Known as Countess Markiewicz*, published in the Polish journal *Tygiel Kultury* also in 1998, also documentaries

issued by RTE radio 1 titled *The Rebel Countess* and accessible online. They are not quoted in the same text in annotated form in brackets with care for the following article's biographical and basic character. All other sources and elaborations in the bibliography have footnotes in the text.

Origins and marriage

Constance Georgina, from the house of Gore-Booth, came into the world on the 4th February 1868 as the first born child of the marriage of Sir Henry Gore Booth and Georgine of the family Hill. Constance's mother covered herself in glory in her accomplished ancestors. Her father, a sizeable landlord, was to become distinguished as a well-known polar sailor sailing to Spitsbergen and the seas of Barents and Karsk. Aside from her birth in London, Constance's childhood and youth was spent in the family's Irish estate of Lissadell in Co. Sligo. In the beginning of May 2004, I had the occasion to visit this splendid residence, but then it was no longer in the hands of Constance's descendants. *Hic transit gloria familiae ...*

Considering her family roots, her upbringing in the spirit of respect for the British Empire, and the indifference of her nearest and dearest to the idea of political emancipation of Ireland, it is difficult to imagine that she could refuse such exact political values. She did so by looking back into the middle-ages, and in a way in which a person seldom varies radically her current views and way of life. It is not possible after all to find out her previous monotonous way of life, though by being astute, it was so very much similar for other rich girls. Constance remained therefore under the care of her governess and she mastered the art of riding a horse, the French language, discussing philosophy and art. These and similar abilities she tried out at first, including far off travels to Italy, which she frequented at the age of 18. The consequences of this specific education culminated in the introduction of the young woman to Queen Victoria, which took place on the 17th March 1887.

Constance was already tall and pretty and had brown hair. She was well primed for marriage. At the same time she gained an eccentric mind set, more suitable for new native contemporary bohemian life and she quickly began to smoke tobacco.

However, as time passed, for the family a good marriage for the daughter became the main desire. A cause for concern arose; the visits to London and Dublin left her open to the ideas of the suffrage movement. What significantly deepened her intellectual horizons was her good knowledge of the well-known poet William Butler Yeats (Krajewska, 1976: 110). Her first contact with popular Irish literature, and the renaissance of the Irish language under the initiative of Douglas Hyde, I will talk about later. This however, inspired in her a deeper interest. She was still powerfully stuck to the traditions of the Protestant Anglo-Irish. She also had a talent for painting. Therefore in 1898 she went to Paris, where her abilities got better. There began the Polish thread of her life.

In January 1899, at a student ball she met a Polish aristocrat from the Ukraine, Kazimierz (Casimir) Dunin-Markiewicz. They bewitched each other. Markiewicz, who was younger than Constance by 6 years, came from not so well of family to Gore-Booth, though at the same time he held the right to titles. However, the right to the use of these titles was repeatedly the subject of doubt (Wheeler, 1998: 7). He was an unusually handsome and tall man – nearly two metres. He was a fan of the theatre, a capable artist and he interrupted his legal studies in Kiev to go to Paris to paint. However, he was not a bachelor! His wife, Jadwiga Splawa-Neyman, because of weak health, had to return to her family along with her sons, first born Stanislaw and the youngest Ryszard. Not long after he got acquainted with Constance, Dunin-Markiewicz found out about the death of his wife and Ryszard. By then, he was already in love with Constance, who offered him moral support. A few months later, there was no doubt that they wanted to be together. This enthusiasm was not shared, however, by the Gore-Booth family.

The marriage of Constance and Kazimierz took place on the 29th September 1900 in London, in a civil office, under the auspices of the Russian diplomatic corps and St. Marylebone's Church. The

father of the young bride did not live to see it. He had died in January 1900 in Switzerland. For more than three years, the young married couple hoped that their common talents as artists would grow while living in Paris. However, for a certain time they visited Lissadell. It was exactly there, on the 13th November 1901, that Constance gave birth to her only, as it would turn out, child, a daughter Maeve Alys. Shortly after the birth, the grandmother, Lady Gore-Booth, took care of the little one. Only a few months after coming into the world, the bond between mother and daughter was not strong. It is difficult to assert what went wrong. Perhaps the bohemian environment to which Constance turned affected it. On the other hand, it is not possible to say whether she loved children. She has strong affection for her stepson Stanislaw, the aforementioned son of Kazimierz from his first marriage. This was fully reciprocated. She met him in 1902 during a five month stay in Zywtowka, the family estate of the Markiewicz in the Ukraine, situated between Human and Winnica (*Polski malarz będzie miał ...*). Next, after an equally long visit a year later, the Markiewicz returned to Dublin along with Stasko, as the stepmother called him.

Different reasons decided it, but Constance was never to visit Zywtowka again. She did not hide the fact that she was enchanted by the area, but she observed in dismay the misery of the local peasants. She was in complete dejection then, when she looked at the estate of her father and the shades of opinion of the tenants. In October 1903, the new married couple got a present from Lady Gore-Booth of an ample house in the Dublin district of Rathgar. They lived there with Stasko and Maeve.

Towards Metamorphosis

From the moment they started living in Dublin, there began a new period in Constance's life – in the beginning only of art. They continued routine visits to Dublin Castle, the seat of British authorities in Ireland. She began gradually to swap these meetings amongst the loyal elite with personalities engaged in the Celtic

renaissance, like Lady Gregory, George William Russell (Æ), and obviously W.B. Yeats (Krajewska, 1976: 95 – 97 and passim).

In the time of Constance there was nearly a continuous 750 year relationship between Ireland and her neighbouring power, to whom she repeatedly tried to defeat militarily, but to no avail. At the beginning of the new century, the situation didn't appear to be any worse. Already in the first half of the 19th century, the politics of anglicisation of Ireland was already beginning to have an overwhelming influence on the awareness of the majority of people. Even in the middle of that same century, almost the entire rural population spoke solely in Irish. The towns were bilingual. Half a century later, some 0.6m people could speak this Celtic language, and exclusively only 300,000. The population of the entire island numbered 4.6m people (Majewicz & Majewicz, 1983: 10).

Much missed, the effect that the policy of anglicisation had on the Irish is that they lost interest in national emancipation and also in their language. Luckily, there appeared an active minority. Terrified of the withdrawal of a creative foundation, there grew a new powerful nationalism rooted in the native Celtic culture. It all started inconspicuously. In 1877, the Dublin Society for the Preservation of the Irish Language was created. Quickly enough, it split into some other stand-alone associations of similar character. One of these was begun by the language enthusiast, the young poet and academic, Douglas Hyde. He was a co-founder of the Irish National Literary Society in Dublin and in November 1892 he gave there a famous lecture titled *The necessity for de-Anglicising Ireland* (Douglas Hyde on ...: 81 – 86; Lyons, 1981: 228–229). It was the moment of breakthrough. Hyde called a spade a spade. He asked, as is done, how it occurs in Irish people that they both hate English people, and at the same time have an infantile tendency to imitate them. Perhaps it's the age old way. It is the problem with small and bigger nations and rationality, the specific mentality of the hate-filled slave, who also admires his master. Hyde saw this and pointed to a way out: It was time to return to the past, to the language, habits, names of towns, surnames, music, even sports games of their own background. On the 31st July 1893, he set up the Gaelic

League, organized along the principles identical to that which he had already read out. Soon, affiliation to it would mean in effect a cultural and political, and patriotic, demonstration of the Irish towards the Empire.

To the total surprise of her family and to her husband, Constance wanted to join this group also. This nationalistic illumination accidentally came about in the summer of 1907. During her stay in a summer resort not far from Dublin, she got her hands on intellectual and political publications connected to the Celtic revival. After learning of this, she suffered a huge shock, noticing the aridity of life that she led. This woman, not of Celtic origins, decided to devote herself to the country in which she grew up. Interestingly, her transformation was not an exception. Many makers of Irish nationalism and culture could not have been a success otherwise. For the specifics of the time, the partial exploration of Celtic roots, or the final conscious decision which affected the change, was accomplished in important historical Irish people, like Pádraic Pearse (Edwards, 1990; Moran, 1994; Pearse, 1974) Erskine Childers (McInerney, 1971) or Roger Casement (Llosa, 2011; Mackey, 1954). Constance really wanted to catch up on lost time, to find herself in the mainstream of events of not only an intellectual dimension, but as it was to turn out, doctrinaire and military.

Politics, or power of new argument

In autumn 1908, she was accepted into the female republican movement *Inghinidhe na hÉireann* (Daughters of Ireland) and then played a role in the first magazine for women in Ireland *Bean na hÉireann* (Woman of Ireland). Inspired by the young republican Bulmer Hobson, in August 1909, she paid for the convening of – with the participation of around a hundred boys – the inaugural meeting of the republican organisation *Na Fianna Éireann* (Soldiers or Warriors of Ireland) (Konarski, 1991: 27–29). She helped in the preparation of future fighters for the freedom of the republic. The new organisation was created with the aim of acting as a counterweight to the scouting model of Lord Baden-Powell and

the weakening of his influence on the next generations of Irish youth. Participating in bivouacs of her own scouts, Constance resigned from aristocratic title 'Countess.' From this time on, she assumed the address 'Madame'.

In 1910, she was a member of the executive council of the organisation by the name of Sinn Féin (Ourselves Alone). Under changed circumstances, there was the determination to understand at least two things: From November 1905, the political doctrine and from September 1908 what exactly the political party would be called (Bachrynowski, 2010: 10, 13; Konarski, 1991: 26; Konarski, 2001: 122; Lyons, 1981: 256). The animator and architect of Sinn Féin was a printer by profession and a journalist and political auto-didact, Arthur Griffith. Being a separatist, he judged that MPs sitting on behalf of Ireland in the British House of Commons, shortly after the election, should resign their seats. The next step would be to choose their own parliament from amongst themselves. More interestingly, he believed in a personal union between Ireland and England, but on the other hand, self-sufficiency for Ireland in the sphere of politics, economy and culture (Davis, 1974; Griffith, 1918; Pyne, 1974: 207). Griffith believed in a repeat of the solution achieved in Austria and Hungary in 1867. There they obtained for Hungary the status of a self-sufficient state connected to Austria by a common monarch, materialised due to a political programme by Hungarian patriot, Ferenc Deák. The result was the establishment of two elected parliaments – in Vienna and in Budapest – and the beginning of the Dual Monarchy (Kochanowski, 1997: 20 and further).

Constance and Griffith did not like each other, because he considered her metamorphosis insincere. This stance did not even change when in the summer of 1910, she was arrested for organising an anti-monarchist demonstration. This alone radicalised the view of the Countess Republican and pushed her in the direction of ... the workers' movement. She got friendly with two distinguished leaders who were forming a union movement in Ireland: James Larkin and James Connolly. For the first, a strike became the most effective weapon in the hands of workers (Plunkett, 1978).

Immediately, Connolly indicated the necessity for a link between the fight for freedom with social revolution (*James Connolly a Working ...*; Ryan, 1978). The followers of the Second International and the British Labour Party did not appeal to him. The link between Constance and the Irish labourism did not happen opportunistically. She always felt for people's torment and misery that she saw very distinctly in Dublin, where a third of the inhabitants of the city lived in slums, in the immediate area around the city centre, and the infant mortality rate was the highest not only in Britain, but also in comparison to other European cities. Not surprisingly, Connolly and Larkin were given large support during the great strike, which began in August 1913, and which was a response to the lockout of union members in companies belonging to one of the richest citizens of Dublin, William Martin Murphy. The strike lasted until the beginning of 1914, and turned out to be tragic. Fights with police, arrests, even fatalities, however, were not the main cause of failure. The result was decided by the lack of support from the British trade unions and the Labour Party. Another important factor was also the decided opposition to the strike by the Irish Roman Catholic hierarchy (Jackson, 1955: 267–269; *Open letter from ...*; Plunkett, 1978: 81–83; *Report of the Labour ...*). During the lifetime of the strike, Constance – and her colleagues – prepared food, laundered and gave accommodation to strikers (Boyd, 1976: 91). Connolly was particularly fascinated by her, whom she acknowledged as her master. At that time, she was already living in another area of the city, Rathmines.

Despite such a long standing commitment to his wife, the situation didn't arouse enthusiasm in Kazimierz. Having lived in Dublin for over 10 years, he had earned a reputation as an amateur actor, playwright, painter and a promoter of sport and culture. He founded the United Arts Club, and the Independent Dramatic Company, renamed the Dublin Repertory Theatre. Constance acted in his plays, staged at the Abbey Theatre, that is, when she had time. His quite consistent political indifference was disrupted in 1912 when he hosted with exaggerated courtesy, in Dublin, the Russian prima ballerina Anna Pavlova. Some paintings by Markiewicz,

painted in France i.e. *Constance in White* can now be seen in Dublin. He also founded the first fencing club in Ireland, bringing the teacher from France.

For a long time he indulged, in his opinion, his quirky wife, but he became increasingly concerned with financial problems which came to a head at the end of 1913, when he left Dublin. That is the official reason. This decision by Kazimierz certainly hampered the ever worsening emotional bond between him and Constance. The mutual attraction already lay in the past. Each one was thinking about themselves in their own way. His financial troubles looked to be a perfect pretext for Constance's husband's departure. They were to meet twice more: in 1924 and in 1927. On both occasions, he came to Dublin. On the first occasion, he intended to turn the de facto separation into a divorce, but in the end gave up. The other time was a cause of sadness and finality. Kazimierz and his son Stanislaw, having heard on Polish radio of Constance's illness, went especially from Warsaw, to see her. They both remained with her until her death, bidding her farewell in friendship.

After he left Dublin in 1913, Kazimierz first worked as a war correspondent in the Balkans. After world war erupted, he was to be found fighting as an Imperial Hussar in the Tsarist army, and was wounded. He got as far as Lvov, where he fell ill from typhus and it was an outright miracle that he avoided death. He only made a complete recovery in Zywtowka, to where he was brought by his brother Jan. But he didn't completely escape unhappiness. During the [Russian] Civil War, Bolshevik troops burned down Zywtowka, the family was dispersed, even Stasko – belonging to the Tsarist Naval Guard – spent two years in their hands as a hostage. In independent Poland, Kazimierz lived in Warsaw working in the US Consulate as a legal and business advisor. He also wrote the screenplay for his feature length film in Poland, *The Return*, directed by Aleksander Hertz (*Powrot* (1920)). He rarely wrote to Constance about his life in Poland, and irregularly sent letters and later gave her news in person at the time of his first visit in 1924. In June 1915, at the written request of the ill father, Stasko left his stepmother. From then on, the Polish thread

of Constance's family life practically finished. She kept in close proximity her daughter and her dearly beloved sister, Eva.

Now, political activities reached total supremacy in the life of Constance Markievicz. The great worker's strike was still underway and with the initiative of James Larkin, the Irish Citizen's Army was formed, which numbered around 200 armed workers (Boyd, 1976: 91–92; Constitution of the Irish...; Konarski, 2001: 127). At the end of March 1914, Constance became one of the two treasurers of this tiny army, directed already by Connolly. She was already a Socialist and a follower of uncompromising republicanism. She acted also on behalf of the women's republican movement Cumann na mBan (Community of Women). Even earlier, in November 1913, she became the co-founder of the greatest nationalist paramilitary organisation, the Irish Volunteers (Formation of the Irish ...; Jackson, 1955: 269; Konarski, 2001: 128; Manifesto of the Irish...; Murphy, 1978: ix and further). Her Fianna members formed the core of the Irish warring forces in the Easter Rising, in Dublin in April 1916. The Rising marked the beginning of a period of an armed and diplomatic struggle for the freedom of Ireland, not ending with the thoughts of many of the participants, including Constance.

The Easter Rising and its aftermath

The Dublin insurrection was prepared by a group of seven conspirators known as the Military Council, spun from an organisation called the Irish Republican Brotherhood (IRB) (Edwards, 1990; passim; McArdle, 1951: passim; Stephens, 1978). The start of the battle was doomed to failure. The most dedicated group of conspirators depended on an awakening in defeat – as they regarded it – through offering themselves up as sacrifices, namely their lives. Their leader, the aforementioned Pádraic Pearse, a poet, teacher and political visionary believed that the reason Ireland remained in captivity was that she did not deserve freedom. In his opinion, the country needed a shocking kind of example, a purifying and blessed bloodbath, liberating society in its desire to fight for freedom (Edwards, 1990: 235–238; Moran, 1994,

passim). The defeat of the uprising therefore – to use IT language – was already programmed. It is not wise to ignore the view held by a minority of the conspirators, that it would be possible to get military help for the uprising from the German Empire. Although naïve, such a conviction was based on two premises. The backbone of Irish emigration was to the USA and the German ambassador in Washington, Count Johann Heinrich von Bernstorff, was interested in the idea of an uprising (Doerries, 1989: 73–74, 156). Even earlier, the idea of German help was maintained by Roger Casement, who was special envoy of the IRB in Berlin.

The Rising started on Easter Monday the 24th April 1916, and the symbolic beginning was the reading by Pearse of the Proclamation of the Provisional Government in creating a Republic of Ireland (Konarski, 1991: 51–56; Stephens, 1978). The struggle lasted until Saturday 29th April. Constance took an active role in it, as a major of the Irish Citizen Army in the area of the well-known St. Stephen's Green or the College of Surgeons (The Great War and the Easter Rising).

After the capitulation, she was imprisoned in Kilmainham Jail. In being condemned to death by shooting, she saved her life due to her sex (*The Court Martial of ...*). What saved her was her sex She 'visited' two prisons: Mountjoy in Dublin and Aylesbury in England. In both, the British authorities put her with common criminals to fracture her morale. It had the opposite effect. Constance took the decision to convert to Catholicism.

After a sentence of penal servitude for life, she was released on the 18th June 1917 to an enthusiastic welcome in Ireland. Her political activities intensified in a number of areas. She was a member of the executive council of Sinn Féin, a major in the Citizen Army, leader of Cumann na mBan, head scout in Na Fianna Éireann and a spokeswoman for the Irish labour section of the nationalist movement. In turn, this conflicted with Sinn Féin, which was now radicalising itself and growing in strength as a coalition of various groups, all connected to the vision of an independent republic. At its head, stood – in October 1917 – the sole survivor from the officers

of the Easter Rising, Eamon de Valera (Coogan, 1995; The Earl of Longford & O'Neill, 1970; Ferriter, 2007).

In the night of the 17th and 18th of May 1918, the British authorities arrested leading leaders of Sinn Féin, including De Valera, Griffith and Constance. On the 18th May, the British government papers were printed proclaiming that Sinn Féin was plotting with the Germans. The conspiracy with the enemy of Britain was the basis behind a willingness to find a pretext for repressive action. A lot of the arrested had been warned earlier of the intention of the British authorities. Their calculation this time told them that they would end up in prison. The repression only added to Sinn Féin's support.

Constance was held until the 10th March following year in Holloway Women's Prison in London. This time she was in the good company of two other known republicans, Kathleen Clarke and Maud Gonne (*Kathleen Clark ...*; Krajewska, 1976: 62–65; *Maud Gonne and ...*). While she was imprisoned, there were – on the 14th December 1918 – elections verifying the influence of Sinn Féin. Interestingly, the elections to the House of Commons were ordered after an eight-year break due to war. The result was a shock to London. Of the 105 seats allocated to Ireland for the House of Commons, Sinn Féin got 73. (McCracken, 1958: 20; *Parliamentary Election Results...*: 185–191; Separation 1916–23). The remaining seats went to Unionists from Ulster as a faction that had been sitting in the House for a few decades. It told a story of the autonomy of Ireland namely the Home Rule (*The Growth of Irish...*; *The Ulster Question*).

The great success for the radical independent-seeking mainstream was a complete shock to the British authorities. The more so, because it represented not just a mathematic dimension but a psychological one, too. Sinn Féin until the elections was formally banned. During the election campaign, the repressions were especially severe. Nearly 500 active republicans were arrested, imprisoned and deported without trial. The electoral manifesto of the party was censured. Only 26 candidates led the campaign in districts where they were fielded. That was not enough. Republican literature was confiscated. Their distributors were arrested. The

electoral meetings were disrupted, and the offices of Sinn Féin were attacked (Lyons, 1981: 399; McCracken, 1958: 20). In truth, what was shocking was not so much the repression but when it got worse. It is difficult to believe that the British authorities were taking things out of proportion.

Constance was also elected. At that time, she was the first woman in British history to be elected to the House of Commons. She decided not to take her seat. According to the doctrine of abstentionism of Sinn Féin, the British parliament was indeed a completely foreign organ. The intended effect that the political demonstrations were to produce was to break off all constitutional links with Britain. On the 21st January 1919, 27 newly elected deputies of Sinn Féin met in Dublin's Mansion House for the first meeting of Dáil Éireann, or the people's assembly. Of the remainder, one had been deported, two were ill, five were acting on a special mission and the rest were in prison. The gathering adopted the Constitution of Dáil Éireann, announcing the Declaration of Independence and the Democratic Programme and urged a 'free people of the world' for the recognition of a Republic of Ireland which had been proclaimed at the outbreak of the Easter Rising. Three delegates were sent to the Paris conference, though they were not allowed to enter (Konarski, 2005: 15–16; Lyons, 1981: 400–403; *Odezwa do Przedstawicieli ...*: 3–7; McCracken, 1958: 22–23, 25–26). The beginning of a functioning Dáil and an underground Irish State, was unrecognized by everyone – with the exception of the People's Commissars Council of Soviet Russia (Wheeler, 1975: 83–84).

On the 3rd February 1919, Eamon de Valera escaped from Lincoln Jail using a key hidden in a loaf of bread (Coogan, 1995: 125–126; The Earl of Longford & O'Neill, 1970: 85–87). On the first of April, of the same year, he stood as head of the Government, the composition of which also included Griffith and Constance as minister for Labour (Chubb, 1974: 338). At one stroke, she became the first female minister in the history of Ireland. At first, the British authorities ignored the existence of an Irish parliament and government and – the so maintained – quasi-state. From the 10th September 1919, increasingly repressive measures were

applied, such as the official banning of the Dáil. (McCracken, 1958: 24). Constance was fully engaged in her work from October of that year. This ended up with her next arrest, and subsequent sitting for four months in Cork's female prison, which was defined in letters to her sister Eva as the 'most convenient' that she had hitherto known. Certainly, she used her time to read the works of Lenin and John Mitchel, the 19th century theoretician of the Irish nationalist movement, and also the books of G.K. Chesterton and William Makepeace Thackeray. After her release, within her ministry, she took charge of the organisation of Labour Courts, aiming for the resolution of arguments between employers and unions. In this regard, it was the precursor to corporatism. She did not immediately manage to get the approval of the Dáil for the legalisation of a deal for peasants and workers of the land and industrial equipment left by supporters of the British monarchy. The underground parliament did not intend to pass for a revolutionary organ in the eyes of Europe and its compatriots. Moreover, it was not saved from accusations of being under the influence of Bolshevism. It is worth noting that although Constance followed events in Russia with interest she never publicly advocated Lenin. However at the same time, during the said meeting with Kazimierz in 1924 she did not share his prejudices in respect to Bolshevism.

Her illegal, in the view of the British establishment, work was interrupted in September 1920. Completely by accident, she was arrested and sent again to Mountjoy prison, where she studied the Irish language. In December of that year, she was sentenced to two years hard labour, however freedom was granted to her in July 1921. It came about because of the ceasefire in the struggle between the successors to the Irish Volunteers, the Irish Republican Army (IRA) and the British political and military forces (Konarski, 1991: 67–103; O'Malley, 1997; *Odezwa do Przedstawicieli ...*; 24–52; Pollard, 1922: 176 and further; Townshend, 1975). Activity had commenced on the same day as the first sitting of Dáil Éireann, on the 21st January 1919. In the twentieth century history of Ireland, it is termed the Anglo-Irish War, Irish War of Independence or the Black and Tans War (Bennett, 1959). The latter police reserve

troops were known for their cruelty and got the name because of the colour of their original 'uniform'. They were created by the British authorities to fight the IRA. The logistical mind of the IRA was the legend of recent Irish history, Michael Collins, formally the Minister for Finance in the government of De Valera, above all head of the Irish Republican Brotherhood and effective head of the IRA (Coogan, 1991; Taylor, 1961). His people were not only in the post offices, but also in prisons and Dublin Castle. Michael Collins' troops, known as 'Flying Columns', burnt police posts, killed spies and other 'guardians of order'. Importantly, it showed a psychological terror, alienating the police from society and ridiculed the British authorities in Ireland. Interestingly enough, the actions of the IRA only gained the approbation of the Dáil on the 11th March 1921 (Nowlan, 1966: 73). Earlier, the underground parliament considered the actions of Collins and his people to be a greater harm than help to Irish affairs.

The Treaty of 1921 and its direct results. The death of Constance Markievicz

Constance was engaging exclusively in administrative business at this time. Everyone has a right to his own opinion, however it is difficult to disagree with the view that without the actions of the IRA it would not have been likely that Great Britain would have been ready to start peace talks with the Irish. They were conducted off and on from October to the beginning of December 1921 in London. The consequence was the Anglo-Irish Treaty signed in London on the 6th December 1921. Its signing became the beginning of an argument that split society in Ireland for generations to come between those for the Treaty and those against. Contained in it was the provision of dominion status for 26 out of the 32 historic counties on the island. The remaining six counties became an official British province known as Northern Ireland, but in nationalist rhetoric the 'six counties'. The newly created Irish Free State (*Saorstát Éireann*) got the status of a British dominion and MPs of the State and members of the Government were obliged to swear an oath of obedience

to the British monarchy (Coogan, 1991: 469–473; Coogan, 1995: 737–742; *The Earl of Longford & O'Neill*, 1970: 288–293). The creation of a republican state did not get the approval of Britain. The consequence of the Treaty was a split in Sinn Féin and the IRA. Constance and De Valera found themselves on the side opposing it, called Anti-Treaty Sinn Féin. Collins and Griffith were on the so-called Pro-Treaty Sinn Féin.

A few months later saw the beginning of a great misery, as can happen anywhere, especially to a young state: at dawn on the 28th June 1922, a civil war erupted. It lasted almost a year and although relatively few people died in it, around 700 people, it created a great moral desolation, economically and symbolically (Konarski, 1991: 130–152; Younger, 1979). The scale of this testifies to the fact that the country was deprived of valuable people, needed especially at that moment. Arthur Griffith, acting head of state, died of heart failure on August 12th 1922 (*90 years ago ...*). Michael Collins followed him 10 days later, dying in an ambush at Béal na mBláth in his own county of Cork, unfortunately at the hands of his recent comrades at the time of the guerrilla war of 1919–1922 (*The Death of IRA Leader ...*).

Constance did not accept the imposed *status quo* with Britain to the end of her days. During the Civil War, she was in hiding for some time. She managed to go to the United States of America before the Civil War, where she propagated the idea of republicanism to the Irish diaspora. Later, she was to do the same in Scotland and England, and in London itself. She wrote articles to the republican newspaper *Poblacht na hÉireann* (Republic of Ireland). She was elected to the ‘parliament of the Free State’ as she called the Dáil, but did not take her seat, like every one of the anti-Treaty faction of Sinn Féin.

On the 20th November 1923, she was arrested for the last time in her life, while campaigning for the release of republican prisoners. As a sign of protest, she undertook a hunger strike, and for around a month she was held in the North Dublin Union. In May 1926, she helped de Valera set up the republican political party Fianna Fáil (Soldiers or Warriors of Destiny) (Horgan, 1999: 37–38). For decades

it was the greatest and longest serving political party in Ireland (Konarski, 2001: 215–226 and *passim*). However, Constance was not to take part in the first moment of electoral triumph for this party, which took place in 1932 (Fianna Fáil). At the beginning of July 1927, during a meeting of the executive of Fianna Fáil, she got a strong pain in her stomach. She was admitted into Sir Patrick Dun's hospital, called the pauper's hospital. Appendicitis was cut out but then there was a complication, which led to peritonitis. Constance's daughter Maeve, together with a group of friends, held out hope. As has already been said, the patient could still enjoy one great moment of happiness, when Kazimierz and Stasko appeared before her.

Constance Markievicz died on the morning of the 15th July 1927. A few hundred thousand people turned out for her funeral to say goodbye to a true hero (*The Funeral of ...*). Around 300,000 people lined the streets as the funeral procession made its way to Glasnevin Cemetery. In taking Constance on her last journey, eight cars were needed to carry all the wreaths and flowers. Although she did not live to see the proclamation of a republic, the deceased left the construction of a fully sovereign Republic of Ireland to others.

Post scriptum

In 1994, one of the well-known Polish film directors asked me to read the screenplay for a feature film on Constance Markievicz. My evaluation was however negative. In the foreground, personal threads were put forward, showing her fascination with James Connolly, including the presumption that it was not just platonic. I did not consider this a worthy underscore in the preliminary screening of the life of Constance. The film was never made. It is high time, though, that a film was made of the life of this original and devoted to her ideas woman. It would be better if it were a Polish-Irish venture. I trust that a lot of people have been waiting for such a film in both our countries.

Summary in Polish

Konstancja Markiewicz – życie uczuciowe i polityczne

Konstancja Markiewicz – w Irlandii występująca jako Markiewicz – już za życia stała się żywą legendą walki o niepodległość swojego kraju. Co wydaje się tu naturalne, taka opinia może stanowić zdecydowaną zachętę do bardziej wnikliwego poznania tej postaci. Konstancja wielokrotnie demonstrowała osobistą odwagę przekraczając granice obszarów zastrzeżonych dotąd dla przedstawicielek jej płci. Jej radykalny, antybrytyjski republikanizm był wymieszany z równie radykalną lewicowością, co czyniło z niej nie tylko bojowniczkę o wolność Irlandii, ale i zdecydowaną zwolenniczkę głębokiej przemiany społecznej. Ta ostatnia kwestia w jeszcze większym stopniu powiększała dystans między nią i jej arystokratycznym, angloirlandzkim pochodzeniem. W przeciwieństwie do innych uczestników irlandzkiego ruchu niepodległościowego w równie ciekawym stopniu wyróżniały ją także związki uczuciowe z Polakiem, Kazimierzem Dunin-Markiewiczem. Wszystko to tylko powiększa, niesłabnące od dziesięcioleci, zainteresowanie życiem uczuciowym i politycznym Konstancji Markiewicz.

References

Primary Sources:

- Haverty, A. (1988) *Constance Markievicz. An Independent Life*, Pandora Press, London.
- Kennedy, Flynn S. (1998) *Countess Courageous*, in: *World of Hibernia*, vol. 4, no. 3.
- Norman, D. (1987) *Terrible Beauty. A Life of Constance Markievicz, 1868–1927*, Hodder & Stoughton, London.
- *The Rebel Countess*, <http://www.rte.ie/radio1/doconone/radio-documentary-rebel-countess-markievicz-doconone.html> (01.07.2013).
- Stephens, J. (1978) *The Insurrection in Dublin*, Colin Smythe, Gerrards Cross (Buckinghamshire).
- Van Voris, J. (1967) *Constance Markievicz. In the Cause of Ireland*, University of Massachusetts Press, Amherst.
- Wheeler, M. (1998), *Kobieta znana jako hrabina Markiewicz*, [in:] *Tygiel Kultury*, no. 1–2 (25–26).

Secondary Sources:

- Bachrynowski S. (2010) *Od konfrontacji do koncyliacji – historia irlandzkiej partii Sinn Féin*, Wydawnictwo Uczelni Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu, Kalisz.

- Bennett, R. (1959) *The Black and Tans*, Hulton, London.
- Boyd, A. (1976) *The Rise of the Irish Trade Unions, 1729–1970*, Anvil Book, Dublin.
- Chubb, B. (1974) *The Government & Politics of Ireland*, Oxford University Press, London.
- *Constitution of the Irish Citizen Army*, [in:] *Irish Political Documents, 1869–1916*, ed. Mitchell A. & Snodaigh P., Irish Academy Press, Blackrock (Co. Dublin) 1989.
- Coogan, T.P. (1995) *De Valera. Long Fellow, Long Shadow*, Arrow Books, London.
- Coogan, T.P. (1991) *Michael Collins. A Biography*, Arrow Books, London.
- *The Court-martial of Countess Markievicz*, <http://www.youtube.com/watch?v=LO4HXVYurOE> (02.07.2013).
- Cronin, S., *An Irishman's Diary*, [in:] *The Irish Times*, 16.10.1995.
- Dangel-Dowling, H., *Markievicz School*, [in:] *The Irish Times*, 24.10.1995.
- Davis R. (1974) *Arthur Griffith and Non-Violent Sinn Féin*, Anvil Books, Tralee.
- *The Death of IRA Leader Michael Collins (Documentary)*, <http://www.youtube.com/watch?v=Lby7P5VbAng> (01.07.2013).
- Doerries, R.R. (1989) *Imperial Challenge. Ambassador Count Bernstorff and German-American Relations, 1908–1917*, The University of North Carolina Press, Chapel Hill & London.
- Douglas Hyde on 'The Necessity for de-Anglicising Ireland', [in:] *Irish Political Documents, 1869–1916*, op.cit.
- The Earl of Longford (Frank Pakenham) & T.P. O'Neill (1970) *Eamon de Valera*, Gill and Macmillan, Dublin.
- Edwards, R.D. (1990) *Patrick Pearse. The Triumph of Failure*, Poolbeg Press, Swords (Co. Dublin).
- Ferriter, D. (2007) *Judging Dev. A Reassessment of the Life and Legacy of Eamon de Valera*, Royal Irish Academy, Dublin.
- Fianna Fáil, in: *Atlas of Irish History*, gen. ed. S. Duffy, Gill & Macmillan, Dublin 2000.
- *Formation of the Irish Volunteers, 1913*, [in:] *Irish Political Documents, 1869–1916*, op.cit.
- *The Funeral of Countess Markievicz*, <https://www.google.pl/search?q=The+funeral+of+countess+Markievicz&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=f67RUZrEDovEtAbrkYHwCg&ved=0CDQQAQ&biw=1024&bih=606> (01.07.2013).
- *The Great War and the Easter Rising*, [in:] *Atlas of Irish History*, op.cit.
- Griffith, A. (1918) *The Resurrection of Hungary. A Parallel for Ireland*, Whelan and son, Dublin.
- *The Growth of Irish Nationalism*, [in:] *Atlas of Irish History*, op.cit.
- Horgan J. (1999) *Seán Lemass. The Enigmatic Patriot*, Gill & Macmillan, Dublin.

- Jackson, T.A. (1955) *Walka Irlandii o wolność* (original title *Ireland Her Own* – translated into Polish by Aleksander Bramson), Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- James Connolly *A Working Class Hero*, <http://www.youtube.com/watch?v=X7rSvTl290> (01.07.2013).
- Kathleen Clarke (1878–1972), <http://www.irishfreedom.net/Fenian%20graves/Clarke,%20Kathleen/K%20Clarke%20bio.htm> (03.07.2013).
- Kochanowski, J. (1997) *Węgry. Od ugody do ugody, 1867–1990*, Wydawnictwo Trio, Warszawa.
- Konarski, W. (1991) *Nieprzejednani. Rzecz o Irlandzkiej Armii Republikańskiej*, Agencja Wydawnicza Tor, Warszawa.
- Konarski, W. (2001) *Pragmatycy i idealisci. Rodowód, typologia i ewolucja ugrupowań politycznych nacjonalizmu irlandzkiego w XX wieku*, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, Uniwersytet Warszawski – Wyższa Szkoła Humanistyczna, Pułtusk – Warszawa.
- Konarski, W. (2005) *System konstytucyjny Irlandii*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa.
- Krajewska, W. (1976) *William Butler Yeats*, Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Llosa, M.V.(2011) *Marzenie Celta* (original title *El sueño del celta* – translated into Polish by M. Chrobak), Wydawnictwo Znak, Kraków.
- Lyons, F.S.L. (1981) *Ireland since the Famine*, Collins/Fontana, London.
- Macardle, D. (1951) *The Irish Republic. A Documented Chronicle of the Anglo-Irish Conflict and the Partitioning of Ireland, with a Detailed Account of the Period 1916–1923*, Irish Press, Dublin.
- Mackey, H.O. (1954) *The Life and Times of Roger Casement*, C.J. Fallon, Dublin.
- Majewicz, E. & A.F. (1983) *Języki celtyckie na Wyspach Brytyjskich*, Ossolineum, Wrocław.
- Manifesto of the Irish Volunteers, *Volunteer Gazette*, December 1913, in: *Irish Political Documents, 1869–1916*, op.cit.
- Maud Gonne and Inghinidhe na hÉireann, <http://www.youtube.com/watch?v=Tmn7cNrWiMM> (03.07.2013).
- McCracken, J.L. (1958) *Representative Government in Ireland. A Study of Dáil Éireann, 1919–1948*, Oxford University Press, London.
- McInerney, M. (1971) *The Riddle of Erskine Childers*, E. & T. O'Brien, Dublin.
- Moran, S.F. (1994) *Patrick Pearse and the Politics of Redemption. The Mind of the Easter Rising*, Catholic University of America Press, Washington, D.C..
- Murphy, J.A., *Introduction*, in: Stephens J., op.cit.
- *90 Years Ago: The Death of Arthur Griffith, 12 August 1922*, <http://www.politics.ie/forum/history/193775-90-years-ago-death-arthur-griffith-12-august-1922-a.html> (04.07.2013).
- Nowlan, K.B. (1966) *Dáil Éireann and the Army. Unity and Division, 1919–1921*, [in:] *The Irish Struggle, 1916–1922*, ed. D. Williams, Paul, London.

- *Odezwa do Przedstawicieli Narodów Całego Świata* [Tekst przyjęty na zgromadzeniu styczniowym 1921 przez Dail Eireann (Parlament Irlandzki)], Delegacja Irlandzka, 2, ul. Scribe, Paryż [Biblioteka Reprintów Towarzystwa Polsko-Irlandzkiego w Poznaniu 1993].
- Olsson, J.O., Sjögren, M. (1974) *Niż nad Irlandią* (original title *Lågtryck over Irland* - translated into Polish by Z. Łanowski), Iskry, Warszawa.
- O'Malley, E. (1997) *On Another Man's Wound*, Anvil Books, Dublin [reprint wydania z 1936].
- *Open letter from George Russell 'to the masters of Dublin'*, The Irish Times, 7 October 1913, [in:] *Irish Political Documents, 1869–1916*, op.cit.
- *Parliamentary Election Results in Ireland, 1801–1922*, (1978) ed. B.M. Walker, Royal Irish Academy, Dublin.
- Pearse, P. (1974) *The Sovereign People*, Pobal Teoranta, Áth Cliath.
- Plunkett, J., Larkin, J., in: *Leaders and Workers*, ed. Boyle J.W., The Mercier Press, Dublin and Cork 1978.
- Pollard, H.B.C. (1922) *The Secret Societies in Ireland. Their Rise and Progress*, Philip Allan & Co., London.
- *Polski malarz będzie miał muzeum na Ukrainie*, 10.03.2008, [http://www.wprost.pl/ar/125391/Polski-malarz-bedzie-mial-muzeum-na-Ukrainie/\(01.07.2013\)](http://www.wprost.pl/ar/125391/Polski-malarz-bedzie-mial-muzeum-na-Ukrainie/(01.07.2013)).
- *Powrót(1920)*, [http://www.filmweb.pl/film/Powr%C3%B3t-1920-192531\(01.07.2013\)](http://www.filmweb.pl/film/Powr%C3%B3t-1920-192531(01.07.2013)).
- Pyne, P. (1974) *The Politics of Parliamentary Abstentionism: Ireland's Four Sinn Féin Parties, 1905–1926*, in: The Journal of Commonwealth & Comparative Politics, March, vol. 12, no. 1.
- Report of a labour meeting during the 1913 conflict, The Irish Times, 7 October 1913, in: *Irish Political Documents, 1869–1916*, op.cit.
- Ryan, D., Connolly, J. in: *Leaders and Workers*, op.cit.
- Separation 1916–23, in: *Atlas of Irish History*, op.cit.
- *Spotkania z Konstancją*, Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi nr 83 im. Konstancji Markiewicz w Warszawie, Warszawa, maj 2013.
- Taylor, R. (1961) *Michael Collins*, Four Square Books, London.
- Townshend, C. (1975) *The British Campaign in Ireland, 1919–1921. The Development of Political and Military Policies*, Oxford University Press, London.
- *The Ulster Question*, [in:] *Atlas of Irish History*, op.cit.
- Wheeler, M. (1975) *Soviet Interest in Ireland*, [in:] Survey, Summer, no. 3 (96).
- Younger, C. (1979) *Ireland's Civil War*, Fontana Press/Collins, Glasgow.

Niamh NESTOR

The Polish complementary schools and Irish mainstream education. Past, present and future

Abstract: Ireland's linguistic landscape has changed radically in the past fifteen years. Two questions on Census 2011 dealt with linguistic diversity. A total of 514,068 people (11% of the total population) stated that they do not speak Irish or English at home. Of these, 23% (119,526) speak Polish. In schools, there are pupils from over 160 countries and up to 200 languages are spoken. For approximately 70–75% pupils English is not their first language (Department of Education and Skills, 2011). Across education, there is an imperative to support and capitalise on the multilingual abilities of young people, not only because of the currently much mooted economic benefits, but also because of the undeniable social, analytical and psychological benefits. On the part of the Irish State, the Department of Education and Skills has made some efforts in this regard. One example is the option to sit a language exam in various non-curricular EU languages, including Polish, at Leaving Certificate level. On the community side, the complementary school sector is growing. The complementary schools, for the main part, run at weekends and provide tuition in subjects such as history, geography, the mother tongue and (sometimes) maths. In Ireland, numerous communities have established complementary schools. The Polish school network is the largest. These schools play a vital role in the long-term maintenance of bilingual abilities, yet they do not receive official recognition by the Irish state. This article provides an overview of the Polish complementary school sector as well as discussing initiatives taken and the supports in place in Irish mainstream education for the maintenance and development of the multilingual abilities of young people. Finally, it makes a number of recommendations for future action on the parts of both the Irish State and the complementary school network.

Keywords: Polish, complementary schools, multilingualism, Irish mainstream education.

Introduction

Poland has experienced significant social upheaval with the emigration of many hundreds of thousands of its citizens since accession to the European Union in 2004 (Główny Urząd Statystyczny, 2008; Iglicka & Ziolk-Skrzypczak, 2010). At the time of accession, three countries – Ireland, the United Kingdom and Sweden – agreed that Polish citizens could access their labour markets without requiring a work permit, and this resulted in ‘one of the biggest emigration flows in Poland’s postwar history, and the country became one of the largest exporters of labor within the enlarged European Union’ (Iglicka & Ziolk-Skrzypczak, 2010). Equally, Ireland has experienced momentous change over the last decade and a half, with a sharp reversal in its traditionally outward-migration patterns to a very rapid increase in inward-migration, particularly noticeable after the accession of ten new EU Member States, including Poland, on May 1st 2004. Mac Éinrí and White have characterised Ireland’s experiences of migration as ‘unique, at least in European terms’ (2008: 153), and the impact of this population change has been particularly striking in the pupil profiles of Irish schools.

Approximately 12% of primary school pupils and 10% of post-primary school students were born outside of Ireland (figures for 2009/2010; Department of Education and Skills, 2011). Since 2008, Ireland’s economic woes have been well-documented, both nationally and internationally, and the onset of recession has seen a return to double-digit unemployment figures and net outward migration. This has led many to assume, perhaps simplistically, that the migrants who arrived in their thousands since the mid 1990s will now decide to return ‘home’.¹

¹ While there is no evidence of any large-scale return, there are data available which suggest that some Polish migrants have left Ireland. Iglicka and Ziolk-Skrzypczak (2010) report data which show that there was a decrease of 20,000 in the number of Polish citizens registered as residing in Ireland in 2008 compared to 2007. A decrease of 40,000 was reported for Poles in Britain. Decreases were only evident in Ireland and Britain. There were increases

The recent publication of data from Ireland's 2011 Census suggests the opposite. In the case of Polish nationals, there has been an almost 100% increase, from 63,276 Polish nationals in 2006 to 122,585 in 2011. Of these, 25,291 are children and teenagers (personal communication, Central Statistics Office). There are also increases reported for other non-Irish nationalities (e.g. Lithuanian, Latvian, Nigerian, Romanian, Indian, etc.), indicating that, contrary to public opinion, many migrants have chosen to remain in Ireland, hence making migration a 'permanent feature of Irish society' (Ní Chonail, 2010). Other studies have shown that the presence of children in families has a significant impact on a family's decision to remain or return, and that migrant parents do not wish to disrupt their children's schooling, often for a second or subsequent time, despite the challenging economic circumstances in which they may find themselves (Ryan & Sales, 2011; Suárez-Orozco & Suárez-Orozco, 2001).

There is a growing body of scholarship on migration into Ireland, with a particular focus on integration and social cohesion. Within this work, there is a dearth of material on young people (Mac Éinrí & White, 2008; Ní Laoire *et al.*, 2009; Smyth *et al.*, 2009). Although some research is available², e.g. on migrant children's wellbeing (e.g. Fanning *et al.*, 2011), migrant children's experiences at school (e.g. Devine, 2009; Kitching, 2011), immigration as understood by children from the host community (e.g. Devine & Kelly, 2006; Devine *et al.*, 2008), the linguistic and social worlds of migrant children (e.g. McDaid, 2011; Nestor & Regan, 2011) and the provision of English language support at school (e.g. Nowlan, 2008), there continues to be the need for policy-making to be informed by evidence-based academic research, with particular reference to enhanced social cohesion and inclusion policies. This is particularly necessary

in numbers registered in Norway, the Netherlands and Denmark (Iglicka & Ziolk-Skrzypczak, 2010).

² This list is by no means exhaustive. See Mac Éinrí and White (2008) for a review of research available on migrant children in the Irish context. A more recent source of research on migrant children in Ireland can be found in Darmody *et al.* (2011).

given the fact that non-Irish-born children represent a significant percentage of the school population.³

Ireland's linguistic landscape has changed radically in the past fifteen years. Ireland is officially a bilingual country, with both Irish and English recognised as its official languages. In schools, there are pupils from over 160 countries and up to 200 languages are spoken. For approximately 70–75% of pupils English is not their first language (Department of Education and Skills, 2011). Ireland lacks a languages-in-education policy, despite recommendations from various quarters over the years (e.g. Ó Dochartaigh & Broderick, 2006). Across education, there is an imperative to support and capitalise on the multilingual⁴ abilities of young people, not only because of the currently much mooted economic benefits, but also because of the undeniable social, analytical and psychological benefits. On the part of the State, the Department of Education and Skills (DES) has made some efforts in this regard. One example is the option to sit a language exam in various non-curricular EU languages at Leaving Certificate (LC) level. This was introduced by the DES in 2005. Currently, there are hopes that a number of languages may be introduced as a short course in the revised Junior Certificate (JC) cycle. On the community side, the complementary⁵ school sector is growing. The complementary schools, for the main part, run at weekends and provide tuition in subjects such as history, geography, the heritage language (e.g. Polish) and (sometimes) maths. In Ireland, numerous communities have established complementary schools, e.g. Polish, Estonian, Latvian, Lithuanian, Romanian, Russian and Ukrainian.⁶ The Polish school network is the largest. These schools

³ In 2010, 25% of births were to mother born outside of Ireland. This information was first collected in 2004. In that year, 16% of all births were to mothers born outside of Ireland. (ESRI, 2012).

⁴ The terms 'bilingual/ism' (the knowledge and use of two languages) and 'multilingual/ism' (the knowledge and use of three or more languages) will be used interchangeably throughout this text.

⁵ Other terms include community language schools, heritage language schools or supplementary schools.

⁶ There may be other community-led schools of which the author is unaware.

play a vital role in the long-term maintenance of bilingual abilities, yet they do not receive official recognition by the Irish state.

This article will provide an overview of the Polish complementary school sector as well as discussing initiatives taken and the supports in place in Irish mainstream education for the maintenance and development of the multilingual abilities of young people. The article is divided into a number of sections. First, the history of Polish migration to Ireland is outlined. Following that, there is a review of previous research on bilingualism and complementary schooling (section 3). In section 4, the Polish complementary school sector in Ireland is described. An overview of the Irish State's provision for languages in education follows (section 5). Finally, there is a brief discussion and some recommendations for future action.

Polish migration to Ireland

There have been previous migration waves to Ireland from Poland, but not by any means as great as that during the Celtic Tiger years. Grabowska (2005: 32) summarises these waves as follows⁷:

- (i) Post World War II migration. The Irish government offered approximately 1,000 third-level scholarships to Polish people who had been forced to leave Poland.
- (ii) 'Solidarity migration' in the early 1980s. In the aftermath of the imposition of martial law in Poland (1981–1983), the ruling Communist Party only allowed one-way cross-border movement (Regan & Nestor, 2010: 146).
- (iii) 'Migration of hearts' in the mid 1980s. This wave was made up mostly of young Polish women who emigrated to Ireland to marry Irish men. These women often became Irish citizens through marriage.
- (iv) Post-1997. Migration during the Celtic Tiger years, which Grabowska (2005: 32) describes as having a 'dual character'. Some migrants were outsourced by their multinational or Irish company bosses but most came to Ireland through the process

⁷ This information has been reported elsewhere (cf. Nestor & Regan, 2011; Nestor, 2013).

of chain migration. This is a process whereby personal contacts and developed networks of migrants in the destination country lead to an induction process: 'One migrant inducts another. Whole networks and neighbourhoods leave to work abroad, bringing back stories, money, know-how and contacts' (Hochschild, 2006: 214). Factors influencing an individual's decision to migrate are complex (Grabowska, 2005: 31) but the post-1997 migration flow is characterised as primarily economically motivated in nature (Grabowska, 2005: 32). This was facilitated by the fact that Ireland (along with the UK and Sweden) did not require Polish citizens to hold a work permit in order to gain employment after Poland's accession to the EU in 2004.

Previous to the publication of the results of Census 2011, there had been much debate about the actual number of Polish nationals living in Ireland. Census 2006 returned a figure of 63,276, but this was widely disputed by community sources and in the media (Smyth, 2010), both of whom suggested that the number of Poles in Ireland hovered somewhere closer to 200,000. Census 2011 shows an increase of almost 100% in the number of Polish nationals living in Ireland to 122,585, making Poles the largest non-Irish group in Ireland. The total number of non-Irish nationals living in Ireland has risen to almost 545,000, accounting for c. 12% of the total population of the country. This is a substantial increase, amounting to more than a doubling of the estimated 5% of migrants who lived in Ireland before the mid-1990s (OECD, 2009: 15). Within this figure of 545,000 the great majority came from European Union countries (almost 387,000), with 122,585 from Poland, meaning that Poles represent, on paper at least, 22.5% of the total non-Irish population. Of these 122,585 Polish people, 10,011 are aged 0–4 years old, 10,355 are aged 5–12 years old (primary school age-group) and 4,925 are aged 13–18 years old (post-primary school age-group) (personal communication, Central Statistics Office).⁸

⁸ It is difficult to ensure the accuracy of the Census information on children. There may have been variation in the ways in which the Irish-born children of non-

Bilingualism and complementary schooling

Ireland's cultural and linguistic landscape is more heterogeneous now than ever before in its history (Ó Dochartaigh & Broderick, 2006). Two questions on Census 2011 dealt with linguistic diversity. The first asked about language spoken at home (other than Irish or English) and the second dealt with self-reported proficiency in English. This was the first time such questions were included on an Irish Census.⁹ A total of 514,068 people (11% of the total population) stated that they do not speak Irish or English at home. Of these, 23% (119,526) speak Polish.

There is a vast literature on bilingualism across various fields – linguistics, psycholinguistics, sociolinguistics, sociology, neurology and psychology (e.g. Romaine, 1995; Cenoz & Genesee, 1998 (eds); Fishman, 2001; Myers-Scotton, 2005; Baker, 2007; Grosjean, 2010; Bhatia & Ritchie, 2012). While in some corners opinion holds that multilingualism is not the norm, it is, in fact, monolingualism which is unusual across the globe. Crystal estimates that approximately two-thirds of children in the world are raised plurilingually (2003: 69). The benefits of bilingualism are wide-ranging and have been well-documented over many decades. Raising children bilingually is beneficial for intergenerational family relationships, and thus for broader family, community and societal cohesion. Baker says that bilinguals 'can be bridges within the nuclear and extended family, within the community and across societies' (2007: 4). Bilingualism has numerous cognitive benefits, including enhanced control for problem solving (Genesee, 2007; Bialystok & Craik, 2010). Knowing two languages may enable the bilingual person 'to think more fluently, flexibly and creatively' (Baker, 2007: 5). Bilinguals pick up third, fourth, etc. languages more easily and they have an increased

Irish parents were declared. However, it is difficult to control for this type of situation.

⁹ The question on a language spoken at home other than Irish or English only allowed space for one answer. This disallowed for the possibility that some homes may be bi/multilingual with both parents perhaps speaking more than one language which is not Irish or English.

tolerance for diversity. Finally, there are numerous economic benefits associated with bilingualism. The language industry is growing four times faster than the global economy; however, there is a dearth of skilled multilingual speakers available to take up job opportunities (GALA, 2013). In Ireland, many multinational conglomerates have set up base (e.g. Google, PayPal, eBay), and they require a multilingual workforce to do business. Other economic opportunities also present themselves to bilinguals – governments need multilingual speakers to work on their behalf in embassies and consulates across the globe, and industries such as education, science, international transport, information technology, banking and tourism, among many others, regularly employ bilinguals (Baker, 2007: 5; Genesee, 2007: 5).

Complementary schools ‘serve specific linguistic or religious and cultural communities, particularly through mother-tongue classes’ (Creese & Martin, 2006: 1). Much has been written about complementary schooling in Britain where there is a long- and well-established complementary school network across many communities (e.g. Polish, Chinese, Pakistani, Somali, and many others), but virtually no literature exists on the complementary school system in Ireland (aside from McNamara, 2013; Walsh, 2013). This is most likely due to the relatively recent development of the complementary school system in Ireland. Creese and Martin say that complementary schools arise as a result of ‘historical processes and attitudes towards language and culture in specific contexts’ (2006: 1). They view the schools’ establishment as a response to dominant monolingual ideologies which ignore multilingualism as a result of having adopted the ‘minority language as problem’ view (Creese & Martin, 2006; Creese *et al.*, 2007). Throughout the literature, these schools are referred to as ‘safe spaces’ where the ‘transformation, negotiation and management of linguistic, social and learner identities take place’ (Wei, 2006: 80). The schools are sites where languages and cultures often hidden or ignored in the mainstream may flourish (cf. Martin *et al.*, 2004; Creese & Blackledge, 2008).

The Polish complementary school sector in Ireland¹⁰

In Ireland, many communities have set up complementary schools. As well as Polish schools, which represent the largest network, there are (as noted earlier) Estonian, Latvian, Lithuanian, Romanian, Russian and Ukrainian schools. Currently, there are 30 Polish complementary schools which cater for more than 4,000 Polish children. The schools operate in two groups. First, there are five SPK (*Szkolny Punkt Konsultacyjny*) schools which are funded by the Polish Ministry of Education. These cater for 2,641 pupils and are located in Cavan, Cork, Dublin, Limerick and Waterford. Secondly, there are 24 community schools¹¹. These are operated and financed by the communities themselves with (in most cases but not all) substantial support from the Polish Ministry of Foreign Affairs. They cater for more than 1,500 pupils and they are located in several counties (numbers of schools per county are in brackets): Co. Carlow (2), Co. Donegal (1), Co. Dublin (5), Co. Galway (3), Co. Kerry (1), Co. Kildare (1), Co. Kilkenny (1), Co. Laois (1), Co. Limerick (1), Co. Louth (1), Co. Meath (1), Co. Mayo (4), Co. Sligo (1), Co. Tipperary (1) and Co. Wexford (1). The first Polish complementary school was set up in 2005 and since then the sector has seen exponential growth – there were 11 schools in 2009 and this number had increased to 24 by 2012. The smallest school enrolls 15 pupils while the largest enrolls 829. Staffing numbers also vary, from two staff members to forty-three. On Saturdays and Sundays, pupils follow the Polish school curriculum in Polish (language), history and geography (and sometimes maths). The Polish Ministry of Education has prepared guidelines on curriculum and standards entitled *Curriculum Principles for Polish Pupils Learning Abroad*¹². This text provides the basis for developing local curricula for teaching Polish (language), Polish history, culture and geography, as well as studies on contemporary Poland.

¹⁰ Source: The Embassy of the Republic of Poland in Dublin.

¹¹ This list may not be exhaustive.

¹² This text is available at http://www.polska-szkola.pl/file.php/1/podstawa_programowa_eng.pdf.

The Embassy of the Republic of Poland in Dublin supports the majority of the Polish schools in various ways by providing financial support and undertaking education-related projects. One example of a recent initiative is the organisation of intensive courses for students planning to undertake Polish at LC level. The first course was run in March 2013. The second course takes place in late 2013 in order to prepare students for the 2014 LC exam. A second initiative was the organisation of workshops and talks for teachers and parents as part of a conference (co-organised with University College Dublin) in November 2012.¹³

The Irish State's provision for languages in education

There are a number of supports in place throughout mainstream Irish education for the maintenance and development of bilingual abilities. These are a result of initiatives that have been taken by the State as well as individual schools. At State level, the DES published an *Intercultural Education Strategy, 2010-2015* (IES) in 2010 (DES and the Office of the Minister for Integration, 2010). The IES identifies ten key components and (based on these) five high level goals of intercultural education. Among these is the recognition that knowledge of the language(s) of instruction is crucial for academic success (2010: 46). The IES also acknowledges the importance of valuing the minority student's first language and of encouraging first language maintenance, noting that this will enhance second language acquisition and support identity development (2010: 40).

In 2011, the DES published *The National Strategy to Improve Literacy and Numeracy among Children and Young People 2011-2020* (henceforth, the LaN Strategy). The LaN Strategy makes particular mention of students whose first language is not Irish or English:

While some students may acquire a level of competence in English or Irish and become able to converse socially, their

¹³ For more information, see <http://irishpolishsociety.ie/articles/ucd-plugs-the-languages-gap/>. See Nestor (ed.) (forthcoming). See also two recent articles on the Polish schools in the Irish Times (Carbery 2013a, 2013b).

acquisition of communicative language may mask a deficit in academic language skills that are needed to succeed at school. A further barrier for migrant students is their parents' lack of knowledge of English, in some cases, and of the Irish education system. (DES, 2011:64–65)

There exists a substantial body of international research evidence in support of maintaining and developing mother tongue proficiency among minority language children (Ramírez *et al.*, 1991; The Stanford Working Group, 1993; Thomas & Collier, 1997; Tseng & Fuligni, 2000; Churchill, 2003). Moreover, international research data point to the positive benefits of mother tongue proficiency on the development of a second language. This has been articulated by Cummins (1979, 1981, 1991) as 'the Linguistic Interdependence Principle'. The LaN Strategy acknowledges this indirectly when it states that migrant students 'require extra language support *which builds on their mother tongue knowledge* to achieve better literacy and numeracy outcomes in English and Irish' (DES, 2011, p. 64; my italics). However, it does not flesh out why this is the case and, in particular, how teachers may build and capitalise on already existing capacities and skills in the mother tongue. Furthermore, the LaN Strategy acknowledges indirectly the existence of complementary schools and other community-led educational initiatives when it states that all initial teacher education courses and ECCE training programmes [should] include mandatory modules to raise awareness among teachers and ECCE practitioners that some migrant students will be receiving informal support in their mother tongue in *out-of-school educational settings*. (DES, 2011: 69; my italics)

The LaN Strategy does not expand on what these 'out-of-school educational settings' may be nor does it highlight the vital contribution of the community, through efforts at home or outside of the home, for example, in complementary schools, to the development of literacy and numeracy skills in the mother tongue.

The Post-Primary Languages Initiative (PPLI) supports foreign languages education in post-primary schools. The aim of the PPLI is to promote and support plurilingualism by supporting lesser taught languages, introducing more languages as part of the curriculum through short courses as part of the revised JC cycle, and conducting research.¹⁴ Unfortunately, there is no such body at primary level in mainstream education, and modern languages do not form a core part of the primary curriculum. The Modern Languages in Primary Schools Initiative (MLPSI) (1998–2012) saw its funding withdrawn in December 2011 as part of budgetary cutbacks. The final report of the MLPSI notes that Ireland lags behind its European partners in the development and implementation of policy around early language learning, and that we are, in fact, the only European country that does not include modern language teaching as part of its primary school curriculum.

Policy developments in the area of early language learning have moved at a much more significant rate in other European countries [than in Ireland]. Indeed, some countries are now also focusing on language learning at pre-school level and it is increasingly common for primary education to offer more than one modern language. (...) Ireland is the only European country where in practice modern languages are not taught as part of its primary curriculum. (MLPSI, 2012: 7)

At post-primary level, students have the option of studying a number of curricular languages to LC level.¹⁵ These include: Irish, English, Ancient Greek, Arabic, French, German, Hebrew Studies, Italian, Japanese, Spanish and Russian. Since 2005, the State Examinations Commission has also made it possible to sit a LC examination in, what are termed, 'on-curricular EU languages'. This means that these subjects are not taught in schools nor is there

¹⁴ See <http://languagesinitiative.ie/> for more information.

¹⁵ The information in this section has been sourced from <http://www.examinations.ie/index.php?l=en&mc=ex&sc=eu> and through personal communication with the State Examinations Commission.

a curriculum available for them. These provisions have been made in accordance with commitments made under Article 149 of the Treaty of Nice which states that ‘Community action shall be aimed at developing the European dimension in education, particularly through the teaching and dissemination of the languages of the Member States’ (see <http://www.examinations.ie/index.php?l=en&mc=ex&sc=eu>). There are fifteen such language examinations on offer: Bulgarian, Czech, Danish, Dutch, Estonian, Finnish, Hungarian, Latvian, Lithuanian, Modern Greek, Polish, Portuguese, Romanian, Slovakian and Swedish. Students may opt to sit a non-curricular EU language exam if they meet the following criteria:

- (i) are from a member state of the EU,
- (ii) speak the language of the exam they would like to take,
- (iii) have followed a programme of study leading to the LC,
- (iv) are sitting LC English,
- (v) are not sitting any other non-curricular EU language exam.

Table 1 (below) outlines the numbers of students who have sat Polish at LC level since it was introduced in 2005. The total number of students sitting non-curricular EU languages has also been provided as has the percentage of these who sat Polish only. The final column shows the percentage of those who achieved an A, B or C grade in Polish.

Table 1. Polish at Leaving Certificate level, 2005–2013

Year	Polish	Total no. sitting non-curricular lgs	% sitting Polish of non-curricular lgs	% A/B/C grade in Polish
2005	<10	71	<14%	n/a
2006	20	150	13%	95%
2007	53	254	21%	92.4%
2008	171	541	32%	94.7%
2009	328	817	40%	90.5%
2010	451	1,050	43%	95.8%
2011	574	1,262	45%	88.7%
2012	707	1,370	52%	91.8%
2013	769	1,470	52%	91.2%

(Source: State Examinations Commission)

As is clear from Table 1, the number of students sitting Polish has risen rapidly since 2005. In 2012 and 2013, more than half of all students sitting non-curricular EU language exams have taken Polish. Of these, a consistently high percentage has been awarded an A, B or C grade in the exam.

At the individual school level, there have also been numerous initiatives and supports put in place to develop and maintain bilingual abilities among students. As noted earlier, there are children from over 160 countries in the school system and up to 200 languages are spoken. Some schools display multilingual signage, they translate school documents, they provide interpreters, when necessary and possible, for meetings with parents, and many create atmospheres of openness and tolerance for all diversity both within and outside of their walls. A small number of schools provide mother tongue classes for their students. These classes are organised on the initiative of the schools themselves as schools in Ireland are not obliged to provide mother tongue classes for students whose first language is not English or Irish. Examples of this at primary level come from the two Dublin-based Muslim schools which have been providing Arabic classes for pupils (without State support) since their establishment (one since 1993 and the other since 2001). Other schools take different approaches. For example, Scoil Bhríde Girls' National School (Dublin 15) teaches modern languages and includes the use of mother tongue in an integrated way during lessons. At post-primary level, language classes are mainly offered to help students to prepare for their LC exam. Schools offering Polish include: Arklow CBS (Co. Wicklow), Errigal College (Co. Donegal), Hartstown Community School (Dublin 15), Coláiste Bríde (Dublin 22) and Moyle Park College (Dublin 22).¹⁶

Conclusion and recommendations

The mainstream and complementary school sectors in Ireland work in parallel. Although the two systems share the same clients

¹⁶ This list may not be exhaustive.

(children and parents) and have shared interests, actors within each system remain unaware of the activities of the other. This absence of interconnectedness creates a system which is less efficient, less productive, and, ultimately, less beneficial for the children it purports to serve. There are several recommendations to be made in order to bridge this gap. First, State recognition of the complementary school sector needs to be forthcoming. While some may overly concern themselves with the possibility that 'recognition' must always entail money, this does not have to be the only type of recognition available. The complementary schools play a crucial role in Irish education. They form part an integral part of the education sector and contribute in a myriad of ways to the educational outcomes of our young people. However, this contribution is generally overlooked and undervalued. One form of recognition (also suggested by O'Mahony (2013)) should be the provision of suitable spaces in which the complementary schools could be run with costs borne by the State. These would ideally be school buildings which would be offered to communities for use as complementary schools at weekends. O'Mahony puts it strongly when he says that, 'It should not be a matter of national groups having to beg for teaching facilities' (2013: 16). Indeed, this type of scenario is already catered for through the provisions of DES Circular M18/05 (16/05)¹⁷ which recommends that school premises should be made available for local community use. O'Mahony (2013) notes that the provision of suitable space could be a start but is not sufficient in the long-term if Ireland hopes to develop the language abilities of young people. He suggests cooperation between the NCCA and embassies/consulates in the development of comprehensive language curricula from junior infants right through to LC. These curricula, he envisages, could be delivered online with schools simply having to devote a certain amount of time per day to mother tongue learning (for those students who do not speak English or Irish as their first language) (2013: 16-17). Finally,

¹⁷ See http://www.education.ie/en/Circulars-and-Forms/Active-Circulars/m18_05_prim16_05.pdf

O'Mahony recommends that accreditation be explicitly set at native speaker level, and that students be provided with the opportunity to sit the equivalent of the LC in their mother tongue, i.e. a Polish student would take the *Matura*¹⁸ in the Polish language rather than the LC Polish language exam. To incentivise students, O'Mahony recommends bonus CAO points (2013: 17).

Further State recognition should come in the form of stronger partnership in policy implementation. At a time when the DES is striving to improve and increase literacy levels in Irish schools, migrant-led schools play a very important support role in this work. The maintenance and development of the first language (e.g. Polish) can play a vital role in the successful acquisition of the second language (English/Irish) (see section 3). One of the organising pillars of Polish schools is the fostering of the Polish language, and, in the implementation of DES policy, this makes their role crucial. In this and other areas, a strong partnership between educators in both the Irish and Polish (and other migrant) communities will bring positive social benefits for all.

Kenner *et al.* (2010) recommend the building of links between the mainstream and complementary school sectors for various reasons. They found that mainstream teachers, who may previously have held negative opinions about complementary schooling, benefitted greatly from visiting their local complementary school. They witnessed and acknowledged the professionalism and commitment of their peers in the complementary school and they recognised the strong cultural ties that existed between the teaching staff, the young people and their families.

However, once they actually witness their community colleagues helping children to learn in cramped community flats or draughty church halls, they recognise the dedication and professionalism involved. Complementary school teachers have to find strategies that work for multi-level, multi-age classes and engage the attention of children who have already had a full day's schooling. Many find

¹⁸ This is the Polish equivalent of the Leaving Certificate exam.

creative answers to this challenge, producing their own resources since almost none exist or can be afforded. Furthermore, their relationship with their students is built on a deep knowledge of their shared cultural background, excellent links with parents and a strong desire for children to succeed so that the community as a whole can progress. There is much here for mainstream teachers to learn. (Kenner et al., 2010)

Furthermore, the return visits by the complementary school teachers to mainstream schools benefitted the children by bringing together their two previously 'parallel' educational worlds. Kenner *et al.* (2010) encourage both mainstream and complementary schools to make links whether it be through partnerships around curriculum, cultural events or the joint assessment of pupils.

There is a further imperative for mainstream and complementary schools to forge links. Anecdotal evidence would suggest that when a child presents with, for example, reading difficulties, mainstream teachers are often uncertain as to whether the child has a literacy difficulty or if the difficulty is simply that the child is not yet sufficiently proficient in English/Irish to access the curriculum successfully. At present, there are few supports in place in mainstream education for children (whose first language is not English/Irish) who may be experiencing literacy difficulties. Children whose first language is not English/Irish may be inappropriately diagnosed (or not diagnosed at all) with literacy difficulties because of a lack of resources, knowledge and appropriate training.¹⁹ It is not beneficial or desirable to assess the child *only* through the language of the mainstream. At the very least, the child must be assessed in her/his mother tongue as well. Very often, complementary schools employ speech and language therapists. In order to create a full and accurate picture of students' learning experiences, both mainstream and complementary schools should join forces. Likewise, ongoing training, both at the pre-service and in-service stages, is vital in order to equip mainstream

¹⁹ Research has been conducted on this internationally, e.g. Peer & Reid (2000); Martin-Jones & Jones (2001).

teachers to fully deal with the needs of children whose first language is not English/Irish. The LaN Strategy makes a number of important points in this respect. It calls for mandatory pre-service modules for all teachers to enable them to address the literacy and numeracy needs of students whose first language is not English. Furthermore, it recommends that teachers should upskill in the areas of literacy and numeracy assessment, monitoring and recording (DES, 2011: 69).

It is encouraging to note the increasing numbers sitting non-curricular EU languages, in particular Polish, at LC level (see section 5). It is also reassuring to hear the recent discussions around the introduction of foreign languages as short courses in the revised JC cycle. There are hopes in the Polish community that Polish will be one of these short courses. The benefits of the introduction of these languages earlier in the education cycle cannot be overstated. These include the maintenance of literacy skills at an earlier age as well as the gains to be had from institutional recognition of cultural and linguistic diversity and the concomitant social, psychological and economic benefits. However, there is still work to do. The issue of the recognition of qualifications is one area that needs to be addressed if qualified Polish teachers are to be employed to teach, for example, short courses at JC level. Currently, a teacher qualified to teach Polish (or any other non-curricular language) at post-primary level is unable to register under Teaching Council Regulation 4 (which refers to post-primary level) because Polish is not a 'curricular' subject (cf. The Teaching Council [Registration] Regulations, 2009: 13-15). In this case, the Teaching Council should consider redefining the terms 'curricular' and 'non-curricular' as they are used within their Registration Regulations. After all, these 'non-curricular' languages already receive institutional support in the form of an LC examination. An extension of this support to allow teachers to register in the manner appropriate to their profession would be a positive step forward.

There are a number of issues to be addressed around the availability of Polish at LC level. Firstly, students are restricted to taking one non-curricular EU language exam only (see section 5 for the criteria), and the fifteen non-curricular EU language

examinations are run concurrently. This inherently fails to recognise that a child may come from a bilingual home where more than one EU language is spoken. Secondly, the young person must be sitting the “traditional” LC. This rules out the possibility of a young person who has followed, for example, a Leaving Certificate Applied (LCA) course to sit an exam in Polish. The LCA is composed of a series of courses which, in turn, comprise various modules. One of these modules is ‘Modern Languages’. The choice of languages available is French, German, Italian or Spanish.²⁰ Thirdly, there are no oral or aural components to the non-curricular EU language exams. It is worth noting that curricular languages such as Irish and French award a substantial percentage of the total grade for oral and aural components (50% at both higher- and ordinary-level LC Irish; 45% at both higher- and ordinary-level LC French). Whether the lack of an oral and aural component for the non-curricular EU languages is due to issues concerning resources is unclear. However, the introduction of these would bring innumerable benefits. The availability of a written exam only may marginalise those students who may not have had experience of writing or reading in their mother tongue for some time as well as those who may have literacy difficulties in their mother tongue. If these young people are not receiving some form of formal preparation either at home, through private lessons or through a complementary school, the exam may prove challenging.

Finally, there needs to be research on the complementary school sector in Ireland. In particular, it would be interesting to find out more about how these schools function to provide ‘safe spaces’ for the expression of cultural and linguistic identity, how they draw on cultural and linguistic capital to maintain community cohesion, how the children themselves view the schools and their positioning within them as sites of cultural and linguistic transmission, and how the schools are viewed within the mainstream culture. All these questions and more currently remain unanswered in Irish education.

²⁰ See <http://lca.slss.ie/resources/downloads/modern%20languages.pdf> and <http://lca.slss.ie/modules.html>.

Acknowledgements

This research has been made possible through the support of the Irish Research Council for the Humanities and Social Sciences (cf. Singleton *et al.* 2013). I would like to thank the Central Statistics Office for their generous assistance with population statistics. I would like to gratefully acknowledge the generous assistance of Wojciech Dzięgiel at the Polish Consulate in Dublin and the Embassy of the Republic of Poland in Dublin. Finally, I would like to thank my three readers, Orla, Bronagh and Sally – go raibh míle maith agaibh, ogromnie dziękuję. Needless to say, any errors are my own.

Summary

Ireland's linguistic landscape has changed radically in the past fifteen years. Two questions on Census 2011 dealt with linguistic diversity. A total of 514,068 people (11% of the total population) stated that they do not speak Irish or English at home. Of these, 23% (119,526) speak Polish. In schools, there are pupils from over 160 countries and up to 200 languages are spoken. For approximately 70–75%, English is not their first language (Department of Education and Skills, 2011). Across education, there is an imperative to support and capitalise on the multilingual abilities of young people, not only because of the currently much mooted economic benefits, but also because of the undeniable social, analytical and psychological benefits. On the part of the Irish State, the Department of Education and Skills has made some efforts in this regard. One example is the option to sit a language exam in various non-curricular EU languages, including Polish, at Leaving Certificate level. On the community side, the complementary school sector is growing. The complementary schools, for the main part, run at weekends and provide tuition in subjects such as history, geography, the mother tongue and (sometimes) maths. In Ireland, numerous communities have established complementary schools. The Polish school network is the largest. These schools play a vital role in the long-term maintenance of bilingual abilities, yet they

do not receive official recognition by the Irish state. This article provides an overview of the Polish complementary school sector as well as discussing initiatives taken and the supports in place in Irish mainstream education for the maintenance and development of the multilingual abilities of young people. The article also makes a number of recommendations for future action on the parts of both the Irish State and the complementary school network. These recommendations include closer cooperation and the forging of links between mainstream schools and complementary schools in Ireland. Secondly, State recognition of the complementary schools should be forthcoming. One area in which this is of importance is in policy implementation. Third, progress needs to be made on the issue of teacher qualifications. Fourth, the exam design of non-curricular EU languages, including Polish, needs to be revisited. Currently, there are no oral and aural components to this exam. This needs to change. Finally, there needs to be ongoing and in-depth research into the complementary school system in Ireland as virtually no literature on this sector currently exists.

Summary in Polish

Polskie szkolnictwo uzupełniające i irlandzkie szkolnictwo powszechne. Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość

Na przestrzeni ostatnich piętnastu lat językowy pejzaż Irlandii uległ radykalnej zmianie. Dwa pytania Powszechnego Spisu Ludności z 2011 roku dotyczyły różnorodności językowej. Łącznie 514 068 osób (11% ludności) zadeklarowało, że nie używa na co dzień języka angielskiego lub irlandzkiego. Z tego 23% (119 526) posługuje się językiem polskim. Do szkół uczęszczają uczniowie z ponad 160 krajów i mówią w ponad 200 językach. Dla około 70–75% młodzieży język angielski nie jest pierwszym językiem (Department of Language and Skills, 2011). W dziedzinie edukacji sprawą nadrzędną jest wspieranie oraz korzystanie z językowych umiejętności młodych ludzi nie tylko z uwagi na szeroko omawiane korzyści gospodarcze, ale również ze względu na niewątpliwe korzyści społeczne, analityczne oraz psychologiczne. Ze strony irlandzkiego państwa widoczne są wysiłki czynione przez Department of Education and Skills. Jednym z przykładów jest umożliwienie zdawania egzaminu językowego z języków spoza programu

nauczania, w tym polskiego, na egzaminie końcowym w szkole średniej (Leaving Certificate Examination). Dzięki zaangażowaniu społecznemu rozwija się sektor szkodnictwa uzupełniającego. Zajęcia w szkołach uzupełniających odbywają się głównie w soboty i niedziele, a przedmioty w programie nauczania to historia, geografia, język ojczysty oraz w niektórych przypadkach matematyka. Na terenie Irlandii liczne mniejszości narodowe założyły swoje szkoły. Polska mniejszość stworzyła największą sieć szkół. Szkolnictwo uzupełniające odgrywa istotną rolę w podtrzymywaniu dwujęzyczności, nie jest jednak oficjalnie uznawane przez władze Irlandii. Niniejszy artykuł prezentuje obraz sektora polskich szkół uzupełniających jak również omawia podjęte inicjatywy oraz działania irlandzkiego sektora edukacji powszechnej w celu zachowania i rozwijania wielojęzycznych umiejętności młodych ludzi. Artykuł przedstawia także zalecenia dotyczące przyszłych działań państwa irlandzkiego oraz sieci szkół uzupełniających. Wśród zaleceń jest podjęcie bliższej współpracy oraz nawiązanie kontaktów między powszechnymi i uzupełniającymi szkołami w Irlandii. Po drugie wskazane jest oficjalne uznanie przez państwo irlandzkie istnienia szkół uzupełniających, co powinno przede wszystkim przełożyć się na zmiany w ustawodawstwie. Po trzecie należy poczynić postępy w kwestii kwalifikacji nauczycieli. Po czwarte konieczne jest nowe spojrzenie na formę egzaminu z języka obcego spoza programu nauczania, w tym języka polskiego. Obecnie egzamin nie zawiera części ustnej oraz części sprawdzającej rozumienie ze słuchu, co należałoby zmienić. Należy przeprowadzić dogłębne badania na temat systemu edukacji uzupełniającej w Irlandii z uwagi na fakt, że literatura na ten temat praktycznie nie istnieje.

References

- Baker, C. (2007) *A Parents' and Teachers' Guide to Bilingualism*, 3rd edn. Clevedon, Multilingual Matters.
- Bhatia, T.K. & Ritchie, W.C. (eds) (2013) *The Handbook of Bilingualism and Multilingualism*, 2nd edn. Chichester, Wiley-Blackwell.
- Bialystok, E. & Craik, F.I.M. (2010) *Cognitive and linguistic processing in the bilingual mind*. *Current Directions in Psychological Science* 19(1), 19–23.
- Carbery, G. (2013a) *Number of Polish weekend schools doubles to 24 over the past three years*. "The Irish Times" 27th August 2013. Retrieved from <http://www.irishtimes.com/news/education/number-of-polish-weekend-schools-doubles-to-24-over-past-three-years-1.1506362> on 27 August 2013.
- Carbery, G. (2013b) *'They wanted their children to be ready to return to Poland'*. "The Irish Times". 27th August 2013. Retrieved from <http://www.irishtimes.com/news/education/they-wanted-their-children-to-be-ready-to-return-to-poland-1.1506365> on 27 August 2013.

- Cenoz, J. & Genesee, F. (1998) *Beyond Bilingualism. Multilingualism and Multilingual Education*. Clevedon, Multilingual Matters.
- Creese, A., Baraç, T., Bhatt, A., Blackledge, A., Hamid, S., Wei, L., Lytra, V., Martin, P., Wu, C.-J. & Yağcıoğlu-Ali, D. (2007) *Investigating Multilingualism in Complementary Schools in Four Communities*. Full Research Report ESRC End of Award Report, RES-000-23-1180. Swindon, ESRC.
- Creese, A. & Blackledge, A.J. (2008) *The social, cultural and linguistic significance of complementary schools*, [in:] *Transforming Learning in Schools and Communities: Places, Possibilities and Pedagogies*. (Lingard, B., Nixon J. & Ranson, S., eds), London, Continuum, pp. 270-288.
- Creese, A. & Martin, P. (2006) *Interaction in complementary school contexts: Developing identities of choice – an introduction*. *Language and Education* 20(1), 1–4.
- Crystal, D. (2003) *English as a Global Language*, 2nd edn. Cambridge, Cambridge University Press.
- Cummins, J. (1979) *Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children*. *Review of Educational Research* 49, 222–251.
- Cummins, J. (1981) *The role of primary language development in promoting educational success for language minority students*, [in:] *Schooling and Language Minority Students: A Theoretical Framework*. (California State Department of Education, ed.), Evaluation, Dissemination and Assessment Center California State University, Los Angeles, pp. 3–49.
- Cummins, J. (1991) *Interdependence of first- and second-language proficiency in bilingual children*. In *Language Processing in Bilingual Children* (Bialystok, E., ed.), Cambridge, Cambridge University Press, pp. 70–89.
- Darmody, M., Tyrell, N. & Song, S. (eds) (2011) *The Changing Faces of Ireland: Exploring the Lives of Immigrant and Ethnic Minority Children*. Sense Publishers, Rotterdam.
- Department of Education and Skills and the Office of the Minister for Integration. (2010) *Intercultural Education Strategy, 2010–2015*. Retrieved from [http://www.education.ie/en/Schools-Colleges/Information/Intercultural -Education-Strategy/mig_intercultural_education_strategy.pdf](http://www.education.ie/en/Schools-Colleges/Information/Intercultural-Education-Strategy/mig_intercultural_education_strategy.pdf) on 3 September 2013.
- Department of Education and Skills. (2011) *Literacy and Numeracy for Learning and Life. The National Strategy to Improve Literacy and Numeracy among Children and Young People. 2011–2020*. Retrieved from http://www.education.ie/servlet/blobServlet/lit_num_strat.pdf?language=EN&igstat=true on 1 May 2012.
- Devine, D. (2009) *Mobilising capitals? Migrant children's negotiation of their everyday lives in school*. *British Journal of Sociology of Education* 30(5), 521–535.
- Devine, D. & Kelly, M. (2006) *'I just don't want to get picked on by anybody': Dynamics of inclusion and exclusion in a newly multi-ethnic Irish primary school*. *Children & Society* 20(2), 128–139.

- Devine, D., Kenny, M. & McNeela, E. (2008) *Naming the 'other' – children's construction and experience of racisms in Irish primary schools*. *Race, Ethnicity and Education* 11(4), 369–385.
- ESRI. (2012) *Perinatal statistics report*. Health Research and Information Division, The Economic & Social Research Institute. Retrieved from http://www.esri.ie/health_information/nprs/nprs_reports/Perinatal_Statistics_Report_2010.pdf on 20 August 2013.
- Fanning, B., Haase, T. & O'Boyle, N. (2011) *Immigrant child well-being and cultural capital*, [in:] *The Changing Faces of Ireland: Exploring the Lives of Immigrant and Ethnic Minority Children*. (Darmody, M., Tyrrell, N. & Song, S., eds), Sense Publishers, Rotterdam, pp. 167–182.
- Fishman, J. (2001) *Can Threatened Languages Be Saved?* Clevedon, Multilingual Matters.
- GALA. (2013) *Industry trade group touts power of language skills*. Retrieved from <http://kpho.membercenter.worldnow.com/story/23289003/industry-trade-group-touts-power-of-language-skills> on 2 September 2013.
- Genesee, F. (2007) *A short guide to raising children bilingually*. *Multilingual Living Magazine*, Jan/Feb 2007. Retrieved from <http://www.psych.mcgill.ca/perpg/fac/genesee/A%20Short%20Guide%20to%20Raising%20Children%20Bilingually.pdf> on 25 August 2013.
- Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych. (2008) *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000-2008*. Retrieved from http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_lu_podsta_info_o_rozwoju_demograf_polski_2000-2009.pdf on 1 November 2011.
- Grabowska, I. (2005) *Changes in the international mobility of labour: Job migration of Polish nationals to Ireland*. *Irish Journal of Sociology* 14, 27–44.
- Grosjean, F. (2010) *Bilingual: Life and Reality*. Cambridge, MA, Harvard University Press.
- Harris, J. & O'Leary, D. (2009) *A third language at primary level in Ireland: An independent evaluation of the Modern Languages in Primary Schools Initiative*. In *Early Learning of Modern Foreign Languages. Processes and Outcomes*. (Nikolov, M., ed), Clevedon, Multilingual Matters, pp. 1–12.
- Hochschild, A.R. (2006) *Love and gold*. In *Sociology. Exploring the Architecture of Everyday Life. Readings*, 6th edn. (Newman, D.M. & O'Brien, J.A., eds), Thousand Oaks, CA, Pine Forge Press, pp. 212–220.
- Iglicka, K. & Ziolk-Skrzypczak, M. (2010) *EU membership highlights Poland's migration challenges*. Retrieved from <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=800> on 2 November 2011.
- Kenner, C., Ruby, M. & Gregory, E. (2010) *Teacher partnerships between mainstream and complementary schools: From parallel worlds to connected curricula*. *NALDIC Quarterly* 7(2), 46–48.

- Kitching, K. (2011) *The mobility of racism in education: Contested discourses and new migrant subjectivities in Irish schooling*, [in:] *The Changing Faces of Ireland: Exploring the Lives of Immigrant and Ethnic Minority Children*. (Darmody, M., Tyrrell, N. & Song, S., eds), Sense Publishers, Rotterdam, pp. 89–104.
- MacÉinrí, P. & White, A. (2008) *Immigration into the Republic of Ireland: A bibliography of recent research*. Irish Geography **41**(2), 151–179.
- Martin, P., Creese, A., Bhatt, A. & Bhojani, N. (2004) *Final Report on Complementary Schools and their Communities in Leicester*. ESRC R000223949. Retrieved from http://www.uel.ac.uk/education/staff/documents/complementary_schools.pdf on 1 May 2013.
- Martin-Jones, M. & Jones, K.E. (eds) (2001) *Multilingual Literacies. Reading and Writing Different Worlds*. Amsterdam: John Benjamins.
- McDaid, R. (2011) GŁOS, VOCE, VOICE: *Minority language children reflect on the recognition of their first languages in Irish primary schools*, [in:] *The Changing Faces of Ireland: Exploring the Lives of Immigrant and Ethnic Minority Children*. (Darmody, M., Tyrrell, N. & Song, S., eds), Sense Publishers, Rotterdam, pp. 17–34.
- McNamara, S. (2013) *Multilingual Ireland: The experiences of a group of Russian-speaking students in the Irish education system*. Unpublished Masters thesis. Trinity College Dublin.
- MLPSI. (2012) *Final Report on the Modern Languages in Primary Schools Initiative, 1998-2012*. Retrieved from http://www.mlpsi.ie/images/MLPSI_Final_Report_July_2012.pdf on 20 August 2013.
- Myers-Scotton, C. (2005) *Multiple Voices: An Introduction to Bilingualism*. Oxford, Blackwell.
- Nestor, N. (2013) *The positional distribution of discourse like – A case study of young Poles in Ireland*, [in:] *Linguistic and Cultural Acquisition in a Migrant Community*. (Singleton, D., Regan, V. & Debaene, E., eds), Multilingual Matters, Clevedon, pp. 49–72.
- Nestor, N. (ed.) (forthcoming) *Supporting Literacy and Bilingual Learners: Cross-community Perspectives from Ireland*. Proceedings of the Second Annual Conference of the Network of Polish Schools in Ireland.
- Nestor, N. & Regan, V. (2011) *The new kid on the block. A case study of young Poles, language and identity*, [in:] *The Changing Faces of Ireland: Exploring the Lives of Immigrant and Ethnic Minority Children*. (Darmody, M., Tyrrell, N. & Song, S., eds), Sense Publishers, Rotterdam, pp. 35–52.
- Ní Chonaill, B. (2010) *Race pressure points no longer can be ignored*. The Irish Times. 4th April 2010. Retrieved from <http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2010/0409/1224267967713.html> on 5 April 2010.
- Ní Laoire, C., Bushin, N., Carpena-Méndez, F. & White, A. (2009) *Tell Me About Yourself. Migrant Children's Experiences of Moving to and Living in Ireland*.

Retrieved from <http://migration.ucc.ie/children/finalreport.html> on 12 February 2013.

- Nowlan, E. (2008) *Underneath the band-aid: Supporting bilingual students in Irish schools*. Irish Educational Studies **27**(3), 253–266.
- Ó Dochartaigh, P. & Broderick, M. (2006) *Language Policy & Language Planning In Ireland. A Report From the Royal Irish Academy Committee for Modern Language, Literacy & Cultural Studies*. Retrieved from http://www.ria.ie/getmedia/1a79ad51-db45-4fa7-80b0-588cf52d7feb/language_policy-planning.pdf.aspx on 31 August 2013.
- O'Mahony, P. (2013) *Rethinking foreign language proficiency. (What the 'new' Irish can offer us.)* IVEA Spring 2013, pp. 14–18. (Not yet available online. See here: <http://www.ivea.ie/publications/newsletter.shtml>)
- Peer, L. & Reid, G. (eds) (2000) *Multilingualism, Literacy and Dyslexia: A Challenge for Educators*. London: David Fulton Publishers.
- Ramírez, J. D., Yuen, S., & Ramey, D. R. (1991) *Final report: Longitudinal study of structured immersion strategy, early-exit, and late-exit transitional bilingual education programs for language-minority children*. NABE Journal **8**, 15–34.
- Regan, V. & Nestor, N. (2010) *French Poles, language and identity: An intergenerational snapshot*, [in:] *Language practices and identity construction by multilingual speakers of French L2. The acquisition of sociostylistic variation*. (Regan, V. & Ní Chasaide, C., eds), Peter Lang, New York, pp. 145–158.
- Romaine, S. (1995) *Bilingualism*, 2nd edn. Oxford, Blackwell.
- Ryan, L. & Sales, R. (2011) *Family migration: The role of children and education in family decision-making strategies of Polish migrants in London*. *International Migration, 'early view'* (electronic) article, first published online 19 January 2011. DOI: 10.1111/j.1468-2435.2010.00652.x.
- Singleton, D., Regan, V. & Debaene, E. (2013) *Linguistic and Cultural Acquisition in a Migrant Community*. Bristol, Multilingual Matters.
- Smyth, J. (2010) *Poles based in Ireland repatriate €841 million*. The Irish Times. 26th October 2010. Retrieved from <http://www.irishtimes.com/newspaper/ireland/2010/1026/1224282006224.html> on 19 November 2010.
- Smyth, E., Darmody, M., McGinnity, F. & Byrne, D. (2009) *Adapting to Diversity: Irish Schools and Newcomer Students*. Dublin, The Economic and Social Research Institute. Retrieved from http://www.esri.ie/publications/latest_publications/view/index.xml?id=2783 on 31 August 2013.
- Stanford Working Group. (1993) *Federal Education Programs for Limited-English-proficient Students: A Blueprint for the Second Generation*. Palo Alto, CA, Stanford University.
- Suárez-Orozco, C. & Suárez-Orozco, M.M. (2001) *Children of Immigration*. Cambridge, MA, Harvard University Press.

- The Teaching Council. 2009. *Teaching Council [Registration] Regulations 2009*. Retrieved from http://www.teachingcouncil.ie/_fileupload/Registration/Overview/Registration_Regulations_2009_90665047.pdf on 31 August 2013.
- Thomas, W.P. & Collier, V.P. (1997) *School Effectiveness for Language Minority Students*. Washington, DC, National Clearinghouse for Bilingual Education.
- Tseng, V. & Fuligni, A. J. (2000) *Parent-adolescent language use and relationships among immigrant families*. *Journal of Marriage and the Family* **62**, 465–476.
- Walsh, K. (2013) *The education of minority ethnic children in Ireland through complementary schools*. Unpublished Masters thesis. St Patrick's College, Drumcondra, Dublin.

Teresa BUCZKOWSKA

‘Why Won’t You All Just Go Back Home?’ Patterns of Migration and Settlement of Polish Diaspora in Ireland in the Presence of Economic Downturn

Abstract: International migration has risen towards the top of the political agenda in Ireland, has attracted considerable media coverage and has become a common public topic. It is a global phenomenon that is shaping modern Irish society and bringing new ethnic elements to local communities. As the largest ethnic minority in Ireland, the Polish diaspora occupies an important place in this discussion. Being widely perceived as a temporary labour migration in the presence of an economic crisis and shrinking labour market, Poles in Ireland are expected to ‘just go back home’. Based on ethnographic research that I conducted amongst a Polish community in Newbridge, Co. Kildare between 2008 and 2010, this article will outline the contemporary patterns of the Polish nationals’ migration to and settlement in Ireland. After identifying the main push and pull factors that were predominantly causing Polish immigration to Ireland I will put together a typology of Polish immigrants in Ireland at a psychosocial level. Supporting my ethnographic findings with the theory of transnationalism and returned migration, I will draft a compiled picture of Polish migration to Ireland. In conclusion, in this article I am trying to answer why so many Polish immigrants decided to stay in Ireland despite the economic downturn, and how this relates to the push and pull factors, the psychosocial typology of immigrants, transnationalism and the issues of returned migration.

Keywords: economic migration, push and pull factors, Polish community, return migration.

Introduction

I took the inspiration for this article’s title from a real life experience that happened to me while I was working at a checkout

in my local butcher's shop. One of our regular customers of Irish extraction asked me this very question while paying for his shopping. Unpleasant as this incident was to me at that time, it also posed an important question about my future in Ireland and the future of other Polish immigrants. At that particular time I had already lived seven years in Ireland, working and studying. I was quite content with my life here, having friends and family members around me. Nevertheless I was aware that for many of my compatriots in Ireland the situation was quite different. At that time Ireland was already in a deep recession so many were struggling to find a job while others were still separated from close family members. Furthermore my ethnographic research on the Polish community clearly stated that most of us came to Ireland for economic reasons with a strict plan to return home. So I asked myself a similar question to the one that man asked me: why are so many of us still here? To answer the question, we first need to take a look at the following thoughts: what are the main mechanisms of migration, what is the structure of the participants of this phenomenon, what rules govern the patterns of their settlement and what impact have these rules had on their decision on whether to stay or go back home?

Push and Pull Factors of Migration

Migration is a phenomenon accompanying the development of any society. The origins and causes of change of residence are defined by both internal factors, resulting from the psychological abilities of the entity; and external factors, based on the functioning of the socio-economic systems of the communities of origin as well as the host communities. These factors are aggregated to create *push and pull* factors (Koser 2007, Jackson 1986, Paleczny 2005, Romaniszyn 1999, 2002, Triandafyllidou 2006). Emigration is nothing but the pushing out and pulling in of individuals and groups from one system to another. The essence of *push and pull* factors was defined at the end of the nineteenth century by E.G. Ravenstein. Ravenstein's definition in its modified form '[...] has remained the most significant theoretical contribution based on

the assumption of factors of push and pull. It assumes a set of factors associated with the area of origin and a set of factors associated with area of destination, together with different intervening elements affect the actual balance of these interests' (Jackson 1986: 15).

At this point it is worth considering why thousands of immigrants from Central and Eastern Europe have chosen Ireland as their country of settlement. I think this is due to two fundamental and inseparable factors, the first being the possibility of taking legal employment. Access to legal employment brings an ease of finding jobs, higher wages, workers' rights, a wide range of social benefits and the opportunity to effortlessly and regularly return to one's home country. These are brand new comforts that have never been offered on such a scale to Polish citizens. Legality of employment and higher wages were often the reasons why many Poles gave up well-paid jobs in Poland and set off in pursuit of the myth of exile enrichment.

The second component of the puzzle is the widely extended, well-developed migratory network. To define this term I will use a fragment of an article by Krystyny Romaniszyn (2006: 35) '[...] migration networks are simple structures or sets of relationships that revolve around some organising principle underlying, such as reciprocal exchange, with the potential to evolve, along with migration system, into more complex mechanism'. In other words, it is a kind of social network where there is interaction between people who are directly or indirectly incorporated into the migration system. This network includes immigrants, companies and associations founded by them, and people remaining in the country who maintain strong connections with migrants. These networks are the driving force for migration and are shaping the structure of so-called 'chain migration'. A feature of chain migration is settlement with the whole networks of kinship in one place (Giętka, 2006). Whatever the reasons for migration are, it is always associated with '[...] internal psychological motivations of people and their own private interpretations of the meaning of voluntary and necessary' (Paleczny, 2005: 282). The decision to emigrate requires in most cases strong motivation, needed as a result of both

the desire to stay and willingness to emigrate. Motivation must be strong enough to overcome the natural fear of the new, unfamiliar environment and the fear of breaking the bonds with family and friends. For some a necessary condition for emigration is knowledge of a foreign language, for others, the presence of a family member or a guaranteed job. For others desperation to improve living conditions or opportunities of cultural self-expression is enough for them to pack their bags and go into exile.

Platform of Migration

Every immigrant has a personal story to tell about the reason for leaving their home country. Though the large number of immigrants means there are many stories, the stories are not so very different from each other. A very important rule of *push and pull* factors is that they are the same for different ages and social groups (Jackson, 1986). Tadeusz Paleczny (2005) identifies five major platforms amongst the *push and pull* factors:

1. Social platform

These factors can include, for example: class antagonisms and conflicts, small upward mobility, or the asymmetry of the position of minority groups.

2. Economic platform

Countries with weak economic development experience large outflows of population to the so-called 'developed' countries.

3. Political platform

Limited civil and democratic liberties, human rights violations, totalitarianism and dictatorship expel migrants who seek refuge in democratic countries.

4. Cultural platform

At this platform the possibility of expression of cultural identity and the need to recognize diversity motivates the change of place of residence.

5. Personality platform

The propensity to migrate may be decided by the gender, ethnicity or age of the person. More important, however, are personal

criteria, aspirations, needs and adaptability skills. Furthermore, the ability to develop intellectually and the knowledge of foreign languages are important.

Based on my research and interviews, this list should be supplemented by two other platforms:

6. Personal platform

This platform applies to people who are leaving their home country to join family members or partners.

7. Professional platform

The prospect of a better development in the professional field becomes an incentive to emigrate.

Among Polish immigrants in Ireland prevails the economic platform. For the vast majority, dissatisfaction with personal financial situations has been an incentive to come to Ireland. Another frequently cited reason for emigration is the personal platform. Sometimes this platform stands in opposition to the professional platform. There have been cases when a person has resigned from a well-paid position in the country of origin and taken a job below qualifications in the host country just to maintain a private relationship. The main goal of these people is to avoid separation from a family or partner. Children joining parents are considered part of this category, as are grandparents who come to Ireland just to look after their grandchildren and do not undertake paid employment.

Another reason often cited by Poles is the professional platform, which is directly connected to the economic platform. Not only are high-skilled professionals seeking career opportunities and better conditions in Ireland; they are also expecting improved earnings. It is because of the democratic nature of the Polish political system that the other three platforms – political, social and cultural – do not play a greater role in the decision to emigrate to Ireland. However, the political and economic scandals constantly being revealed do cause resentment and bitterness among Poles. Awareness of these issues in Polish politics does not always reveal itself when deciding whether or not to leave. It is only being in Ireland and looking from such a perspective that activates bitterness in immigrants, because

of the prevailing situation in the country. Immigrants regret that the Polish state did not provide them with the opportunities and possibilities that met them in Ireland.

All the *push and pull* factors have one characteristic in common – namely the so-called *migratory psychosis*. Due to the economic difficulties of the country, many Poles did not take into account any option other than emigration. It seemed the only way to ensure a fair standard of living. Due to Irish market demand and earnings and the fact that Ireland has allowed the free movement of labour, we have witnessed mass emigration to this country.

Categorisation of Migrants

To understand the patterns of migration and settlement of Poles in Ireland we need to start by setting out a typology of the participants of this phenomenon. Sorting migrants' categories is one of the most important points of all studies on the subject. Typologies of migrants crafted by the social sciences organize the emigration at the psychosocial level, which may be complementary to state categorization and could help create immigration policy. Social typology takes into account the length of stay and the type of social ties both in the country of origin and in the host state, and is supplemented to some extent by elements of the migrants' personalities. An example of the typology which relates specifically to the situation of Polish migrants in Ireland is that which has been used in the report by Katarzyna Kropowiec (2007). Analysing the motives and goals of Poles in Ireland, she singled out two main types of immigrants: a *target earner* and a *global cosmopolitan*. This typology, supported by points of the theory of globalization by Zygmunt Bauman (2000), is adequate for the analysis of my material as it relates to both the psychological and social aspects of migration.

Zygmunt Bauman, describing the laws and trends of globalization, says that one of its main determinants is the universal mobility of modern humans. For some it is a phenomenon so natural and obvious that at times it becomes a compulsory

component of life and a prerequisite for employment. There are also people in this world who, in their search for work, are leaving their country of birth for many years. The difference between them lies in the freedom of choice. Quoting Z. Bauman (2000, 6): '[...] what for some people heralds a new freedom for many other it falls as merciless sentence'. He divides people who move from place-to-place in terms of freedom of choice. Bauman distinguishes the categories of 'tourists' and 'vagabonds' and assigns them sequentially the status of 'standing above/standing below' or 'the global/the local'.

Attributing Bauman's categorization to Polish emigrants in Ireland, the classification is as follows:

- Target earner – standing below – local – vagabond.
- Global cosmopolitan – standing above – global – tourist.

The main elements distinguishing those two groups are their reasons to emigrate and their level of freedom in making that choice. For target earners, the main or even the only reason for emigration is difficult economic conditions in their home country. Therefore, the decision to leave can be called semi-voluntary. On the one hand, nobody forced them to leave the country; on the other hand, if it weren't for their difficult financial situation, the departure would not have happened. Zygmunt Bauman (2000, 109) describes the situation as follows: 'Probably many of them would prefer to go elsewhere or would not take the hardships of nomadic life at all, if someone were to ask them about their opinion – but no one did. They are on the way because in the world tailored to tourists 'staying at home' seems as humiliation and thankless drudgery, and in the long run, it seems impossible'.

At the opposite pole is a cosmopolitan immigrant. As a global tourist he or she embarks on the road because the road is there. Cosmopolitan immigrants are migrating not because they have to, but because they can. Just having that freedom of choice is enough for them to make this important decision.

The typology of Zygmunt Bauman and Katarzyna Kropowiec emphasises that its main focus is on the elements of an immigrant's personality. Therefore, when we try to apply their typology to analysing the migratory structure of Poles in Ireland, it turns out

that it is too general. Assigning specific examples of one category poses many difficulties as the boundaries between these two categories are fluid. The mixing can be seen easily and the different configurations of the elements of both types are forming a kind of topological hybrid.

The most useful typology for analysing the patterns of migration of Poles in Ireland is the one created by Franck Duvell and Dita Vogel (2006). It is a typology, as they themselves say, not founded on the basis of data analysing, but as a complement to and a combination of existing categories. Their typology emphasises the length of stay and the social relations between the host country and the country of origin. Elements of personality are only a small component. Duvell and Vogel distinguish four main categories of immigrants, where the first two groups have three subcategories. These are:

1. Return-orientated migrant

As the category name suggests, people in this group of migrants are focused from the beginning on their ultimate return to Poland. These are the people who usually leave the country by themselves and leave the immediate family members in Poland. Therefore, the duration of their stay abroad is strictly limited and interrupted by regular returns to Polish. The main social networks of such migrants are located in Poland, while in the host country they do not produce deeper relationships. In this category there are three sub-groups:

a) Return-orientated migrant learner

A learning migrant is a person who is focused on investing in him or herself and wants to learn foreign language(s) or gain socio-cultural experience. These people believe that their experience, once brought back to Poland, will help them in their careers. However, they are aware that if they do not work in their profession while abroad, it can turn against them. Therefore, their stay abroad is relatively short compared with other groups.

b) Return-orientated migrant traveller

People in this subgroup are focused on the knowledge and experience of a new country and its culture. They want

to try themselves out in the new conditions of life, so take the challenge to know their abilities. Migrant 'travellers' move from country to country to face a new challenge and learn a new lifestyle. For them, the most important part is the experience of adventure and meeting new spiritual and physical sensations. A classic example of this category is a backpacker. This is undoubtedly a rite of passage during the period of carefree life in adulthood. This type of migrant is quite rare among the Poles in Ireland.

c) Return-orientated migrant – target earner

'Target earner' is the name often used to describe members of the Polish diaspora in Ireland. A target earner is a person who has a specific economic plan to complete during the migration period. Members of this subgroup want to save as much money as possible, and therefore reduce their current spending in Ireland to a minimum. People are quite clumsy in the new living space and get used to it slowly.

2. Emigrant-immigrant

This group refers to permanent emigration from Poland. It is not always the case that people in this group are leaving with the intention of permanent emigration. Very often a change of plans takes place in a situation where it is possible to legalize the continuous stay. Obtaining legal status facilitates the transfer of the most important social ties to the new country of residence. In the case of Ireland, it is easy to quietly become the emigrant-immigrant, on the grounds that the country offers Polish citizens unlimited permanent settlement. This category also includes three subgroups:

a) Emigrant-immigrant economical

Members of this subgroup, after analysing the economic benefits of permanent residence in the host country, make great efforts to assert their residences. If they previously lived alone, they take steps to bring immediate family members to the new country of residence. This is a category in which you can place a fairly large number of Poles.

b) Emigrant-immigrant cultural

People in this group decide on permanent emigration due to the need for a common expression of belonging to a particular cultural and social group. If they cannot exercise their membership in their home country, due to discrimination or the small size of their group, they emigrate to countries where the group has a more developed social network and is accepted. This type of migration often occurs when social and civil liberties are limited in their host country.

c) Emigrant-immigrant marital

The only qualifying factor for this group is that the emigrant-immigrant has a relationship with a member of their host society or other group of émigré. Despite the subgroup's name, this relationship does not necessarily have to be a crowned marriage. If main social bonds are automatically transferred to the country of residence, permanent residence is an obvious consequence.

3. Transnational migrant

This is one of the main types of Pole immigrants in Ireland. A transnational migrant leads a busy life and has strong social ties in both countries. A long absence from the home country promotes the formation of social ties in the host country. The person in the group has such a stable, bipolar orientation of the two countries, that when they are asked to select their country of residence, they cannot answer. For them, this is an abstract question. Their position stems from a pure calculation of profit and loss. Their social and economic activity is distributed among countries in such a way that they can get the most benefit. Transnational migrants can produce ties in the host country so numerous and powerful that imperceptibly gains and losses will fluctuate in favour of the host country.

4. Global nomad

These are the highly-skilled workers of international corporations. They do not have a strong orientation with respect to any country of residence, or even country of origin. They adapt to the new

reality very quickly, but this adaptation is so shallow that they do not absorb any cultural specificity. Therefore the change of residence and the new adaptation come with ease. The only deep social bonds are those with immediate family members; any other social ties may occasionally be powerful but they are easy to solve when it is time to move again.

Return Migration

It is easier to analyse the issue of return migration versus settlement of Poles in Ireland once the typology of immigrants and the platforms of exile migration have been established. The Polish diaspora in Ireland, which was formed after Polish accession to the structures of the EU, is approaching its 10th anniversary. This may seem a good time to think about the future of Poles in Ireland, especially as the main wave of Polish inflow fell during the ample years of the Celtic Tiger, a prosperity that is just a distant memory.

Articles predicting the return of Polish immigrants to their home country were published in national and international newspapers as early as 2008 (Lisak, 2008; Malingre, 2008). The impetus of these mass returns to the country of origin was supposed to be a deep recession that prevails in the British Isles. Many of these commentators, however, followed a single-lined path of logic. They recognized only one pattern of Polish immigrants – the so-called *target earner* – and believed that if the Poles came to Ireland just as target-earner-migrant-workers, the lack of employment and income will cause them massive retreat. Such a one-dimensional view of emigration is a big mistake, one which limits the coverage of this phenomenon whole picture. The shape of the patterns of migration and its participants are subject to all of the elements that I have analysed in the previous parts of this article. The scale of the demand of the labour market is only one of these components.

Returns are inherent in the structure of migration. Probably every immigrant assumes the return to their home country, even if it is only a theoretical assumption. Returns are not a new practice among Polish diaspora in Ireland; the people have returned

to their home country since the early wave of emigration. The people returning were those who could not be adapted to the new circumstances and were not able to cope emotionally with separation from country and family. Some returns were the result of a sudden illness of the immigrants themselves or of members of their families. Above all, migrants who are fully satisfied with their financial needs and executed plans for emigration are returning. To this group belong the so-called target earners, those single-lined emigrants for whom return was the undisputed plan.

To some extent, the authors of the articles enumerated above are not mistaken in their demands. The return migration of Poles has intensified in recent years and it has some relationship with the recession in the Irish economy. However, it is a much more complicated process than one might think. The intensity is as much a result of implemented plans for emigration as it is a result of the economic crisis. It has been almost ten years since the Polish accession to the EU; a long enough time to gather the desired funds. Although the loss of a job can be an impetus to the decision to end one's exile adventure, it is not always the main reason. A lot comes from the assumption that if they do have to go back soon, they may as well do it now.

Looking at it from another angle, one may ask why people who have lost their jobs did not return to their country? There are several reasons. They may be staying because they still do not feel financially satisfied and are hoping to find a new job. Other reasons to stay in exile include access to social benefits, or being used to a new lifestyle and a strong connection with the migration network. Immigrants also want to stay in Ireland because of the lifestyle, which is more suitable for them. The prospect of a return to Poland with the reality that it may no longer be familiar seems like a worse option. Immigrants have become accustomed to the new standards of living, and have taken on a lot of new habits, which can make them feel like a stranger in their home country. New social relationships that they generated in Ireland may be so strong that the rupture of them would be very traumatic. The longer a migrant stays in the host country, the stronger the bonds linking him or her

with that country. After many years abroad, returning to the country of origin may seem to be a new migration (Nowicka Firouzbakhch 2006).

Return emigration is as complicated a process as the original emigration. Academics and analysts regard this phenomenon as a social problem of lesser importance than the exile migration, so the theme literature is relatively poor. To analyse this phenomenon, however, we could apply some of the analytical methods of exile migration (Nowicka Firouzbakhch, 2006). When analysing this phenomenon we primarily need to put a strong distinction between return and circulating migration, and between forced and voluntary return. Return migration '[...] by definition is individual and voluntary' and permanent (Romaniszyn, 2006: 33). This process has a complex structure of typologies that have to be yet established. To understand the categories of the process we should start with the analysis of *push and pull* factors of exile migration. There is a close relationship between the reasons for emigration and the reasons for return, such as economic migrants returning after the completion of financial needs and political exiles returning when the political line of their home country changes. It all depends on the needs of the people and places and where their needs can be realized (Babinski, 2006).

Members of the Polish diaspora in Ireland have always returned and will continue to return to Poland. There are several reasons why migrants are returning and a number of strategies for analysing these processes. The economic crisis is one of the drivers of returns, but its participation in this process is limited. In spite of economic fragility and high unemployment, there is still a demand for émigré labour to fill the so-called 3D-type of job (dirty, dangerous, demanding); jobs that local work forces are reluctant to do (Lisiak, 2008; Koser, 2004). Many do not return because a sense of their dignity does not allow them to do so. When they have not gathered sufficient funds, they may feel ashamed that they could not take advantage of this opportunity as much as others. Others may feel pressure from their families to remain in exile because they have a financial interest in it.

Immigration is such a complicated process that the labour market alone does not decide who comes and who stays. There must be a number of elements, social, personality, and economic, to realize an immigrant's return to their home country. For a better understanding of this issue we need to go back to the categorisation of immigrants and then we can see which type is most prone to return to Poland.

Due to the lack of analytical methods of return migration, we could use the analytical methods of platforms of emigration in reverse. After summing up the ethnographic data that I collected recently amongst Poles in Ireland it became clear that the economic platform still has the main significance in the migration phenomenon. People decided to settle permanently in Ireland because of better economic opportunities.

However, the personal platform is not far behind. Poles are settling permanently in Ireland because they started a family here, often with a member of another national group. Also their social ties with members of the migratory network and the local community are so strong that their lives are deeply rooted in Ireland. The personal factor is very often more important than economic difficulties. The personal platform is very important in this analysis as it brings a new factor into the previous perception of Poles in Ireland just as migrant workers. Now they are also social entities who are entangled in local communities and are maintaining strong emotional ties with other people residing in Ireland.

Furthermore, not only is the attitude towards Ireland important in this issue, the attitude towards Poland is as well. Immigrants who stay abroad a relatively long time gain new habits and learn the new realities of life. For them the possibility of the life back in Poland often seems impossible. When they visit the home country, they feel like a stranger or a guest. People who used to be close to each other, and who now live in two completely different realities, suddenly find difficulty in finding common themes of conversation. Ewa Nowicka (2006) calls this an *Odysseus complex*. Krystyna Iglicka (2011) calls this phenomenon a *double insulation*. Migrants abroad who do not participate fully in the social and cultural life of the

host country are isolated from the life of the local neighbourhood community. However, after returning to Poland they are in another area of isolation. After returning to Poland their starting point is at exactly the same place where their life had stopped before they left. But reality has continued, albeit without their participation. The lives of their families and communities have a new path, so the returnee must find their place in the midst of these new relationships which may prove a difficult. For those remaining in Poland, the returners may also seem different from before, sometimes even unbearable (Nowicka 2006). For this reason many decide to settle permanently in Ireland.

The professional platform also moves to the top of this list. Many Poles have started up their own business or are on a prosperous career path.

The next position on this list is the cultural platform. While most of the immigrants did not consider the Irish lifestyle as an important factor when first making decisions about migration, now it is a great factor when making their decision to stay. As I said before, after many years of living abroad migrants are taking on many new habits and lifestyle choices that they would not be able to continue after returning to Poland. Besides, the place of migration is very often treated as a no man's land where the social standards and values of a home society are no longer valid. Many people abroad feel less social pressure to keep up to social standards established in their local communities due to lack of social control from their members of family and neighbours. So they prefer to continue their life in this unrestricted environment.

Political platform, however rarely it is mentioned, is also revealed to be amongst the reasons to stay permanently in Ireland. Discontent with the moral standards of the governing Polish elite and the lack of opportunities in Poland make immigrants decide to settle in Ireland.

Of course every immigrant who makes the decision to become a permanent resident of Ireland has to have certain qualities of personality platform, otherwise this decision would not led to contentment.

Returns are as difficult emotionally as emigration, which is why many choose to remain in exile. It is a gross simplification to base resolving the problem of tough economic times on a reverse wave of immigration. The activities of the Irish government could indicate acceptance of such a tactic, but it leads to a dead end. The solution to the problem of unemployment among immigrants cannot be simply found once the immigrants leave. Most of them will not leave, as they are here to settle permanently. Protection of their rights and access to skill-enhancing courses will give them a better chance in a competitive labour market (Migration and Recession, 2011).

Transnationalism

Another important component of the dilemma between return and settlement is the growing transnationalism of immigrants. There are an increasing number of immigrants putting their lives beyond national borders and conducting simultaneous lives, in both Poland and Ireland. New possibilities of freedom of movement and the revolution in transport and communications encourage migrants to lay their lives between the two countries according to the configuration that gives them the best economic and social outcomes. Contemporary tolerance for cultural differences also affects the development of a transnational life: '[...] today's migrants claim to preserve the cultural differences and stand out from the mainstream of socio-cultural country where you are currently residing' (Debaene, 2010: 98).

Transnationalism cannot be described only as frequent communication between the home country and the country of residence. Transnationalism occurs primarily through a combination of the structure of the economic, social, political and everyday life of the two communities. The basic element of transnationalism is not the migrants but the bonds between them and their relatives. Transnational space is a configuration of social practices, artefacts and symbolic systems flowing between at least two countries. This new space has taken the form of a specific type of network links between nations in which there is a movement

of people, capital, interaction, information, symbols or images (Geisler, 2010: 53). Daily migrant space consists of virtual and real space in at least two places in the world. This virtual interaction forms social bonds which are changing the nature of social space that before was geographically rooted. Interactive communication technologies help diffused members of a national group maintain a network of relationships with their culture and its memories so that the mythical image of the home country is still alive. These technologies serve the construction of imaginary and virtual transnational communities and help to mitigate the distance between the members of the family and social group (Cottle 1998).

Bogumil Lisocka-Jegerman (2006) believes that the life of transnational migration protects participants against marginalization, both in the countries of origin and residence, although she warns that there are opposing voices to her opinion. In my view, transnationalism is assumed to be the state of marginalization. Migrants who lead a bipolar life, as a result of calculating gains and losses, exclude themselves from certain elements of life in both social spaces. Their main social space is a virtual transnational one, although undeniably transnationalism eases the process of migration and is a big factor when making the decision whether or not to return to the home country. Poles quite often say that they would move back to Poland if they could not have such easy contact with members of family and friends and could not participate in their family's life while residing in Ireland.

Summary

As a result of political decisions which came into force on 1 May 2004, Poland and Ireland have produced an axis of migration. It is configured through a set of *push and pull* factors that determine both the nature and direction of the migration and assimilation processes. Members of the Polish diaspora in Ireland are mostly economic migrants, although the economic platform also induces migration at other levels, such as the personal (family reunion) or the professional platform. Mechanisms of migration depend on

the type of migrant which a person represents. The key to the analysis of migration and settlement patterns is the categorization of the participants in this process. Please note that any categorization is only a simplification of reality, however, it is still necessary to organize the analysis of migration issues. Polish migration to Ireland in 2004-2009 was massive and spontaneous, and it took the form of migration psychosis in the pursuit of a myth of exile enrichment. Visa-free travel and extensive migration networking meant that the Poles had become the largest national minority group in Ireland (Census of Population 2006).

What pushes and attracts immigrants in the first phase of migration may change in the next stage. The change of plans and extension of stay is often influenced by a surprisingly positive style of life in exile. The stability of work, the protection of working rights, the scope of social services granted, new strong social ties and socio-cultural pluralism change the perception of emigration. No longer does immigration appear as a temporary time in life, full of sacrifices and isolation from the host society. Immigrants are discovering that it is not necessarily a clipping from a resume, but a way of life. The legality of immigration in Ireland supports '[...] stabilization of the position of the individual in the new structure of social, economic and professional achievements of a certain level of security and satisfaction with life' (Kubiak 1980: 152), thereby achieving satisfaction from emigration.

However it is worth remembering that immigrants are not only a working unit but also social creatures, and their involvement in the local social network is inevitable. As Max Frisch has said in relation to the situation of 'guest workers' in Germany in the 1980s: 'We were calling for manpower and people came'. Migrant workers are people who will form strong social ties, bring or start families and engage in the local community. After years of residing in the host country it becomes their home as much as their country of origin. With the help of modern technologies they can bridge their lives over the national border and maintain active, bounded and fulfilled lives in both countries.

Responding to the question that I cited in the title of this article: 'why won't we all just go back home?' the answer is: because for the vast majority of us, this is home.

Summary in Polish

'Dlaczego wszyscy po prostu nie wróćcie do domu?' Wzory migracji i osiedlenia Polskiej diaspory w Irlandii w obliczu spowolnienia koniunktury gospodarczej

Dzięki decyzjom politycznym, które weszły w życie 1 maja 2004 r. Polska i Irlandia wytworzyły oś migracyjną. Jest ona konfigurowana przez zestaw czynników push and pull, które determinują zarówno charakter migracji, jak i kierunki procesów asymilacyjnych. Polska migracja zarobkowa do Irlandii w latach 2004–2009 miała charakter masowy i spontaniczny i przybrała postać psychozy migracyjnej, czyli pogoni za mitem emigracyjnego wzbogacenia się. Ruch bezwizowy i rozległa siatka migracyjna spowodowały, że Polacy stali się najliczniejszą mniejszością narodową w Irlandii. Członkowie polskiej diaspory w Irlandii to głównie emigranci ekonomiczni. Płaszczyzna ekonomiczna wywołuje jednak migrację również na innych poziomach, takich jak np.: płaszczyzna osobista (łączenie rodzin) czy zawodowa (doskonalenie zawodowe). Mechanizmy migracyjne, które są udziałem Polaków w Irlandii, różnią się w zależności od typu migranta, jaki dana osoba reprezentuje. Literatura przedmiotu rozróżnia przynajmniej kilka kategorii polskich emigrantów. Ich powroty do kraju wieszczono były w publikacjach krajowych i zagranicznych już w 2008 r. (Lisak 2008, Malin-gre 2008). Impulsem tych masowych powrotów do kraju miała być głęboka recesja, jaka opanowała Irlandię. Ścieżka logiki wielu komentatorów podążała jednak jednoliniowo. Za wzór polskiego emigranta uznali oni bowiem tzw. target earner i uważali, że skoro Polacy przyjechali do Irlandii jako emigranci zarobkowi, to brak możliwości zarobku spowoduje ich masowy odwrót. Tak jednowymiarowy pogląd na emigrację ogranicza objęcie całościowego obrazu tego fenomenu. Na kształt emigracji i wzory zachowań ich uczestników mają wpływ nie tylko oferta rynku pracy i plany ekonomiczne, ale również związki społeczne z członkami polskiej społeczności (tzw. siatka migracyjna) oraz kontakty ze społecznością lokalną.

Emigracja jest skomplikowanym procesem. Sam rynek prac nie decyduje o tym, kto wraca, a kto zostaje. Musi zaistnieć wiele elementów społecznych, osobowościowych, jak i ekonomicznych, aby urzeczywistnić powrót do kraju rodzinnego. Powroty są równie trudne emocjonalnie, podobnie jak emigracja wychodźcza. Dlatego też wiele osób decyduje się

pozostać na obczyźnie. Podejście do problemu na zasadzie oczekiwania na odwrót fali emigracyjnej w trudnych czasach ekonomicznych jest zbyt dużym uproszczeniem. Emigranci, których pobyt za granicą jest stosunkowo długi zaczynają nabierać nowych zwyczajów i uczą się nowej rzeczywistości życia. Dla nich świadomość przyszłego życia z powrotem w Polsce często wydaje się niemożliwa. Ewa Nowicka (2006) nazywa to kompleksem Odyseusza. Po latach emigracji państwo goszczące staje się domem w równym stopniu co kraj pochodzenia. Dzieje się tak zwłaszcza dlatego, że dzięki nowoczesnym technologiom emigranci mogą łączyć się ze swoimi rodzinami ponad granicami państw i utrzymywać aktywne, spełnione i w miarę szczęśliwe życie w obu krajach.

References

- Babiński, G. (2006) *Return Migration Revisited*, [in:] *Homecoming. An Anthropology of Return Migration*, E. Nowicka H. Firouzbakch (ed.), Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos.
- Bauman, Z. (2000) *Globalizacja. I co z tego dla ludzi wynika?* Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- *Census of Population 2006* [doc. electr.] www.cso.ie/census/census2006results [accessed: 03.08.2007].
- Cottle, S. (2000) *Introduction. Media research and ethnic minorities: mapping the field*, [in:] *Ethnic minorities and the media: changing cultural boundaries*, S. Cottle (ed.), Buckingham; Philadelphia: Open University Press.
- Debaene, E. (2010) *Dialog międzykulturowy. Polska diaspora a społeczeństwo irlandzkie po roku 2004*, [in:] *Drogi i rozdroża. Migracje Polaków w Unii Europejskiej po 1 maja 2004 roku. Analiza psychologiczno-społeczna*, H. Grzymała-Moszczyńska A. Kwiatkowska J. Roszak (ed.), Kraków, Nomos.
- Duvell, F., Vogel, D. (2006) *Polish Migrants: Tension between Sociological Typologies and State Categories*, [in:] *Contemporary Polish migration in Europe. Complex Pattern of Movement and Settlement*, A. Triandafyllidou (ed.), Brussels: The Edwin Mellen Press.
- Geisler, M. (2010) *Transmigrant i jego kultura w przestrzeni transnarodowej. Próba analizy podstawowych pojęć*, [in:] *Mozaika przestrzeni transnarodowych. Teorie – metody – zjawiska*, Ł. Krzyżowski S. Urbańska (ed.), Kraków, Nomos.
- Giętka, E. (2006) *Funty i grosięta*, w: *Polityka*, nr 41.
- Iglicka, K. i Rujna, J. (2011) *Janowie bez Ziemi? W pętli pułapki migracyjnej*, [in:] *Kurier Polski – Magazyn*, Dublin, Belfast, Luty 2011.
- Jackson, J.A. (1986) *Migration*, New York: Longman.

- Kubiak, H. (1980) *Teoria, ideologia, polityka asymilacji. Szkic problemu*, [in:] *Założenia teorii asymilacji*, H. Kubiak, A.K. Paluch (ed.), Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Koser, K. (2007) *International migration. A Very Short Introduction*, New York: Oxford University Press.
- Kropowicz, K. (2006) *Polish Migrants Workers in Ireland*, Dublin: NCCRI.
- Lisak, M., *W szponach kryzysu* [doc. electr.], www.polishexpress.ie [accessed: 19.11.2008].
- Lisocka-Jegerman, B. (2008) *Trans-national communities and trans-national-spaces in Mexican-U.S. migration. The meaning of "return" and "presence" in an interconnected world. The absent ones always presented?*, [in:] *Homecoming. An Anthropology of Return Migration*, E. Nowicka, H. Firouzabakhch (ed.), Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos.
- Malingre, V. (2008) *The dream of returning Poles in London*, *Le Monde* 20 Nov. 2008, [doc. electr.] www.wiadomosc.onet.pl/swiat [accessed: 18.11.2008].
- *Migration and Recesion* (2011) [doc. electr.], [in:] MCA Newsletter No.1, Trinity Immigration Initiative and Employment Research Centre Trinity College Dublin, www.tcd.ie/immigration [accessed: 30.01.2011].
- Nowicka, E. Firouzabakhch, H., ed. (2008) *Homecoming. An Anthropology of Return Migration*, Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos.
- Paleczny, T. (2005) *Stosunki Międzynarodowe. Zarys problematyki*, Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne.
- Romaniszyn, K. (1999) *Kulturowe implikacje współczesnej migracji międzynarodowych – zarys problematyki na przykładzie Polski*, [in:] *Studia Polonijne*, vol. 20, Lublin: Instytut Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL.
- Romaniszyn, K. (2002) *Implikacje kulturowe migracji międzynarodowych – kontynuacja problematyki*, [in:] *Migracje: historia – kultura*, J. E. Zamojski (ed.), Warszawa: Wydawnictwo Neriton.
- Romaniszyn, K. (2006) *Migration Networks and Return Migration*, [in:] *Homecoming. An Anthropology of Return Migration*, E. Nowicka, H. Firouzabakhch (ed.), Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos.
- Triandafyllidou, A. (2006) *Contemporary Polish Migration in Europe. Complex Pattern of Movement and Settlement*, Brussels: The Edwin Mellen Press.

Magdalena SZULC

Faithfulness towards native literature or braving the foreign works? An immigrant's reading habits in the world of lost identity

Abstract: The essay deals with the reading habits of the Polish minority in Ireland. It discusses and explores the different factors that contribute to the attitude the Polish emigrants may have towards literature, both their native one and the Irish works. The work suggests that it should be in the interest of the immigrants to fight for a balance between the two worlds, the old and the new, and in a similar fashion create their reading habits so as to respect the native literary heritage and, at the same time, not lose out on the one offered by the new homeland. The notions of the digital native and recreational reading are mentioned and explained in relation to the topic of the essay. The activity of reading and its benefits are discussed and literature relating to the issue in question is quoted. The next part of the work is devoted to exile, be it a state of being forced to leave one's homeland for political or economic reasons. Exile is also discussed in more detail as an obstacle in continuing one's reading habits and developing new ones, in the new territory. The essay goes on to examine the process of cultural immersion and the difficulties migrants have to face while trying to engage in it. Further on, the multiple identity experience facing many migrants is reviewed which, in conclusion, is suggested as not only one of the drawbacks, but also advantages of inhabiting a foreign country.

Keywords: reading, migrants, exile, identity, immersion.

Unlike stereotypes that have no basis in fact, those relating to a nation's reading trends usually hold a kernel of truth. It is a generally known and accepted truth that every country always is, to a certain extent, associated with and judged by its literature. As the largest minority in Ireland (approximately, 2.7%

of the population), Polish people should take it upon themselves to represent their homeland in the best way possible, and not solely by turning up in large numbers. It would seem quite appropriate for them to make an effort to familiarize their Irish comrades with Polish works that are worth reading. In order for that to happen however, they would have to be interested in literature in the first place. Despite the fact that a considerable number of Poles inhabiting Ireland might not reach out for a book when in need of a spiritual stimulant, numerous initiatives prove that Polish emigrants do long for and appreciate their nation's literary heritage.

The popular social networking website, Facebook, aside from its other multiple functions, whether they be criticized or praised, frequently serves as an advocate for actions promoting reading and turning it into, for those not yet passionate about it, a worthwhile, if not fashionable pastime. One such example is a website called *Nie jestem statystycznym Polakiem, lubię czytać książki* (*I'm not a statistical Pole, I like reading books*). (<https://www.facebook.com/lubie.czytac.ksiezki?fref=ts>). The title alone paints a far from favourable picture of an average Polish citizen as regards reading habits. The website promotes reading, encourages people of all ages to continue or take it up and presents various titles on a regular basis, also engaging its readers in topical conversations, often of a humorous nature. Their cover photo, bearing the motto, reads *Zawsze powtarzam, że miasto nie jest miastem, jeśli nie ma w nim księgarni. Może nazywać się miastem, ale bez księgarni nikogo nie nabierze.* (*What I say is, a town isn't a town without a bookstore. It may call itself a town, but unless it's got a bookstore it knows it's not fooling a soul.*) It's a quotation from Neil Gaiman's 'American Gods', translated into Polish. Other similar websites use senses to describe the pleasure people get from handling books, such as the smell of new books or the touch of turning the pages. The Polish National Centre for Culture has issued linen carrier bags with an outside plastic see-through pocket that's supposed to hold a book in it. Above it, it says *Teraz czytam:* (*I am currently reading:*) with an arrow pointing down to the book, which not only promotes reading as such, but also makes it personal and entertaining.

Actions like the one mentioned above, however, are taking place back home and chances are that most Polish migrants in Ireland will not find out about them, unless they happen to visit Poland at the exact time of such an event or they closely follow the cultural events of their homeland.

As Holden notes (2004), *Reading is an important gateway to personal development, and to social, economic and civic life*. Recreational reading will not be picked up or recognized as a necessary tool for developing one's creativity and language acquisition by individuals who do not desire to be incorporated into their new environment. Such people usually come from homes where reading was not encouraged and will remain indifferent, or even opposed, to the very idea of possessing a book. Habits like that very rarely change when emigration comes into the equation. Another factor influencing developing reading habits concerns the age of the potential readers. This has not so much to do with how old people are, but when they were born; if it was before or after the digital era.

Mark Prensky, who coined the term *digital native*, claims that education is the single biggest problem facing the digital world. The Digital Immigrant instructors (those born before 1980) speak an outdated language and thus find it difficult to teach a population that speaks an entirely new language (the natives, born after 1980). Immigrants struggle to teach natives how to understand an environment which is 'native' to them and foreign to Immigrants. The Digital Immigrants view traditional books as the proper way to educate themselves and enrich their knowledge and imagination. The Digital Natives, some of whose pictures show up on the Internet within minutes of their birth, view digital solutions as the way to go and might consider traditional books as unnecessary and old-fashioned. When it comes to the majority of Polish citizens living in Ireland, it could be safely assumed that they represent the latter. As Poland joined the European Union on 1 May 2004, the emigration flood reached its peak. People in their early 20s, some shortly after graduation from secondary schools or universities, decided to look for better living conditions for themselves on the Emerald Isle.

When we consider them in terms of reading habits, we therefore have to take into consideration the fact they have digital substitutes to be tempted by. Citizens, however, who enter their new country of residence with reading already instilled in them will more than likely continue their habits. The question arises, will the reading be limited to their native literature or will the curiosity of the new environment lead them to try the foreign works?

The issue of education and the degree to which the foreign language, in this case English, has been acquired by the immigrants will determine what their reading limits will be. Now, what sort of criteria should be used to decide whether their choices are the right ones and whether they will lead to cultural progress? According to William Isaac Fletcher, *it is the taste for reading as an activity, and not the value we impute to particular books, that we should count as culture: not objects, preciously guarded in museums, in collections, or in the expertise of learned professionals, but the process of social evolution by which a people's 'intellectual life' acquires 'tone and character'*. If we were to agree with Fletcher, we would have to accept the fact that many Polish immigrants do not make the effort to familiarize themselves with the Irish literary works and we should rest our case. If we were, however, to disagree with Fletcher, we would have to argue that in order for full cultural assimilation to take place, one has to approach the belletristic world of their new environment. Did Fletcher even take into consideration foreign works when talking about *the value of particular books*?

As Fintan O'Toole once said, *Emigration and exile, the journeys to and from home, are the very heartbeat of Irish culture*. Not many would disagree if the same was to be said about the Polish nation. We have shared so much and we continue to do so, now perhaps, more than ever as we physically share land as our common living space. Although the number of Irish nationals living in Poland is by no means comparable to the number of the Polish inhabiting Ireland, the connection between the two nations is undeniable and there is the curiosity about each other's culture, geography, food, socializing customs, fashion sense and, inevitably although not to the same degree on both sides, the language. As obvious as

learning or having to learn English seems to a Polish person arriving in Ireland, it does not necessarily look the same way for an Irish citizen venturing into Poland. Despite being a country where more and more English is being learned every day and language schools are as common as pubs in Ireland, Poland still remains a location where an English speaker might get awkward silence in reply to their question. The same can be said about Ireland where Polish is spoken by hardly anybody else than the Polish themselves, however the knowledge of foreign languages is not expected or demanded from the Irish, and it is the foreigners who brush up on their English when they plan to visit the Emerald Isle. Why is then, that there is no comparison between the interest the Irish display in the Polish literature and the attention the Irish writers receive from their Polish friends? Is the accessibility of those works? Is it interest in the other country's matters or lack thereof?

We can agree that in order to make a foreign place a home, although not always successfully, one must become socially active and available. According to Krashen, when people read for pleasure, they *acquire, involuntarily and without conscious effort, nearly all of the so-called 'language skills' many people are so concerned about: they will become adequate readers, acquire a large vocabulary, develop the ability to understand and use complex grammatical constructions, develop a good writing style, and become good (but not necessarily perfect) spellers*. There is no point in disagreeing with the obvious – reading does improve the given language skills, it builds vocabulary and opens us up to different worlds, those we can only visit in our imagination. Many research works have been devoted to this very subject and I have yet to find one that advocates the abandonment of the activity. Only limited studies, though, have been conducted on the effects of recreational reading in the native language on the foreign language acquisition, especially where the reader's foreign language is the native language spoken in the country of their temporary residence. Such is the situation of Polish immigrants in Ireland – should they remain active followers of the Polish literary greats or should the decision be made to focus on the writers native to Ireland?

It would seem a healthy balance is usually the answer to struggles of this nature, but how to achieve one when life in exile presents itself as a limbo of a kind? The nearly constant feeling of being torn between what was there and what is here, what is known and is unknown, what is deep in memories and what is only the future. Confusion is often an immigrant's closest companion, not infrequently leading to doubts relating to one's identity. Finding home away from home is a task foreigners looking for life elsewhere have to face, but they don't always succeed. Hugo Hamilton says in *The Speckled People*, *Maybe your country is only a place you make up in your own mind (...) Maybe it's not a place on the map at all, but just a story full of people you meet and places you visit (...)*. Long years of being away from home, especially in case of people who did not leave their country of their own accord, but for reasons of economic nature, might lead to blurry visions of their homeland and certain memories evolving into what might seem figments of the imagination. Exile is never a word that attracts many positive associations; banishment, displacement, expulsion, scattering, separation. It can be understood in different ways, such as *the state of being sent to live in another country that is not your own, especially for political reasons or as a punishment* (Horby, 2000). Individuals forced to mentally inhabit two places while physically living in one, find many obstacles in their everyday lives. Although settling in a place that is not the definition of home is a possible process as *transnational connections to a homeland can exist without identification with that homeland, and settlement in a new land can take place, despite a strong identification with the homeland (...)* (Anderson and Lee, 2005: 162), it is not without a great deal of sacrifice and perseverance that it can be achieved.

Perhaps the fear of deep cultural immersion mirrors the fear of something else? As people decide to move their whole lives to a different place, they feel pressure from those who are left at home to perform in a culture they have invested in. *It is the culture which will permit them to integrate and go up in the social scale, but it more or less means a death to their own.* (Miserez, 1988: 272) It would remain in the interest of the immigrants to fight for that balance between the two worlds, the old and the new, and

in a similar fashion create their reading habits so as to respect the native literary heritage and at the same time not lose out on the one offered by the new homeland. Looking for home away from home means floating between identities while trying to find one's own. It's inevitable aftermath is living in the borderlands; *borderlands are physically present when two or more cultures edge each other. A borderland appears when two worlds, separated by a border, merge together to form a third.* (Anzaldúa, 1999: 11). An immigrant's task is to find that world, made up of two or more other ones and identify with it, make it one's own. It is a task no people willingly sign on for, but like a court sentence, it is pronounced upon them to suffer its consequences.

Is treating the multiple identity experience like a court sentence the only way? Perhaps deriving advantage from the situation while, at the same time, respecting and tending one's native identity is the way to go about it, especially as multiple identities do prove beneficial. *To what extent does the migration experience impact upon notions of (trans)national identity? (...) Many see their Polish identity increasingly complemented by some form of European identity which seems to be indicative of a broader trend across Europe. Thus, the experience abroad has led to the emergence of multiple and fluid identities and a greater openness towards other cultures,* as Trinity Immigration Initiative concluded in their MCA Newsletter devoted to Polish Migration to Ireland: *New Mobilities in an Enlarged EU.*

Every European country is today in fact home to a variety of peoples who are not part of that unifying imagined history. (...) Every European country faces a deep demographic dilemma that strikes at the core of its national identity (...) (Spickard, 2013: 7) The bottom line is that every European nation must take in immigrants, most of them quite different racially and culturally from the current citizenry, in order for its economy to survive, now as far into the future as anyone can see. The problem is that no European country has language to talk about, or institutions to accommodate, this phenomenon. Several countries have taken up the issue over the past decade, but none has yet met success in the attempt to understand this manifest multiplicity. (2013: 8)

Summary in Polish

Wierność ojczystej literaturze czy odpór obcym wpływom? Nawyki czytelnicze imigrantów w świecie zagubionej tożsamości

Niniejsza praca stawia sobie za cel analizę nawyków i kompetencji czytelniczych polskich emigrantów w Irlandii. Ważnym uzupełnieniem tej tematyki jest zwrócenie uwagi na konieczność zachowania przez nich równowagi między studiowaniem literatury narodowej i zagranicznej, a także sprecyzowanie takich pojęć, jak: „cyfrowy tubylec” (ang. *digital native*) czy „czytanie rekreacyjne” (ang. *recreational reading*). Przedmiotem szczególnego zainteresowania są także zalety wynikające z codziennego obcowania z literaturą, które zdaniem autorki obejmują takie elementy, jak: wyrobienie w czytelniku opinii i potrzeb wyższego rzędu, wzbogacenie jego słownictwa oraz nabywanie umiejętności plastycznego, abstrakcyjnego myślenia, dochodzenia do prawdy, wnioskowania, logicznego układania faktów w spójną fabułę, formułowania myśli, analizowania zdarzeń i co bardzo ważne – samodzielności światopoglądowej. Obszerną część opracowania stanowi także analiza przemieszczeń przestrzennych Polaków w wymiarze międzynarodowym, ich pobudek oraz wpływu na kontynuowanie dotychczasowych nawyków czytelniczych. Przedmiot dociekań stanowią również takie zjawiska społeczno-kulturowe, jak: „zanurzenie kulturowe” (ang. *cultural immersion*) oraz „mnogość tożsamości” (ang. *multiple identity*). Pracę zamykają wnioski końcowe dotyczące marginalizacji i tęsknoty za krajem, która często dotyka emigrantów próbujących ułożyć sobie życie na obczyźnie.

References

- Anderson, W. and Lee, R.G. (2005) *Displacements and Diasporas: Asians in the Americas*. New Brunswick, New Jersey and London: Rutgers University Press.
- Anzaldua, G. (1999) *Borderlands: The New Mestiza/La Frontera*. Aunt Lute Books.
- Fletcher, W. I. (1899) *Public Libraries in America*, 2^d ed. Boston: Little, Brown.
- Hamilton, H. (2003) *The Speckled People*. Fourth Estate Ltd.
- Holden, J. (2004) *Creative Reading*. London: Demos.
- Hornby, A.S. (2000) *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. Oxford: Oxford University Press.
- Miserez, D. ed. (1988) *Refugees – the Trauma of Exile*. Martinus Nijhoff Publishers.

- O'Toole quoted in Jim Mac Laughlin (1997) *Location and Dislocation in Contemporary Irish Society: Emigration and Irish Identity*. Cork: Cork University Press.
- Prensky, M. (2001) *Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon* 9 (5): 1–6.
- Spickard, P. (2013) *Multiple Identities. Migrants, Ethnicity, and Membership*. Indiana University Press.
- <http://www.nck.pl/artykuly/100706.html>
- http://www.tcd.ie/immigration/css/downloads/MCA_Newsletter_No_4.pdf

Ewa STAŃCZYK

Jerzy Harasymowicz: The Poet of Many Nations

Abstract: This article looks at the literary legacy of Jerzy Harasymowicz, one of the most prolific Polish poets of the twentieth century. In particular, it explores his lifelong fascination with the Carpathian Lemko Region, its people and its distinctive Greek-Catholic culture, and points to the multivalent poetic identities that are created in the process. I argue that Harasymowicz's articulations of cultural identity demonstrated a deep commitment to ethnic, religious and cultural diversity and as a result, his work anticipated the important cultural changes that took place in Poland after the fall of communism.

Keywords: Jerzy Harasymowicz, Polish poetry, Lemko Region, cultural identity, ethnic diversity, communist Poland.

Jerzy Harasymowicz was born in 1933 in the eastern town of Puławy and spent his early childhood in western Ukraine where his father, an officer of the Polish Army, was stationed. His parents had a great influence on the formation of his ethnic and religious identity which was always full of complexities. His father and paternal grandfather had Ukrainian roots and were brought up in both Greek- and Roman-Catholic traditions but considered themselves to be Polish. The family of his mother had reportedly German, Armenian and Tatar roots. This is the reason why over the years there have been many speculations about the ethno-national origin of his family. The poet himself eagerly contributed to the creation of these 'myths', as the Polish press often described them, by adopting hybrid identities in both his life and writing.

Between his debut in 1956 and his death in 1999, he published sixty-one books of poetry which made him one of the most

prolific Polish poets of the twentieth century. Most of these works focused on cultural identity, its fluidity and its entanglement in the official Communist politics of identity which enforced the idea of an ethnically homogenous Poland. This, of course, negated the multicultural heritage of the Second Republic. In fact, before World War II, over 30% of the population of Poland was composed of ethnic minorities, with Ukrainians, Jews, Lithuanians, Germans and Belarusians constituting the most numerous groups. Following the Holocaust, border shifts and expulsions of Germans, the number of ethnic minorities was reduced drastically. Poland was officially proclaimed a monoethnic state; the remnants of ethnic minorities were forced to assimilate, while the symbols of their cultures were either destroyed or polonized.

This is precisely what happened to the Carpathian Lemko Region which was to become one of the most important themes of Harasymowicz's poetry. The region lies in south-eastern Poland and has been inhabited by an ethnic group called Lemkos since the sixteenth century, although the name itself has only been in use since the nineteenth century. Traditionally, they described themselves as Rusnaks but were known by other names, such as Rusyns, Ruthenians, Carpatho-Ukrainians and Carpatho-Russians. At different points in time they have been regarded to be, or viewed themselves as, Ukrainian, Polish or Russian. Today it is widely accepted that Lemkos are one of the ethnic groups of the Carpatho-Rusyns, the other two being Boikos and Hutsuls. Their respective dialects, described as Lemkian, Boikian, and Hutsul, share a common East Slavonic origin. Between 1945 and 1947, about 70% of Lemkos were deported to the Ukrainian Soviet Socialist Republic and the remaining 30% were scattered across Poland, predominantly in the post-German territories as a result of action undertaken by the communist authorities in 1947. The action, described as Operation Vistula, aimed to finalize the process of homogenization of the population of Poland or, in Timothy Snyder's words 'to match the ethnic geography to the political geography of the new Polish state' (Snyder, 2003: 198).

The symbols of Lemko religion and culture, such as graveyards and Greek Catholic churches, which are the finest examples of wooden architecture in Poland, were either destroyed or left to gradually decay. It is this abandoned and empty space that Harasymowicz encounters during his first visit to the region in the late 1940s when as a student of forestry he undertook work experience there. He instantly fell in love with the region and wrote about it from then on for over forty years. His work is perhaps the only instance of poetry from the Communist Poland in which the author openly puts forward the resurgence of one of the country's ethnic minorities. As such, his writing rejects the fixed notion of a one-dimensional Polish national identity which was manufactured by the Communist propaganda and brings to light topics that were marginalized, and often falsified, during post-1945 period, such as the thriving multicultural society of Poland's past and its contribution to both regional and national history. What makes Harasymowicz even more interesting as a poet is that, to some extent, his work was stigmatised by associations with Communism. This was due to the fact that in 1983 he joined the Polish Writers' Association that had been established by the Communist authorities. The new organization was boycotted by a large portion of the literary establishment in Poland but not the poet himself. Although he later publicly admitted regretting what was considered to be a pro-communist stand, it stigmatized his work and led to concerted attempts to omit his poems from anthologies, textbooks and scholarly articles in the immediate post-1989 period.

My recently published book, *Contact Zone Identities in the Poetry of Jerzy Harasymowicz*, shows that the poet's outlook on national identity was in fact intrinsically anti-Communist while his work anticipated the cultural transformation that took place in the post-1989 period when Poland opened up to external influences and multicultural themes erupted in the writing of new generation of authors who came to the fore after the fall of Communism. It is fair to say that he was the poet of many nations, one who thrived in his imagined Polish, Ukrainian and Russian homeland.

Summary in Polish

Jerzy Harasymowicz: poeta wielu narodów

Artykuł ten jest oceną spuścizny Jerzego Harasymowicza, jednego z najbardziej płodnych twórców XX wieku, ze zwróceniem szczególnej uwagi na jego wieloletnią fascynację podkarpacką Łemkowszczyzną, jej ludnością i grekokatolicką kulturą. Artykuł pokazuje, jak kontakt z regionem pozwolił poecie na stworzenie złożonego podmiotu lirycznego, uosabiającego etniczną, religijną i kulturową wielość Łemkowszczyzny. Wiersze Harasymowicza, jako wyraz owej wielości, wskazują na jego niezwykle nowatorstwo i zapowiadają ważne kulturowe zmiany, które zaszły w Polsce po upadku komunizmu.

References

- Snyder, T. (2003) *The Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus 1569–1999*, London.

POLISH LANGUAGE SECTION

Hanna DOWLING

Jan Kamiński odsłania prawdę o sobie¹

Hanna Dowling: Słuchałam „Liveline”. Brałeś udział w tym programie. Jak to było?

Jan Kamiński: Ja nie dzwoniłem do radia. Moja córka Jadzia zadzwoniła, że Joe Duffy ma program o więźniach wojennych. To ona zadzwoniła i potem radio skontaktowało się ze mną.

HD: *Tyle lat znamy tu Ciebie wszyscy, a nie wiedzieliśmy, że miałeś tak dramatyczne przeżycia w dzieciństwie.*

JK: No bo widzisz.... ja zawsze bałem się przyznać do mojego żydowskiego pochodzenia. Przez długi czas nic nikomu o tym nie mówiłem. Był we mnie taki strach, takie uczucie, że być Żydem to jakieś przestępstwo, to kara śmierci. Nie rozumiałem tego. Nigdy nie przyznawałem się do tego, że miałem rodzinę w Polsce i ją straciłem.

HD: *Pamiętasz Twoją rodzinę?*

JK: Mam taki mglisty obraz. Miałem dwie siostry, jedna była starsza, a druga młodsza. Nazywały się Matla i Rywka. I był malutki brat. Ojca prawie nie pamiętam. On chyba handlował i ciągle był gdzieś w terenie. Pamiętam taką sylwetkę... chyba był duży, mocno zbudowany.

¹ Jan Kaminski uncovers the truth about himself an interview by Hanna Dowling.
A note about Jan in English at the end of the text.

HD: *W domu mówiliście po polsku czy językiem jidysz?*

JK: Po polsku. Ale pamiętam, że rodzina chodziła do bóżnicy.

HD: *Miejszem modlitwy biłgorajskich Żydów była historyczna synagoga. Zburzyli ją hitlerowcy. Czy ją pamiętasz?*

JK: Synagogi nie pamiętam. Pamiętam, że w domu obchodziło się jakieś tradycyjne święta, zapalało się specjalne świece... Nie lubiłem tego. Może byłem po prostu za mały.

HD: *Nie masz żadnych fotografii ani rodzinnych pamiątek?*

JK: Mam dokumenty. Zdobyłem je tak trochę przez przypadek. Bo ja pojechałem kilka razy do Biłgoraja. I znalazłem nasz dawny dom. Ale cały czas ukrywałem kim jestem. Ciągle się bałem, a szczególnie w Polsce.

HD: *Pojechałeś już po upadku komunizmu w Polsce czy wcześniej?*

JK: Wcześniej. Byłem kilka razy. Myśmy mieszkali na ulicy 3 Maja i to sprawdziłem jak pojechałem do Biłgoraja.

HD: *Znalazłeś i poznałeś Twój rodzinny dom?*

JK: Wiedziałem, że myśmy mieszkali blisko kościoła. Duży, zabytkowy kościół. Biłgoraj był bombardowany na początku wojny i utkwiło mi w pamięci, jak paliła się jedna wieża kościelna, a myśmy uciekali...

Pojechałem do Biłgoraja, wziąłem taksówkę i pojechałem do tego kościoła. Nawet rozmawiałem z księdzem, ale nie powiedziałem kim jestem. Mówiłem, że szukam śladów po dawnym przyjacielu. Chodziłem i znalazłem tę ulicę. Jak zobaczyłem ten dom, to od razu wiedziałem, że to jest to miejsce. Patrzyłem na ten dom. To był taki prosty, niski domek, prawie chałupa. Jeździłem tam kilka razy. Za którymś razem zdecydowałem się i zapukałem. Jakaś pani otworzyła. Ciągle bałem się powiedzieć, kim jestem. Powiedziałem, że mieszkam za granicą, a tu mieszkał przed wojną mój kolega. Pamię-

tam jak się tutaj z nim bawiłem. Chciałbym się dowiedzieć co się z nim stało. Nazywał się Chaim Zybner...

HD: *Nie nazywałeś się Jan Kamiński?*

JK: Nie.

HD: *Wiele osób zmieniało w tamtych czasach nazwiska. Nie tylko Żydzi. Wiele miało fałszywe dokumenty....*

JK: Powiedziałem, że za domem był taki duży ogród...i czy mogę zobaczyć. Ale nie wpuścili mnie do domu. Stałem przed drzwiami. Powiedziałem, że gdyby ten kolega się zjawił albo coś pani by o nim słyszała....

Nie wiem, czy ten dom jeszcze jest, bo podobno mieli tam wszystko burzyć i przebudować tę ulicę.

No i potem, a to była już trzecia czy czwarta wizyta w Biłgoraju, trafiłem do urzędu miasta. Tam, gdzie mieli stare dokumenty. Zdecydowałem się powiedzieć prawdę tym paniom, co tam pracowały. Powiedziałem kim jestem i że nie wiem, co robił mój ojciec. O ile pamiętam, to rzadko był w domu. Jak wojna wybuchła i przyszli Niemcy, byłem któregoś dnia w mieście z moją starszą siostrą. Nagle usłyszałem strzelaninę, szczekanie psów. „Uciekajmy” – powiedziałem do siostry, ale ona nie chciała. A ja zwałem. W pole, za miastem. Tułałem się do końca wojny. „Czy są tu może jakieś moje dokumenty?” – zapytałem. Ta pani z urzędu powiedziała, że prawdopodobnie nie, bo Niemcy większość spalili. Bardzo mało zostało. Ale zobaczmy. Poszukała i mówi: „Mam literę Z” – książka na „Z” ocalała! Jak mi pokazała, to się prawie rozpłakałem. Tam byłem wpisany, ja i moje siostry. Nie było mojego brata. Ale podobno w żydowskiej tradycji tak było, że nie od razu po urodzeniu rejestrowano dzieci. Ten mój brat pewnie urodził się tuż przed wojną. I tak dostałem metrykę i kopie wszystkich dokumentów.

HD: *Po tej obławie czy łapance wróciłeś do domu?*

JK: Bałem się wrócić. Nie bardzo pamiętam. Może tam podszedłem i zorientowałem się, że już nikogo nie ma....

Nie pamiętam całego „mechanizmu” zmiany nazwiska. Sam sobie zmieniłem. Ze strachu chciałem zataić kim jestem. Być może miałem kolegę, Polaka, który nazywał się Kamiński. Przed wojną miałem różnych kolegów. Bawiłem się z całą zgrają chłopaków na takim placu. Tam rzeka przepływa, był most żelazny, tartak, rynek był blisko, kościół. Zmieniłem na polskie imię i polskie nazwisko, zmieniłem datę urodzenia. Stworzyłem siebie i Kamińskiego...

HD: *I co dalej było? Przecież byłeś dzieckiem, miałeś tylko 8 czy 9 lat!*

JK: Tułałem się po wsiach w okolicach Biłgoraja. Pukałem do chałup i prosiłem, żeby mnie wzięli do pracy. Byłem pastuchem. Pasłem krowy, pomagałem w polu. Pamiętam, w jednym z tych gospodarstw moim obowiązkiem było zapewnić dużo świeżej trawy do karmienia bydła. Zrywałem tę trawę koło stawu. I pamiętam, jak obwiązywałem sobie nogi, bo tam było pełno pijawek i przyczepiały się do nóg.

HD: *Czy ci ludzie nie domyślali się, że byłeś Żydem? Za ukrywanie Żydów groziła wtedy kara śmierci.*

JK: W momencie, gdy się coś za bardzo mnie przyglądali albo zaczęli dopytywać, uciekałem. Tułałem się i znajdowałem inną rodzinę. A potem z jedną z tych rodzin znalazłem się w obozie w Zwierzyńcu. To dobrze pamiętam. To nie był obóz żydowski.

HD: *W Zwierzyńcu był obóz przejściowy, przesiedleńczy. Stamtąd kierowano Żydów do obozu zagłady w Bełżcu. A podczas niemieckich akcji wysiedleńczych przeprowadzanych na Zamojszczyźnie (lata 1942–1943) wysiedleńców umieszczano czasowo właśnie w Zwierzyńcu.*

JK: Pamiętam, jechaliśmy pociągiem. W bydlęcych zamkniętych wagonach. Pociąg był pełen dzieci. To były polskie dzieci. Może byłem jednym z tych dzieci Zamojszczyzny?

HD: *Tzw. dzieci Zamojszczyzny były selekcjonowane w obozach przesiedleńczych i Zwierzyńcu był jednym z tych obozów...*

JK: Uratował mnie krawiec. To było chyba w Siedlcach. Pociąg tam stanął. Ten krawiec chyba mnie wykupił.

HD: *Podobno polscy kolejarze przekazywali wiadomość o transportach dzieci mieszkańcom miast, gdzie były stacje postojowe. Na tych stacjach niektórzy Polacy próbowali odebrać dzieci z rąk Niemców. Siedlce były jedną z tych stacji postojowych...*

JK: Wyciągnięto mnie z wagonu dosłownie za kołnierz. Pracowałem u tego krawca. Obszywałem dziurki do guzików, przyszywałem guziki, dziergałem...

Potem, pamiętam, byłem wysłany latem na coś w rodzaju kolonii dla dzieci. I tam chłopcy zorientowali się, że jestem Żydem. Kilku chłopców poszło donieść, a inni poradzili mi, żeby szybko zwiać. Uciekłem. Nie pamiętam, jak się tam dostałem, ale potem znalazłem się w Lublinie. To musiało być lato 1944 roku. Były silne bombardowania, z całą kupą ludzi chowałem się w schronie. No i nagle, pewnego dnia patrzeć przez okno i widzę wojsko polskie. Nie wiem, co to była za armia... pewnie Berlinga. To było wojsko, które przyszło ze Wschodu.

HD: *W tej armii było dużo polskich żołnierzy, którym nie udało się dostać do armii Andersa. Lublin został wyzwolony w tzw. operacji brzesko-lubelskiej. To były wojska sowieckie, ale była też duża pomoc żołnierzy AK. Wtedy jeszcze nie zdawano sobie sprawy z planów Stalina...*

JK: Jak zobaczyłem to polskie wojsko, to wybiegłem, zacząłem płakać. Powiedziałem, że jestem sierotą i prosiłem, po prostu błagałem, żeby mnie wzięli ze sobą. Powiedziałem, że będę im pomagać, będę pracować. No i oni mnie wzięli.

HD: *Podobno stałeś się czymś w rodzaju maskotki tego wojska...*

JK: Tak. To był 21 pułk artylerii. Byłem z nimi jakiś czas nad Bugiem, we Włodawie. Tam był ich obóz. Opiekował się mną oficer. Po pewnym czasie – ale nie potrafię powiedzieć kiedy – ta jednostka wyjechała do Krakowa. Byliśmy w Krakowie, jak wojna się skończyła. Koniec wojny, ten dzień pamiętam doskonale. Z Krakowa, pamiętam

pojechaliśmy na zachód Polski na szaber! A potem jednostka została przeniesiona do Jeleniej Góry. To było blisko granicy. I tam były różne grupy ludzi, którzy przechodzili przez granicę, do Niemiec. Dołączyłem się do nich i znalazłem się w Niemczech.

HD: *Mogłeś tak przejść granicę? Miałeś jakieś dokumenty?*

JK: Byłem dzieckiem. Miałem 12 czy 13 lat. Mnie się nikt o żadne dokumenty nie pytał. Byłem przy wojsku, może jakieś papiery oni dla mnie załatwili. Ale w dalszym ciągu byłem Jan Kamiński. Przeszedłem do Niemiec z grupą wojskową i najpierw byliśmy w obozie w Ingolstadt. A potem przerzucono mnie do Murnau. Tam była UNRRA i oni się mną zaopiekowali. Mieszkalem w hotelu, do dziś pamiętam jego nazwę. W tym hotelu była kwatera dla polskich uchodźców. Tam, w Murnau, po raz pierwszy zorganizowano dla mnie naukę.

HD: *Do tej pory nigdy się nie uczyłeś? Nie umiałeś pisać i czytać?*

JK: Absolutnie nic nie umiałem. W Murnau utworzono szkołę dla polskich dzieci i dopiero wtedy zacząłem się uczyć.

HD: *W Murnau w czasie wojny był duży niemiecki obóz jeniecki dla polskich oficerów, czyli oflag.*

JK: Tam było pełno Polaków. Polacy, którzy wyszli z rozmaitych obozów, ludzie wywiezieni w czasie wojny na roboty, uciekinierzy z Polski. Sporo żołnierzy przyjeżdżało z Włoch, z Armii Andersa.

HD: *We Włoszech w Ankonie była wtedy główna kwatera 2 Korpusu Andersa. A w Murnau była placówka 2 Korpusu.*

JK: Przyjeżdżali z Włoch i załatwiali dokumenty na wyjazd dla rodzin. Były przerzuty ludzi z Polski. Tworzono nawet takie fikcyjne rodziny na przejazd do Włoch. W ten sposób i ja znalazłem się we Włoszech. Nad Adriatykiem w miejscowości Grottamare. Niedaleko od Grottamare jest Porto San Giorgio. Tam było centrum oficerów. Zaprzyjaźniłem się z jednym żołnierzem, który pracował w maga-

zynach 2 Korpusu w miasteczku Iesi. Od niego dostawałem różne materiały i zacząłem handlować.

HD: *To były Twoje pierwsze zarobki? Co to był za towar?*

JK: Różne materiały. Mundury, koce...

HD: *Gdzie to sprzedawałeś. Na ulicy?*

JK: Nie. Trzymałem tam, gdzie mieszkalem. Włosi przychodzili i kupowali. Już było wiadomo, że 2 Korpus wyjedzie z Włoch i pomału wszystko likwidowano. Sporo pieniędzy wtedy zarobiłem.

HD: *Żydowska żyłka do handlu się w Tobie odezwała...*

JK: Widocznie (*śmiech*).

HD: *Uczyłeś się we Włoszech? Umiałeś pisać i czytać?*

JK: Bardzo słabo umiałem. Nie było żadnej nauki we Włoszech. Moja cała nauka to było tylko te parę miesięcy w Niemczech. No i przyszedł rozkaz, że wyjeżdżamy do Anglii. Miałem dużo pieniędzy i powstał problem, co z tym zrobić. Powiedziano mi, że liry włoskie niewiele są w Anglii warte. Ale wysoko są tam cenione włoskie nylony.

HD: *Jakie nylony?*

JK: Pończochy nylonowe. Więc nakupiłem pełno tych pończoch. Byłem dzieciakiem i nie zdawałem sobie sprawy z tego, że może być problem celny. Miałem całe walichy tych nylonowych pończoch. Poza tymi pończochami prawie nic więcej nie miałem. Ale jakoś mnie na granicy nie kontrolowano. Jechaliśmy pociągiem. Wylądowaliśmy w Petworth, w Sussex. To był obóz przejściowy. Był tam też obóz dla junaków. Były musztry i treningi. Tam się znalazłem. Sprzedawałem te pończochy.

HD: *Gdzie je sprzedawałeś?*

JK: W obozie. Tam były różne kobiety i one kupowały. Po jakimś czasie dowiedziałem się, że bardzo dużo Polaków z wojska jest w Lon-

dynie. I że to duża stolica. Więc się tam wybrałem. Pociągiem. To był chyba 1947 rok. Pętałem się po ulicach i nagle zobaczyłem polskiego oficera. Podszedłem do niego, powiedziałem, że przyjechałem z Petworth i szukam miejsca, gdzie mógłbym przenocować. To było blisko Victorii. On mi powiedział, że niedaleko na Sloan Square jest polska YMCA. Podprowadził mnie tam. W okienku była pani, której powiedziałem, że przyjechałem z obozu w Petworth, nie mam rodziny, chciałbym zostać w Londynie, coś robić, pójść do szkoły. Zajęła się mną pani Zosia Sarnowska. Powiedziała, że tutaj w YMCA mogę trochę zamieszkać. Chyba wróciłem do Petworth zabrać swoje rzeczy. Nie pamiętam dokładnie, jak to było, ale ta pani Zosia zajęła się mną oficjalnie. Zapisała mnie do szkoły angielskiego na Bayswater. To była szkoła dla Polaków.

HD: *Nauczyłeś się szybko języka?*

JK: Tak. Ja się szybko uczyłem. Znalazłem też Ognisko Polskie, gdzie byli różni Polacy. Było całe „miasteczko polskości”, były kawiarenki, restauracje, kościoły.

HD: *Czy umiałeś już dobrze czytać i pisać po polsku?*

JK: Nie. Ale na Earls Court Square był hostel. Prowadził go ksiądz. Tam byli starsi niż ja Polacy, studenci. Oni mi trochę pomagali. Jeden z nich mi powiedział: „Dam ci bardzo ciekawą książkę. Zakochasz się w niej”. Dał mi *Potop*. I na *Potopie* nauczyłem się czytać.

HD: *I cały czas byłeś Jan Kamiński. Pamiętałeś swoje prawdziwe imię i nazwisko?*

JK: Doskonale wiedziałem jak się naprawdę nazywam. Ja to sobie ciągle powtarzałem, ale bałem się powiedzieć...

Po jakimś czasie pani Zosia wysłała mnie za Londyn, do Purley w Surrey, do rodziny polsko-angielskiej. Dowiedziałem się później, że oni wszyscy byli związani z polskim rządem emigracyjnym. A w czasie wojny pracowali dla wywiadu. Pani Zosia też. Ta rodzina zapisała mnie do szkoły angielskiej Coulsdon High School. A potem

zdecydowano, że powinienem uczyć się czegoś praktycznego. I wysłano mnie do szkoły technicznej, koło Petersburgu. To była szkoła dla Polaków. Stamtąd po jakimś czasie wysłano mnie do Szkocji, do Edynburga. Mieszkałem w hostelu prowadzonym przez księdza Bonifacego Sławika. To był dość znany *Polish Hostel for Boys*, założony w 1942 roku dla synów polskich żołnierzy, którzy w czasie wojny znaleźli się w Szkocji. Tam poznałem Artura Tyszkiewicza. Jakiś czas chodziłem do szkoły w Edynburgu – „secondary school” – czyli odpowiednik polskiej szkoły średniej. Nie pamiętam, jak długo tam byłem. Po jakimś czasie wróciłem do Londynu. Mieszkałem prywatnie i chodziłem do szkoły wieczorowej Regent Street Polytechnic.

HD: A kiedy zaczął się Twój związek z Irlandią?

JK: Jeden z moich kolegów, który studiował medycynę w Corku, napisał do mnie, żebym go odwiedził. Kończył studia i zamierzał się ożenić. Wybrałem się po raz pierwszy do Irlandii. Autostopem, przez Walię, promem i dalej autostopem w Irlandii do Corku.

HD: Byłeś już po końcowych egzaminach?

JK: Nie. Była tragedia, bo ten kolega z żoną popłynęli łódką i oboje utonęli... Z Corku wybrałem się do Dublina. Po drodze odwiedziłem Lough Derg.

HD: Zwiedziłeś może wyspę tzw. St. Patrick's Purgatory – czyścić św. Patryka, gdzie przejeżdżają pielgrzymi, by pokutować i pościć?

JK: Tak. Spędziłem tam chyba 3 dni. Tylko herbata bez żadnych dodatków i sucharki. Jedna noc to było czuwanie. Żeby nie zasnąć, poza modlitwami opowiadało się różne żarty i dowcipy! W Dublinie spotkałem Polaków, którzy studiowali w Trinity College. Wtedy zdecydowałem, że po zdaniu egzaminów w Londynie przyjadę studiować do Irlandii. Wróciłem do Londynu, ukończyłem wieczorową szkołę i zdałem egzamin z 5 przedmiotów. To uprawniało mnie do studiów na uniwersytecie. Jeszcze przed wyjazdem do Irlandii byłem w Walii. Pracowałem tam trochę. I odwiedziłem staruszka księdza,

którego już wcześniej poznałem. Mieszkał w Llanddulas. Katolicki ksiądz, ale wschodniego (bizantyńskiego) obrządku. Nazywał się ksiądz Krauze. Jemu opowiedziałem całą moją żydowską historię. I on mnie ochrzcił.

HD: *I dał Ci na chrzcie imię Jan?*

JK: Oczywiście! To imię już przecież miałem...

Był rok 1953. Znalazłem się w Irlandii. Dostałem stypendium z Polskiej Fundacji Katolickiej Veritas na studia w Corku. W 1954 roku przeniosłem się do Dublinu. Tu trzeba było jeszcze zdawać rodzaj egzaminu wstępnego, by móc studiować na Trinity. Wyobraź sobie, że musiałem zdać egzamin z łaciny. I zdałem!

HD: *A gdzieś Ty się tej łaciny nauczył?*

JK: Nie wiem! Ale daję słowo – zdałem. Miałem do wyboru – irlandzki lub łacina. Wolałem łacinę.

HD: *To chyba dzięki tym wszystkim katolickim księżom, którzy się Tobą opiekowali. Nabożeństwa odbywały się wtedy wyłącznie po łacinie!*

JK: Zamieszkałem wspólnie z innym studentem, Rosjaninem. Studiowałem ekonomię i nauki polityczne. Byłem bardzo aktywnym w Trinity, byłem głównym redaktorem „Trinity News”.

Stypendium z Veritasu to było 5 funtów tygodniowo i za to żyło mi się wspaniale. Dopiero wtedy, w Irlandii, zaczęło się dla mnie prawdziwe życie.

HD: *Skończyłeś studia z odznaczeniem (honourous degree) i stopniem MA. I co potem?*

JK: Miałem pozwolenie na pobyt w Irlandii tylko na okres studiów. A ja chciałem tu zostać. Pracowałem jakiś czas w Belfaście. W International Computers and Tabelaters. Nie bardzo mi ta praca odpowiadała i zacząłem się rozglądać za czymś innym. I trafiło się coś

nowego, trochę przez przypadek. Doskonale pamiętam, czekałem na dziewczynę w kinie przy O'Connell Street...

HD: *Tę historię opisała kiedyś po rozmowie z Tobą dublińska „Gazeta Polska”. Cytuję za nią: „Czekałem na dziewczynę w kinie i zobaczyłem ogłoszenie w gazecie: Sprzedam nocną restaurację za każdą cenę. Wybiegłem z kina i długo się nie zastanawiałem. Pytam Włocha – ile chcesz? A on na to – ile dajesz? Przez zęby wycedziłem – 50 funtów. Zgodził się chyba za 150, a mnie było wszystko jedno, bo i tak nie miałem ani grosza”. Czy tak to było?*

JK: Mniej więcej tak. Ta restauracja nazywała się Last Post Restaurant. Przy rzece, na Ellis Quay. Pożyczyłem pieniądze od kolegi i kupiłem. Rzuciłem komputery, stałem się *restaurateur*. Zamieniłem restaurację na Steak House, bo mi powiedziano, że steki czy befsztyki to ulubione danie Irlandczyków. Pracowałem tam w dzień i w nocy. Świetnie szło, bo takiej restauracji nie było w całej Irlandii.

HD: *Jaka tam była klientela?*

JK: Bardzo różna mieszanina. Z całego Dublina i okolic. Restauracja była na trasie prowadzącej spoza miasta do centrum Dublina. Ludzie wracali nocą z różnych spotkań czy imprez i wstępowali, by się posilić. Przyjeżdżały taksówki. Politycy też tam bywali. Przychodził Charlie Haughey z przyjaciółmi. Znałem jednego Greka, który był z bogatej rodziny. On miał pieniądze, a ja doświadczenie. Kupiliśmy razem starą stajnię na Baggot Street i przerobiliśmy to na klub nocny. To był pierwszy klub nocny w Irlandii. Szalone lata – klub nie miał licencji na alkohol, który i tak lał się litrami. Dołączył Artur Tyszkiewicz, który w latach 60. też znalazł się w Irlandii. A ta dziewczyna, na którą wtedy czekałem w kinie, została moją żoną. Pobrałiśmy się w 1965 roku.

HD: *Od biznesu „rozrywkowo-gastronomicznego” przeszedłeś potem z powodzeniem do turystyki.*

JK: Tak. W latach 70. powstaje i szybko się rozwija założone przeze mnie biuro podróży Concorde Travel Agency.

HD: *Stałeś się tym, co po angielsku określa się jako „very successful businessman”. Pomimo dramatycznego dzieciństwa i szkoły zrobionej w trybie „łapu-capu” ukończyłeś studia ze świetnym wynikiem w prestiżowej uczelni i osiągnąłeś ogromny sukces w biznesie. Czemu to zawdzięczasz?*

JK: Gdybym był religijny, to bym powiedział, że Pan Bóg mi dopomagał. I chyba nawet w to wierzyłem.

Myślę, że miałem pewną wrodzoną „smykałkę”. Miałem smykałkę do podejmowania inicjatywy i ryzyka. Poza tym ja nigdy nie miałem pociągu do regularnego życia. Gdy pracowałem przy komputerach, to po pewnym czasie ta praca stała się rutyną. Każdy dzień był jak co dzień. To dla mnie było jak trucizna. Przypadkowo znalezione w gazecie ogłoszenie i restauracja, którą kupiłem – to był wygrany los na loterii.

HD: *Opuściłeś Polskę w 1945 roku, bez żadnych dokumentów. Po ponad 60 latach zacząłeś starać się o polski dokument tożsamości. Dlaczego? Czy to przez sentyment do kraju urodzenia?*

JK: To trochę kwestia emocjonalna. Głównie jednak dlatego, że w pewnym momencie zadałem sobie pytanie: dlaczego mam przez całe życie fałszować własną tożsamość? Udawać, że jestem kimś innym niż jestem? W Polsce, w czasie okupacji, to było konieczne. Później, we Włoszech i w Anglii, trochę nadal tkwił we mnie strach. Poza tym wyczuwałem tam czasem antysemityzm. Ale teraz tu w Irlandii? Musiałem wreszcie powiedzieć o sobie prawdę.

Dublin, Roebuck Manor, marzec – kwiecień 2013 r.

Jan Kaminski was born in Biłgoraj, Poland. In 1946, he arrived, as a teenage boy, in Great Britain with General Anders's 2nd (Polish) Corps. Helped by some Polish immigrants in London he was sent to school, and in 1953 he completed his second-level education. He was granted a scholarship by the Polish Catholic University Society Veritas, to study in Cork. In 1954 he moved to Trinity College Dublin where he studied economics and political science. He completed his studies with honours and was awarded a Master's Degree in Economics.

He started to work in Dublin as a restaurateur; he bought and ran an all-night restaurant -the Steak House (the first Steak House of this kind in Ireland!). In 1970 he was involved in the travel industry and quickly built up a successful Travel and Tours Agency – the Concorde Travel. He expanded his business by making hotel acquisitions in Ireland and in Spain. After many years he sold his very successful business to Joe Walsh Tours and subsequently retired. However, being an active person he did not 'step down' completely – he explored some business opportunities in Germany and in Poland.

In 1979 Jan Kaminski was a founding member of the Irish Polish Society and was its first chairman. He is still an active member of the Society's committee.

During the 'Liveline' RTE Radio 1 programme Irish Prisoners of WWII, on 7th January 2013, he spoke about his dramatic experiences as an orphan child with Jewish roots during the Nazi occupation of Poland.

A lengthy interview with Jan, conducted with Hanna Dowling, is published in this Journal. Jan's wish was to have this interview in the Polish language.

Izabela JANKOWSKA

Irlandzka neutralność w czasie II wojny światowej¹

*Szanuje się (...) takiego księcia,
który jest prawdziwym przyjacielem lub jawnym wrogiem,
to znaczy, kiedy bezwzględnie i otwarcie
staje po stronie jednego przeciw drugiemu;
takie postępowanie jest zawsze korzystniejsze niż neutralność*

Niccollo Machiavelli, *Księżę*

Abstrakt: Niniejszy artykuł stawia sobie za cel przedstawienie militarne-go stanowiska, jakie irlandzkie władze państwowe zajęły w czasie II wojny światowej. Systematyka opracowania składa się z czterech podrozdziałów. W pierwszym z nich, mającym charakter wprowadzający, następuje wyjaśnienie i uściślenie terminu „The Emergency”. Tę część publikacji zamyka prawotwórcza analiza treści ustawy o uprawnieniach nadzwyczajnych (The Emergency Powers Act) z 2 września 1939 roku. Podrozdział drugi prezentuje główne przyczyny zmiany dotychczasowej strategii wojskowej, które w opinii autorki obejmują: obawę irlandzkiego rządu, by zaangażowanie w konflikt nie odbiło się niekorzystnie na sytuacji wewnętrznej kraju; kontrowersyjną działalność Irlandzkiej Armii Republikańskiej, która, współpracując z nazistami, liczyła na powojenne zjednoczenie całej Wyspy, słabnącą pozycję Ligi Narodów oraz rozczarowanie polityką zbiorowego bezpieczeństwa. Innym, obiektywnym powodem zmiany priorytetów obronności był fakt, że dla niewielkiego państwa o mocno ograniczonych zdolnościach wpływu na środowisko zewnętrzne decyzja ta stanowiła jedyny sposób na odzyskanie suwerenności w decydowaniu o wewnętrznych sprawach życia narodu, jego organizacji oraz ustroju państwa. Podrozdział trzeci porusza nad wyraz krytyczne reakcje na irlandzką neutralność na

¹ 'Ireland's neutrality during WWII'. Summary of the article in English available at the end of the text.

arenie międzynarodowej pochodzące zarówno z kręgów brytyjskich, niemieckich, jak i amerykańskich. Czwarty natomiast poświęcony jest przejawom „życzliwej” wobec aliantów neutralności irlandzkiej polegającej na niestosowaniu się do zasady równego traktowania obu stron konfliktu zbrojnego. Odzwierciedleniem przychylności wobec państw sprzymierzonych było zawarcie porozumienia na dostarczenie przez aliantów materiału wojennego do Irlandii oraz paktu sojuszniczego w sprawie obrony terytorialnej, precyzującego zależność militarną kraju od Zjednoczonego Królestwa; pogłębienie i wydłużenie Kanału Św. Jerzego łączącego Morze Irlandzkie z Oceanem Atlantyckim, dostarczanie pilotom amerykańskim i kanadyjskim dokładnych informacji o aktualnym położeniu ich samolotów, informowanie Londynu o zaobserwowaniu hitlerowskich U-Bootów, masowe służenie przez irlandzkich żołnierzy w armii brytyjskiej; wymiana danych wywiadowczych z różnych dziedzin oraz wspieranie ludności zbombardowanego przez Luftwaffe Belfastu. Pracę zamykają wnioski końcowe stanowiące rekapitulację przedstawionych rozważań.

Słowa kluczowe: neutralność militarna, strategia wojskowa, obronność, suwerenność, stan pogotowia, sojusz wojskowy.

Wprowadzenie

Z racji swojej wieloaspektowości i złożoności irlandzka neutralność jest od dawna przedmiotem zainteresowania opinii publicznej i mediów, a zarazem tematem kontrowersyjnej debaty pomiędzy tradycjonalistami a obrońcami aktywniejszej polityki zagranicznej. Na jej charakterze zaważyły przesłanki natury historycznej, stanowiące konsekwencje dramatycznych losów państwa irlandzkiego, zasadnicze przeobrażenia sytuacji geopolitycznej na kontynencie oraz pragnienie zachowania suwerenności w podejmowaniu decyzji dotyczących relacji wewnętrznych i zewnętrznych. Ten nowy typ doktryny bezpieczeństwa i obronności stał się integralną częścią poczucia irlandzkiej świadomości narodowej, a także zasadniczym elementem jej tożsamości politycznej. Dzięki niemu kraj zdołał uniknąć zaangażowania w II wojnę światową, a po ponad 800 latach niewoli zagwarantował nienaruszalność terytorialną, poszanowanie praw człowieka i obywatela i możliwość aktywnego uczestniczenia w polityce światowej bez jednoczesnego obowiązku wstępowania w sojusze.

„Emergency” 1939–1945

Termin „Stan Pogotowia” (*The Emergency* lub *An Éigeandáil*) był i nadal jest oficjalnym eufemizmem, stosowanym przez irlandzki rząd w celu przedstawienia militarnego stanowiska, jakie państwo zajęło w czasie II wojny światowej. Orędownikiem zmiany koncepcji strategicznej był ówczesny taoiseach Irlandii, *Eamon de Valera*, który podniósł niezaangażowanie do rangi doktryny politycznej i kilka miesięcy przed wybuchem wojny wydał następujące oświadczenie dla Associated Press:

Priorytetem irlandzkiego rządu jest realizowanie własnych interesów narodowych i aspiracji obywateli do bezpiecznego i godnego życia w pokojowym oraz ustabilizowanym otoczeniu. Stąd też konieczne jest zachowanie i utrzymanie neutralności militarnej (...). To najlepszy, a zarazem jedyny sposób, by bronić się tak, aby nikt nie mógł nas zaatakować ani bezkarnie naruszyć naszego terytorium. Wiemy oczywiście, że atak nie nadszedłby z Wielkiej Brytanii, tym niemniej to w jej interesie jest pomóc nam go odeprzeć (*The Emerald Curtain and the Emergency*, dostęp on line, b.n.s.).

Z jego inicjatywy w nocy z 1 na 2 września 1939 r. *Oireachtas* [parlament Irlandii, przyp. II] przytłaczającą większością 137 poselskich głosów przyjął rezolucję wykluczającą zaangażowanie militarne Irlandii w tym konflikcie. Jedynym przeciwnikiem nowej doktryny bezpieczeństwa był tymczasowy przywódca partii Fine Gael, James Dillon, zmuszony zresztą do ustąpienia z zajmowanego stanowiska. Dzień później uchwalone zostały ustawy *o uprawnieniach nadzwyczajnych* (*The Emergency Powers Act*), których treść wzorowana była na prawie obowiązującym w Wielkiej Brytanii w okresie tzw. kryzysu sudeckiego (*The Emergency Power (Defence) Act*, Dublin 1939). Wprowadzały one ograniczenie swobody poruszania się, zakaz organizowania zgromadzeń, strajków i akcji protestacyjnych, cenzurę prasy, radia, korespondencji i rozmów telefonicznych, sankcjonowały rozbudowaną kontrolę rządu w gospodarce, obejmującą m.in. prawo do zmilitaryzowania strategicznych sektorów gospodarki, takich jak komunikacja, telekomunikacja, energetyka, górnictwo i porty morskie (ÓDrisceoil, 1996: 96). Na mocy

nowych regulacji prawnych dokonano też penalizacji czynów, które przed 3 września 1939 r. nie były karalne, a także zaostrzono odpowiedzialność karną za czyny zabronione na gruncie ówczesnego prawa. Wprowadzone zmiany zaostrzyły też kryteria ochrony tajemnicy państwowej. O represyjności *The Emergency Act* może świadczyć treść artykułu 4, zgodnie z którym irlandzki rząd mógł „w dowolnym czasie i tak często, jak tylko uzna za stosowne uchylać takie przepisy, jakie byłyby niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego (...) oraz zabezpieczenia dostaw i usług niezbędnych dla życia wspólnoty” (*Irish Statute Book*. Produced by the Office of the Attorney General, Number 28 of 193. Emergency Powers Act, 1939). Tak znaczące rozszerzenie kompetencji egzekutywy spowodowało, że gabinet de Valery zyskał prawie nieograniczoną władzę nad członkami pozostałych frakcji parlamentarnych w Dàil oraz możliwość doktrynalnego i prawnego sankcjonowania kierunków transformacji militarnej Irlandii.

W celu notyfikacji przyjętego prawa i uzyskania gwarancji poszanowania neutralności ze strony społeczności międzynarodowej, w pierwszej kolejności poinformowany został szef niemieckiej misji dyplomatycznej, Eduard Hempel, który w imieniu swego rządu zaakceptował roszczenia *The Emergency Act* i zobowiązał się do szanowania niezawisłości i nietykalności terytorialnej Irlandii. 6 września informacja ta została przekazana londyńskiemu ministrowi ds. dominiów brytyjskich, Anthony’emu Edenowi. W tym wypadku jednak władze brytyjskie z rezerwą odniosły się do planów rządu irlandzkiego (Cole, 2006:165-167).

Przyczyny irlandzkiej neutralności w czasie II wojny światowej

Aby zachować wiarygodność na arenie międzynarodowej, Dublin oświadczył, że przyczyną zmiany dotychczasowej strategii wojskowej jest lęk, by zaangażowanie w konflikt nie odbiło się niekorzystnie na sytuacji wewnętrznej kraju. Przystąpienie do wojny po stronie Wielkiej Brytanii mogłoby bowiem doprowadzić do wybuchu niezadowolenia licznej społeczności, pamiętającej niedawną

wojnę domową (Grzybowski, 1998: 176) Odzwierciedleniem tego poglądu jest wypowiedź E. de Valery z 19 września 1939 r.:

Od momentu rozpoczęcia wojny jedynym możliwym wyjściem dla naszego państwa była neutralność. Okoliczności historyczne Irlandii i wielowiekowe ograniczenie naszej narodowej wolności oraz ostatecznie rozbiór naszego kraju sprawia, że inna polityka jest niemożliwa. Każda inna decyzja podzieliłaby naszych obywateli i nasz naród (...), a podzielone społeczeństwo uczestniczące w takiej wojnie to jak samobójstwo (Girvin, 2006: 31–32). Za szczególnie niesprzyjające uwarunkowanie premier uznał też profaszystowskie ruchy działające na terytorium kraju, a więc Ruch Błękitnych Koszul oraz Stowarzyszenie Młodej Irlandii (Lydon, 1998: 371–372).

Do przedstawienia wizji nowej strategii skłoniła de Valerę także działalność Irlandzkiej Armii Republikańskiej, która podejmując współpracę z nazistami, liczyła na powojenne zjednoczenie całej Wyspy (s. 372–373). Obawiając się, że Wielka Brytania, pragnąc zabezpieczyć irlandzkie porty dla swoich sił lotniczych i morskich, może wykorzystywać ataki IRA jako pretekst do inwazji Irlandii, natomiast IRA zgodnie z dotychczasową tradycją nacjonalistyczną zapragnie poszukać sojuszników przeciwko Wielkiej Brytanii poza granicami kraju (w tym wypadku w III Rzeszy), z inicjatywy szefa rządu specjalny Trybunał Karny opracował dwa projekty ustaw.

Pierwszy akt, *Przestępstwa przeciwko państwu (Offences Against the State Acts)*, zawierał regulacje, mające na celu zagwarantowanie prawidłowej działalności instytucji państwowych i samorządowych oraz surowszą penalizację zachowań naruszających te dobra. Drugi akt prawny, *O zdradzie państwowej (Treason Act)*, rozszerzał zakres tego pojęcia i jego możliwości interpretacyjne. Wprowadzał ewentualność pozbawienia życia sprawcy oraz szczegółową typizację przestępstw przeciwko ochronie informacji, wpływających na obronność, bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny. Na mocy obu aktów aresztowano i internowano wielu aktywnych działaczy IRA, w tym sześciu skazano na karę śmierci. Przymusowym miejscem pobytu republikanów było najczęściej więzienie Curragh (*Offences Against the State Acts* oraz *Treason Act, Dublin 1939*).

Na zmianę priorytetów obronności wpłynęła również słabnąca pozycja Ligi Narodów, rozczarowanie polityką zbiorowego bezpieczeństwa i głębokie przekonanie de Valery o prawie małych narodów do nieuczestniczenia w konfliktach potęg (Coogan, 1995: 134 i 195).

Należy podkreślić, iż obiektywnym powodem przyjęcia wobec konfliktów militarnych II wojny światowej postawy bezstronnej był fakt, że Irlandia była niewielkim państwem, o mocno ograniczonych zdolnościach wpływu na środowisko zewnętrzne. Nowa koncepcja była zaś skuteczną i bezkosztową metodą odstraszania i powstrzymywania ewentualnego ataku, szczególnie że „parasol ochronny” Wielkiej Brytanii rekompensował przewagę liczebną sił niemieckich. Z drugiej strony Irlandia starała się na miarę swojego bardzo skromnego potencjału uczestniczyć w procesie transformacji wojskowej, by w razie konieczności odeprzeć atak agresora (Wood, 2010: 63).

Dodatkowo pozycja neutralna w tym konflikcie wpływała na uwiarygodnienie tezy „o suwerenności państwa irlandzkiego i zerwaniu wszelkich więzi z Imperium Brytyjskim” (Fanning, [w]: L. Attack, S. McCrum, 2009: 8). Stanowiła także dowód niezależności państwa, przejawiającej się zdolnością do ochrony przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi, możliwością swobodnego zawierania i utrzymywania autonomicznych stosunków dyplomatycznych z innymi państwami oraz niezawisłością i samodzielnością w decydowaniu o wewnętrznych sprawach narodu, jego organizacji oraz ustroju państwa (Fisk, 1983: 34).

De Valera miał świadomość, że polityka neutralności nie przysporzy mu popularności na arenie międzynarodowej. Otwarcie wyrażał swoje zaniepokojenie, na co wskazuje fragment wypowiedzi z 11 października 1939 r.: „Decydując się na politykę neutralności, nie mamy żadnych złudzeń, wiemy też o trudnościach i niebezpieczeństwie. Jesteśmy w pełni świadomi, że obie walczące strony mogą potraktować nas jako tych, którzy nie są z nimi, lecz przeciwko nim, nie możemy jednak postąpić inaczej” (Moynihan, 1990: 42).

Wszystkie wspomniane czynniki doprowadziły do opracowania przez administrację de Valery nowej koncepcji strategicznej,

adekwatnej do sytuacji, w jakiej kraj znalazł się wraz z wybuchem II wojny światowej. Zgodnie z nią Irlandia miała się powstrzymać od podpisywania dwustronnych zobowiązań wojennych i wielostronnych sojuszy wojskowych. Niedozwolone było również udostępnianie którejkolwiek z walczących stron swojego terytorium, przestrzeni powietrznej, wojsk, broni, stacji radiotelegraficznych oraz innych urządzeń przeznaczonych do komunikowania, nieotwartych dla użytku publicznego.

W ramach przyjętej neutralności państwo nie mogło też udzielać kredytów innym podmiotom z przeznaczeniem na cele wojenne oraz sprzyjać zwaśnionym stronom. Musiało natomiast wyrazić zgodę na kontrolę własnej floty, a także karanie winnych za czyny skierowane przeciwko neutralności, o ile zostały popełnione na jej terytorium. W zamian za to, deklarując taki status, Irlandia zyskała gwarancję nienaruszalności terytorium, nieingerencji w sprawy wewnętrzne, możliwość kontynuowania pokojowych stosunków zarówno z państwami neutralnymi, jak i biorącymi udział w wojnie (*Konwencja dotycząca praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej – V konwencja haska, passim*).

Reakcje na irlandzką neutralność na arenie międzynarodowej

Pomimo iż kraje europejskie zobowiązały się do szanowania niezawisłości i nietykalności terytorialnej Irlandii, nowa strategia militarna de Valery wzbudziła różne, nierzadko krytyczne reakcje. Krytyka ta pochodziła zarówno z kręgów brytyjskich, jak i niemieckich. Również Ameryka przyjęła tę decyzję bardzo chłodno, czasami wręcz z deklarowaną niechęcią.

W celu złagodzenia rozbieżności z inicjatywy brytyjskiego premiera Neville'a Chamberlaina przedstawiciele obu rządów podjęli rozmowy na temat nowej strategicznej koncepcji Irlandii (Wills, 2007: 215–217). W toku dyskusji dużo miejsca poświęcono kwestii zjednoczenia Wyspy, o ile zrzeknie się ona swojej neutralności oraz niezwłocznie przystąpi do sprzymierzonego obozu walczącego przeciwko państwom Osi. Nad wdrożeniem i realizacją polityki

zjednoczeniowej czuwać miał specjalnie powołany do tego celu organ Rada Ochrony (*Council Protection*), który miał być pośrednikiem i mediatorem w sporze między Éire a Irlandią Północną. Strona brytyjska obiecała również pomoc przy restrukturyzacji i profesjonalizacji irlandzkiej armii oraz dostęp do nowoczesnej technologii militarnej, pozwalającej na zwiększenie możliwości obronnych kraju. Próby zawarcia porozumienia ostatecznie zakończyły się fiaskiem, albowiem irlandzki rząd ustami de Valery odmówił przystąpienia do wojny, argumentując, że społeczeństwo irlandzkie nie jest wystarczająco gotowe na ten ruch. Oznajmił: „nie ma niestety gwarancji, że w końcu będziemy mieć zjednoczona Irlandię” (Coogan, 1995: 198).

Brytyjscy politycy z niechęcią przyjęli stanowisko Dublina, w dalszym ciągu jednak liczyli na możliwość wykorzystywania irlandzkich baz morskich (zwróconych przez Wielką Brytanię rok przed wybuchem wojny) i lotniczych. De Valera odrzucił jednak oficjalnie artykułowane żądania bez jakiegokolwiek kontrproponycji. Głównym motywem decyzji było przekonanie, że Wielka Brytania nie wygra wojny, o czym zresztą w mało delikatnej formie poinformował McDonalda: „Brytania nie może zniszczyć tej [niemieckiej – przyp. IJ] kolosalnej maszyny” (Moynihan, 1990: 48).

Przekonania irlandzkiego premiera były spotęgowane przez wypowiedzi niektórych polityków i ekspertów, prognozujących izolację Wielkiej Brytanii, rozczłonkowanie jej imperium oraz ostateczne podbicie przez Niemcy (Memorandum Josepha Walshe’a *Britain's Inevitable Defeat*, [w]: A. Nolan, 2008: 54 i 146).

Ogłoszenie statusu strony niewalczącej, odwoływanie się do historycznych animozji oraz niechęć do podjęcia głębszego dialogu politycznego z Wielką Brytanią spotkały się z zacieklą krytyką premiera, Winstona Churchila. Tym bardziej, że na skutek wzmożenia napięć międzynarodowych po kapitulacji Francji w czerwcu 1940 r. Wielka Brytania była jedynym państwem zdolnym powstrzymać niemiecką ofensywę na kontynencie. Rokowania podjęte kilka dni później między dwoma liderami zakończyły się niepowodzeniem, gdyż mimo szumnych haseł o wyższości „strategicznej jedności obu Wysp” nad zjednoczeniem Ulsteru i obietnic nieatakowania Irlandii

przez Wielką Brytanię de Valera w dalszym ciągu unikał jednoznacznych deklaracji. W następstwie zakazu stacjonowania brytyjskich wojsk na irlandzkim terytorium Churchill zablokował pomoc militarną dla irlandzkich sił zbrojnych. (Hull [w:] D. Keogh, M. O'Driscoll, 2004: 86]. W odwecie za zamknięcie irlandzkich portów dla brytyjskiej floty oraz za zerwanie porozumień w sprawie wymiany handlowej, transportu i eksportu towarów wprowadził znaczące ograniczenia w zakresie rozpowszechniania informacji na temat przebiegu walk w Irlandii Północnej (Fisk, 1993: 270–271, 316).

W obliczu zwiększającego się zagrożenia ze strony hitlerowskich U-Bootów, kolejnym czynnikiem budzącym zaniepokojenie brytyjskiego rządu był brak zgody de Valery na oficjalne przejęcie kontroli nad morzem i powietrzem w zachodniej Irlandii. Świadczyć o tym może treść przemówienia Churchila, wygłoszonego 5 listopada 1940 r. podczas posiedzenia Izby Gmin: *Fakt, że nie możemy wykorzystywać południowych i zachodnich wybrzeży irlandzkich do tankowania naszych flotylli i samolotów, a tym samym chronić tak dobrze funkcjonujące partnerstwo gospodarcze, jest najcięższym i niewybaczalnym brzemieniem, które nigdy nie powinno spaść na nasze barki* (Fisk, 1993: 117). W odpowiedzi na kolejny impas w rokowaniach, Brytyjczycy zamrozili oficjalne kontakty oraz wprowadzili sankcje gospodarcze wobec Irlandii, które obejmowały odcięcie kraju od brytyjskich rynków zbytu i dostaw surowców oraz nałożenie niekorzystnych taryf celnych (stenogramy z posiedzenia Izby Gmin z 14 lipca 1941 oraz fragment przemówienia Winstona Churchilla zatytułowany *You Do Your Worst – And We Will Do Our Best*: 1). Zawieszenie pomocy ekonomicznej odbiło się negatywnie na irlandzkim bilansie handlowym, albowiem jak wynika z odtajnionych dokumentów z czasów II wojny światowej, kraj był w ogromnym stopniu uzależniony od dostaw handlowych z Wielkiej Brytanii i wielokrotnie stawał się obiektem szantażu gospodarczego ze strony Zjednoczonego Królestwa (Wood: 147). O ograniczonej suwerenności ekonomicznej Irlandii i poziomie współzależności między dwoma państwami świadczy wypowiedź pośła partii Fine Gael, Patricka Burtona, który w przemówieniu z 1940 r. zauważył: „Jeżeli ci ludzie [alianci – przyp. IJ] powiedzą do nas jutro »Zejdźcie z piedestału

swojej neutralności albo was zagłodzimy», to będziemy zmuszeniu zrobić to, co nam każą” (Quinn, dostęp *on line* : 1).

Ostatecznie woła dochodzenia do konsensusu „poprzez dialog i pojednanie” spowodowała, że w 1941 r. premier Australii, Robert Menzies, w imieniu rządu brytyjskiego prowadził negocjacje na temat nowego „porozumienia rozejmowego”. Zgodnie z przewidywaniami spotkanie nie wywarło dużego wrażenia na irlandzkim rządzie. W rozmowie z Australijczykiem de Valera skupił się na wypuklaniu fundamentalnych różnic „w zapatrywaniach na wolność” oraz „poszanowanie sprawiedliwości i zobowiązań międzynarodowych” obu krajów; także chwalił uprawianą przez siebie politykę równowagi. Stwierdził, że jeśli Irlandia związałaby się oficjalnym sojuszem z którymkolwiek z walczących mocarstw, jej bezpieczeństwo byłoby zagrożone (Day, 2002: 184). Politycy jeszcze przez rok wymieniali listy, w których poruszali m.in. kwestię stosunków irlandzko-brytyjskich, lecz irlandzki premier nie był zdecydowany na oficjalną rezygnację z nowej strategii bezpieczeństwa. Taką informację przekazał Churchillowi sam Menzies (s. 209).

Niezmiennosc decyzji de Valery umocniła także stanowcza wypowiedź Joe’go Walshe’a, który na zarzut, że Irlandia nie realizuje swego moralnego obowiązku, jakim jest walka z nazizmem, odparł: *Małe narody, takie jak Irlandia, nie mogą wziąć na siebie roli obrońcy jakiegokolwiek innego państwa poza sobą. Życie naszych ludzi jest ważniejsze niż inne względy. Żaden rząd nie ma prawa zgodzić się na pewne zniszczenie swoich obywateli. Musi natomiast wykorzystać każdą szansę, która pozwoli im przeżyć* (Nolan, 2008: 116).

Wobec nieskuteczności zabiegów społeczności międzynarodowej premier Irlandii Północnej, hrabia Craigavon James Craig, oskarżył de Valerę o „sprzyjanie najgorszym wrogom i sympatyzowanie z nazizmem” oraz nakłaniał przywódcę brytyjskiego rządu do wypowiedzenia wojny Irlandii (Fisk, 1983: 46-47 i 162).

Propozycja została przez Londyn odrzucona, ale Churchill polecił swemu feldmarszałkowi opracowanie szczegółowego planu oblężenia i zabezpieczenia infrastruktury portowej w miastach Cork i Queenstown. O tym, że plan nie został zrealizowany, przesądził

rozwój techniki walki przeciwpodwodnej, umożliwiające stłumienie skuteczności i redukcję liczby niemieckich U-Bootów.

Niemcy także przyjęły decyzję o neutralności z chłodnym dystansem, sugerując zarazem konieczność ograniczenia przez Irlandię wymiany handlowej z państwami alianckimi, zwłaszcza Wielką Brytanią. Hempel otwarcie wyraził swoje zaniepokojenie internacjonalizacją działalności gospodarczej państw sprzymierzonych oraz przypomniał irlandzkiemu premierowi, że „w przypadku ataku na Wielką Brytanię również i interesy irlandzkie mogłyby zostać zagrożone”. W odpowiedzi na tę starannie zawoalowaną groźbę szef irlandzkiego rządu odparł: „z powodu geograficznego położenia obu krajów odpłatna wymiana towarów i usług między nimi jest nieunikniona”. W swej wypowiedzi wyrażał się ogólnikowo i unikał jednoznacznych deklaracji, co pozwoliło Hempelowi na sformułowanie wniosku o „nie do końca jasnych intencjach irlandzkiego rządu, który ma w zwyczaju mówić miłe rzeczy bez wyjaśniania tego, co naprawdę zostało powiedziane” (Duggan, 2003:117).

Diametralna zmiana sytuacji geopolitycznej na kontynencie w latach 1943–1944, pamięć o niemieckich bombardowaniach w Dublinie, Meath, Carlow, Kildare, Wicklow, Wexford, Arklow i Dundalk w 1941 r., oraz atak torpedowy hitlerowskich U-Bootów na irlandzki statek „Irish Oak” w 1943 wpłynęły na znaczne pogorszenie stosunków irlandzko-niemieckich. Irlandzki rząd, do niedawna gotowy do „mówienia miłych rzeczy”, teraz został oceniony przez Hampela jako „mało pomocny i niechętny do współpracy” (s. 119). Nie bez wpływu na tę ocenę pozostał de Valera, który zatopienie irlandzkiego okrętu określił w komentarzu mianem „bezmyślnego, niewybaczalnego i niczym nieuzasadnionego aktu przemocy” (Forde, 1981: 57).

Decyzja rządu Eamona de Valery o niezaangażowaniu militarnym w czasie II wojny światowej została także potępiona przez amerykańskich urzędników. Oficjalna dezaprobata spowodowała, że Irlandia znalazła się na krawędzi ekonomicznej zapaści i politycznej izolacji. Reakcja Amerykanów była o tyle zadziwiająca, że gdy wybuchła wojna, USA ogłosiło neutralność i nie przywiązywało większej wagi do wydarzeń na Starym Kontynencie. Po zmianie

strategii USA było jednym z trzech filarów koalicji antyhitlerowskiej, a prezydent Franklin Delano Roosevelt opowiedział się za jak najszerszym dialogiem politycznym z Wielką Brytanią. Wyrazem tego było zaaprobowanie 30 października 1941 r. pomocy wojskowej dla Zjednoczonego Królestwa w wysokości miliarda dolarów (Liebfeld, 1968: 261–272 i 305).

Porzucenie przez USA polityki neutralności i uważna analiza rzeczywistości kazała de Valerze odrzucić swój wcześniejszy radykalizm. Egzemplifikacją zjawiska może być fragment przemówienia wygłoszonego w Cork:

*Włączenie się USA do wojny stanowi źródło niewyobrażalnego niepokoju i smutku dla mieszkańców każdej części naszego kraju. Nie ma przecież wśród nas rodziny, która nie miałaby krewnego w Ameryce. (...) Poza więzami krwi łączącymi nasze narody istnieje także wieloletni związek przyjaźni i zgody, trwający od czasów, kiedy i My i Oni wspólnie walczyliśmy o odzyskanie niepodległości. (...). Byłoby nienaturalne, gdybyśmy nie sympatyzowali i nie współczuli obywatelom USA oraz gdybyśmy wspólnie z nimi nie odczuwali tego niepokoju, na który wystawiła nas wojna (...). Ludziom, którzy nas pytają, w jaki sposób wkroczenie Ameryki do wojny wpłynie na naszą naturalność, odpowiadamy: choć idea pokojowego współistnienia pozostaje niezmiennym priorytetem naszej polityki zagranicznej, to jednak [od tej pory – przyp. IJ] **możemy być tylko przyjaźnie neutralni [friendly neutral]** (Eamon de Valera's Speech on Eire Neutrality, 1941).*

W konkluzji należy wskazać, że zasadnicze przeobrażenia sytuacji geostrategicznej zobligowały Irlandię do dopasowania swojej polityki bezpieczeństwa do wymogów nowej rzeczywistości. Stany Zjednoczone i Wielka Brytania skutecznie wymusiły jej zaangażowanie w potajemny i nieoficjalny udział w sankcjach przeciwko państwom Osi. W nowym modelu neutralność przestała być centrum polityki zagranicznej, któremu wszystko podporządkowano, zaś rząd de Valery podjął próby pogłębienia wzajemnych więzi, współpracy politycznej, gospodarczej i wojskowej z aliantami. Głównym punktem tego współdziałania była rozbudowa liczebna i modernizacja irlandzkiej armii, zwalczanie szpiegostwa oraz rozwój wymiany handlowej z krajami sprzymierzonymi i neutralnymi.

„Życzliwa neutralność”

(Coogan, 2004: 271; Collins, 1993: 374)

Konieczność utrzymania sił zbrojnych zdolnych do odparcia potencjalnej napaści lub ataku agresora w pierwszej fazie, do momentu przyścia z pomocą sił sojuszniczych, była trudna do realizacji. Irlandzkie wojska były nieliczne, słabo wyszkolone i źle wyposażone. Brakowało doświadczonej kadry oficerskiej, czołgów, samolotów i broni (Quinn, dostęp *on line*: 3). Mimo trudności Irlandia starała się czynnie uczestniczyć w procesie restrukturyzacji oraz profesjonalizacji swych sił i zdolności bojowych. W procesie dozbrajania uczestniczyły także USA i Wielka Brytania (s. 4); Dáil Éireann – Volume 81 – 07 November, 1940; *The Taoiseach Eamon de Valera Discussion between Irish and British Defence Representatives on the Supply of Armaments* 1940).

Poza uzbrojeniem uzyskiwanym od donatorów zakupy dokonywane były indywidualnie, jednak z uwagi na niewielki budżet obronny nie oddziaływały w istotny sposób na transformację wojskową armii (O'Carroll, dostęp *on line*, *b.n.s.*).

W związku z ostrzeżeniami otrzymanymi z Polski w 1940 r. o możliwości hitlerowskiej inwazji i okupacji Irlandii eskalacja napięcia nabrała jeszcze szybszego tempa (Kieser, 2000, *passim*). Wbrew deklaracjom i formalnym zobowiązaniom, wynikającym z V Konwencji Haskiej, regulującej prawa i obowiązki mocarstw neutralnych, de Valera uznał, że należy zacieśnić więź z Wielką Brytanią w sferze bezpieczeństwa i zawrzeć pakt sojuszniczy w sprawie obrony terytorialnej (O'Day, Stevenson, 1992: 201–204). Dokument składał się z dwóch części – tekstu zasadniczego oraz tajnego protokołu. W części pierwszej zawarte zostały jednostronne gwarancje pomocy wojskowej, udzielone przez Brytyjczyków Irlandii w razie zbrojnego ataku (*Meeting between Irish and Dominion Representatives*, 1940, *passim*). Tajny aneks precyzował natomiast irlandzką zależność militarną od Wielkiej Brytanii oraz demaskował polityczne przechwałki w zakresie zdolności obronnych Irlandii (*ibidem*).

Kolejnym elementem budzącym w Irlandii zaniepokojenie było opanowanie przez niemieckie siły wojskowe w 1940 r. terytorium

neutralnej Danii, Norwegii, Holandii i Belgii. Aby zażegnać w przyszłości podobne zagrożenie, de Valera sam zaapelował do Churchilla o zorganizowanie spotkań w sprawie uszczegółowienia warunków przejścia kontroli nad Wyspą przez brytyjskie siły zbrojne w przypadku niemieckiego lądowania i przebudowy struktury irlandzkich sił zbrojnych. Spotkania były kontynuowane także później, co złądziło nieco konflikt pomiędzy liderami.

Przejawem „umiarkowanej neutralności” było też nierówne traktowanie sił zbrojnych obu walczących bloków. Za zgodą i aprobatą irlandzkich władz, a niejednokrotnie z ich inicjatywy, internowani żołnierze alianccy otrzymywali status emigrantów politycznych i prawo opuszczenia terytorium Éire. Podobnej pobłażliwości nie stosowano jednak wobec nazistów. Pogląd ten potwierdza Eugene Quinn: *alianccy lotnicy byli traktowani, jako ci, którzy uczestniczą w nieoperacyjnych, treningowych lub testowych lotach, chyba że strona niemiecka lub irlandzka wyraźnie dowiodłaby, że było inaczej. Mogli też naprawiać swoje samoloty po awaryjnym lądowaniu. Żołnierze niemieckich sił powietrznych i marynarki wojennej, o ile znaleźli się w analogicznej sytuacji, byli uznawani za aktywnych uczestników działań zbrojnych i przebywali w obozach internowania przez cały czas trwania konfliktu* (Quinn, dostępny on line, s. 6).

Wsparciem służyła Irlandzka Marynarka Wojenna [*Irish Naval Service*] i Piechota Morska [*Irish Mercantile*], tworząc nieoficjalne grupy wsparcia konwojujące alianckich rozbitków, zapewniające bezpieczeństwo szlaków żeglugowych, ubezpieczające sprzymierzone konwoje morskie, ich dryfujące statki i okręty. Kolejnymi elementami taktyki ochronnej było ponowne wyrażenie w 1941 r. przez de Valerę zgody na naprawianie brytyjskich statków w irlandzkich stoczniach, wykorzystywanie przez brytyjskie siły zbrojne irlandzkiej przestrzeni powietrznej (tzw. Korytarza Donegala) do patrolowania punktów brzegowych, korzystanie z położonego w południowej części hrabstwa Tipperary tajnego lotniska Rathduff (*ibidem*, s. 6–7; McCarron, 2000: 70–72).

Irlandczycy pomagali też poprzez pogłębienie i wydłużenie Kanału Św. Jerzego, łączącego Morze Irlandzkie z Oceanem Atlantyckim o siedem mil w głąb wybrzeża Dungarvan, dostarczanie pilotom

amerykańskim i kanadyjskim dokładnych informacji o aktualnym położeniu ich samolotów oraz informowanie Londynu o zaobserwowaniu hitlerowskich U-Bootów (Quinn, dostęp *on line*, s. 6).

Armia brytyjska stanowiła wygodną alternatywę dla młodych mężczyzn interesujących się żołnierką. Formowaniu irlandzkich kontyngentów wojskowych sprzyjało udzielenie mieszkańcom Wyspy zgody na służbę w brytyjskim wojsku i organizowanie zaciągu ochotniczego spośród nich, otwieranie sieci placówek werbunkowych na terenie całego kraju, wydawanie wiz i legitymacji turystycznych umożliwiających wyjazd za granicę. W następstwie tych działań irlandzkimi ochotnikami zaczęto uzupełniać jednostki wojsk lądowych, lotnictwa i marynarki wojennej, działające w składzie wojsk brytyjskich (*A Commemoration of the Irish Guards. Quis separabit? dostęp on-line, passim*). Łącznie po stronie brytyjskiej walczyło około 150 tys. Irlandczyków (Girvin, Roberts, dostęp *on-line, passim*). Poza tym funkcjonowały irlandzkie oddziały ochotnicze, wchodzące w skład armii kanadyjskiej oraz Związku Południowej Afryki, należących do brytyjskiego dominium, a w brytyjskim przemyśle zbrojeniowym pracowało ponad 245 tys. Irlandczyków (*ibidem, passim*).

Również inne działania władz wskazują na – skądinąd zrozumiałą z racji determinizmu geograficznego Wyspy – przychyłność wobec państw sprzymierzonych. Należała do nich wymiana danych wywiadowczych z różnych dziedzin, obszarów geograficznych, szczególnie prognoz pogody nad Oceanem Atlantyckim. Współpraca operacyjna między Irlandczykami a aliantami miała tak szeroki zakres, że w odtajnionych dokumentach sporządzonych przez pracowników amerykańskiego Biura Służb Strategicznych [*Office of Strategic Services*] znalazło się stwierdzenie, że „Irlandczycy współpracowali z nami wywiadowczo tak blisko, jak byśmy byli sojusznikami” (Finegann dostęp *on line*, b.n.s.).

O bliskości współpracy wywiadowczo-strategicznej świadczy również fakt, że kopie przechwyconego w 1941 r. planu inwazji morskiej na Wyspy Brytyjskie zostały niezwłocznie przekazane jednostkom specjalnym MI5 w Londynie, a następnie Royal Ulster

Constabulary (RUC) w Belfaście (Hull, [w:] D. Keogh, M. O'Driscoll, 2004: 92–105).

Tuż po tym wydarzeniu opracowano nowe mechanizmy irlandzko-brytyjskiej współpracy operacyjnej [tzw. Plan W] oraz zorganizowano w Belfaście wiele spotkań i konferencji, podczas których dokonano oceny niemieckich możliwości militarnych, stanu gospodarczego III Rzeszy, metodologii inwigilacji oraz kooperacji alianckich struktur bezpieczeństwa i ich zaplecza informacyjno-analitycznego. Kolejnym ważnym elementem wojennej współpracy były organizowane przez brytyjskie służby specjalne szkolenia w Povntzpass (hrabstwo Armagh), w których uczestniczyli głównie dowodzący irlandzką armią generał Daniel McKenna oraz podlegli mu oficerowie (Fisk, 1983: 237–245).

Innym wymownym przykładem zachwiania irlandzkiej polityki neutralności była reakcja de Valery na serię nalotów bombowych Luftwaffe 7 i 15 kwietnia 1941 r. na stolicę Irlandii Północnej, Belfast (*Identity Mainpage. The Emergency*, dostęp on-line, *passim*). W początkowej fazie bombardowania premier publicznie wyraził zaniepokojenie eskalacją przemocy, a na prośbę lidera unionistów, Basila Brooke'a, wysłał do Belfastu 13 brygad strażackich z Dublina, Droghedy, Dundalk i Dún Laoghaire, których zadaniem było wsparcie ulsterskich sił porządkowych w zabezpieczaniu zniszczonych budynków i ewakuacji rannych z miasta. Dodatkowo w grudniu 1941 r. irlandzki premier udzielił azylu politycznego ponad dwóm tys. brytyjskich kobiet i dzieci, ewakuowanym ze zbombardowanego Londynu, i 200 sierotom z Belfastu (McMahon, 2010, *passim*).

Pomimo dobrej współpracy z aliantami Irlandia starała się utrzymać pozory bezstronności do końca II wojny światowej. Świadczyć o tym może odmowa zamknięcia niemieckich i japońskich poselstw dyplomatycznych w Dublinie oraz złożenie przez de Valerę i Hyde'a wpisu do księgi kondolencyjnej po śmierci Hitlera (Quinn dostęp *on Line*: 9–10).

Do podobnych wniosków skłania także oświadczenie ówczesnego ministra ds. dominiów, lorda Craneborne'a, który na koniec wojny przyznał, że współpracując z brytyjskim gabinetem wojennym,

irlandzki rząd „był skłonny przyznać mu tylko takie udogodnienia, które w jawny sposób nie naruszałyby neutralności kraju” (s. 11).

W rezultacie z jednej strony Irlandia osłaniała się polityką niezaangażowania i braku aliansów, z drugiej jednak dążyła do zabezpieczenia własnych interesów ekonomicznych, ponieważ nie była samowystarczalna gospodarczo. Polityka rządu wielokrotnie stała się przedmiotem krytyki, a Irlandia często była zastraszana i izolowana przez wiele państw. Głównym celem rządu było jednak zapewnienie niepodległości i nienaruszalności terytorialnej kraju, utrzymanie akceptacji podzielonego w swych sympatiach społeczeństwa irlandzkiego oraz niedopuszczenie do czynnego zaangażowania w działania wojenne.

Summary in English

Ireland's neutrality during WW2

The term 'The Emergency' [or An Éigeandáil] was, and still is, an official euphemism used by the Irish Government to refer to the military position that the country took during World War II. Consequently the Emergency Powers Act was enacted leading to considerable restrictions of freedom of movement, freedom of assembly, the right to strike and the right to protest. It sanctioned not only censorship of the press, radio transmissions, mail correspondence and telephone conversations but also the governmental control of the economy. The reason for the change of the existing military strategy was the fear that the engagement in the conflict might have a negative effect on the country's internal affairs. The operations of pro-fascist movements [the Blueshirts, Young Ireland Association] and the activity of the Irish Republican Army were deemed especially unfavorable determinants. The change in defence priorities was also influenced by the weakening position of the League of Nations, the disillusionment with the common security policy and by a deep conviction of the Irish Prime Minister, Éamon de Valera, that small states have the right to stay out of the military conflicts of the world superpowers. Also of huge significance was the fact that the new concept was an effective and costless method of discouraging and stopping a potential attack, because the metaphorical protective umbrella of Great Britain compensated the country for being outnumbered by the German troops.

The proclamation of neutrality was met with reluctant acceptance by the international community expressed by its equally reluctant commitment to respect the independence and territorial inviolability of the country. In the end, despite the declarations and formal obligations of the fifth Treaty of the Hague Convention, regulating the rights and duties of neutral powers, both the United States and Great Britain enforced the secret and unofficial participation of Ireland in sanctions against the Axis powers.

In this new approach neutrality ceased to be the dominating centre of the foreign policy, while de Valera's government took action to deepen the mutual bonds and to strengthen political, economic and military cooperation with the Allies. The 'moderate' or 'benevolent' neutrality towards the allied forces manifested itself through signing the alliance pact with Great Britain concerning the territorial defense, unequal treatment of the military forces of both fighting blocs that was manifested by granting interned allied soldiers the political emigrant's status and the right to leave Eire territory, by allowing the British ships to be repaired in the Irish shipyards, by permitting the British airforce to use Irish airspace (so called the 'Donegal Corridor') for patrolling coastline points and to use a secret Rathduff aerodrome in the south of County Tipperary, by deepening and elongating the St George's Channel connecting the Irish Sea to the Celtic Sea to within seven miles of the coast at Dungarvan, by supplying the American and Canadian pilots with the exact information about the current position of their airplanes and by informing London about any Nazi U-Boats sightings, by the military service of the multitude of Irish soldiers in the British armed forces, by the exchange of intelligence in different sectors and by the support for the people of Belfast bombed by the Luftwaffe.

Summing up, on the one hand the Ireland during the World War II protected itself through the policy of non-alignment and non-alliance and, on the other hand, it strove to secure its own economic interests because it was not self-sufficient. The government policy was repeatedly criticized and Ireland itself was often threatened and isolated by many states. The main goal of the government, though, was to safeguard the sovereignty and the territorial inviolability of the country, to maintain the approval of an Irish society divided in its sympathies and to prevent involvement in military operations.

Bibliografia

I. Źródła

Dokumenty, pamiętniki, ekspertyzy

- Dáil Éireann – Volume 81 – 07 November, 1940 *The International Situation – Ministerial Statement*. <http://historical-debates.oireachtas.ie/D/0081/D.0081.194011070022.html>.

- *Defence Representatives on the Supply of Armaments* (1940), National Archives of Ireland, File NAI DEA A3, Co-operation.
- *Eamon de Valera's Speech on Eire Neutrality* Cork, Ireland, December 12, 1941 <http://www.ibiblio.org/pha/timeline/411212awp.html>.
- *Irish Statue Book. Produced by the Office of the Attorney General, Number 28 of 193. Emergency Powers Act, 1939.*
- *Konwencja dotycząca praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej (V konwencja haska)*, Haga, 18 października 1907 r. (Dz. U z 1927 r., nr 21, poz. 163).
- *Meeting between Irish and Dominion Representatives* (1940), National Archives of Ireland, File NAI DEA A3, Cooperation.
- Moynihan M. (ed.)(1980) *Speeches and Statements by Eamon de Valera, 1917-1973*, Dublin.
- *Offences Against the State Acts oraz Treason Act*, <http://www.irishstatutebook.ie/1939/en/act/pub/0013/index.html>.
- O'Daya A., Stevenson J. (1992) *Irish Historical Documents Since 1800*, Dublin.
- Stenogramy z posiedzenia Izby Gmin z 14 lipca 1941 oraz fragment przemówienia Winstona Churchilla zatytułowany *You Do Your Worst – And We Will Do Our Best*, <http://www.winstonchurchill.org/learn/speeches/speeches-of-winston-churchill/129-you-do-your-worst-and-we-will-do-our-best>.
- *The Emergency Power (Defence) Act, 1939* HC Deb 31 October 1939 vol. 352
- Tora B., Ireland. *A Tale of Two Referenda* (2009) [w:] Laursen F., *The Treaty of Nice. Actor Preferences Bargaining and Institutional Choice*, Dublin.

Adresy internetowe

- <http://www.irishstatutebook.ie/1939/en/act/pub/0013/index.html>.
- <http://www.irishtimes.com/newspaper/weekend/2012/1013/1224325208491.html>.

II. Opracowania

- Drukowane i internetowe książki oraz artykuły naukowe
- Atack L., McCrum S. (ed.) (2009) *Neutrality Irish Experience European Experience*. Papers presented at a conference organised by *Irish School of Ecumenics Dublin Monthly Meeting [Quakers] Peace Committee* 8-9 May 2009.
- Carter C.J. (1977), *The Shamrock and the Swastika*, Palo Alto.
- Cole R. (2006) *Propaganda, Censorship and Irish Neutrality in the Second World War*, Edinburgh.
- Collins M.E. (1993) *Ireland, 1868-1966: History in the Making*, Dublin.
- Coogan T.P. (1995) *De Valera, Long Fellow, Long Shadow*, London.
- Coogan T.P. (2004) *Ireland in the Twentieth Century*, Dublin.

- Davies N. (2008) *Europa Walczy 1939–1945. Nie takie proste zwycięstwo*, Warszawa.
- Day D. (2002) *Menzies and Churchill at War: Revealing Account of the 1941 Struggle for Power*, London.
- Doherty R. (2003) *The North Irish Horse: A Hundred Years of Service*, London.
- Duggan J.P. (2003) *Herr Hempel at the German Legation in Dublin, 1937-1945*, Dublin.
- Evans R. (1951) *The story of the Fifth Royal Inniskilling Dragoon Guards*, London, *passim*. National Army Museum.
- Finnegan R. *Irish Neutrality?* http://www.raco.ie/attachments/068_1_2_irishneutrality.pdf.
- Fisk R. (1983) *In Time of War: Ireland, Ulster and the Price of Neutrality 1939-45*, London.
- Forde F. (1981) *The Long Watch: The History of the Irish Mercantile Marine in World War Two*, Dublin.
- Girvin B. (2006) *The Emergency. Neutral Ireland 1939-45*, Dublin.
- Girvin B., Roberts G., *The Forgotten Volunteers of World War II*, <http://www.historyireland.com/volumes/volume6/issue1/features/?id=181>.
- Grzybowski S. (1998) *Historia Irlandii*, Warszawa.
- Harris R.G. (1989) *The Irish Regiments 1683-1987*, Dublin.
- Hull M.M. (2004) *A Tale of German Espionage in Wartime Ireland*, [w:] Keogh D., O'Driscoll M., *Ireland in World War Two: Neutrality and Survival*, Cork.
- Hull M.M. (2003) *Irish Secrets. German Espionage in Wartime Ireland 1939-1945*, Dublin.
- Kieser E. (2000) *Operacja „Lew Morski”*, Warszawa.
- Liebfeld A. (1968) *Franklin Delano Roosevelt*, Warszawa.
- Lydon J. (1998) *The Making of Ireland. From Ancient Times to the Present*, New York.
- McCarron D. (2000) *Wings Over Ireland: Story of the Irish Air Corps*, Dublin.
- Nolan A. (2008) *Joseph Walshe: Irish Foreign Policy, 1922-1946*, Dublin.
- ÓDrisceoil D. (1996) *Censorship In Ireland, 1939-1945: Neutrality, Politics and Society*, Cork.
- O'Carroll C.D., *The Irish Army During the Emergency – transcript. The Transformation of the Irish Army During the Emergency*, <http://northstrand-bombing.wordpress.com/interviewees/army-during-the-emergency/>.
- Pilecka M. (2008) *Irlandzka lekcja do odrobienia, czyli przyczyny odrzucenia Traktatu z Lizbony w świetle wyników badań opinii publicznej*, „Biuletyn Analiz UKIE”, nr 20.
- *South African Irish Regiment; Irish Fusiliers of Canada; Irish Regiment of Canada*, „The South African Military History Society Military History Journal”, Vol. 6, No 1.

- *South African Irish Regiment: An Exemplar of the Military Traditions of the Irish in South Africa*, <http://samilitaryhistory.org/vol061ob.html>; <http://memorybc.ca/11th-regiment-irish-fusiliers-of-canada-fonds;rad>.
- Quinn E., *Deconstructing the Myth: A Study of Irish Neutrality, 1939-1973* <http://www.e-ir.info/2011/09/16/deconstructing-the-myth-a-study-of-irish-neutrality-1939-1973>.
- Wills C. (2007) *That Neutral Island: A Cultural History of Ireland. During the Second World War*, Dublin.
- Wood I.S. (2010) *Britain, Ireland and the Second World*, Edinburgh.
- *2nd Battalion, The Irish Regiment of Canada* <http://army.ca/inf/irrc.php>.

Nieźródłowe adresy internetowe

- *A Commemoration of the Irish Guards. Quis separabit?*, http://www.ww2guards.com/ww2guards/IRISH_GUARDS_IN_WW2.html.
- *Irish Guards... Be the Best*, <http://www.irishguards.org.uk/pages/history/index.html>.
- <http://moadoph.gov.au/exhibitions/online/menzies/irelandandtheusa.htm>.
- *The Irish Brigade. The Story of 38 th (Irish) Brigade In 2nd World War*, <http://www.irishbrigade.co.uk/pages/royal-inniskilling-fusiliers---the-skins.php>.
- *The London Irish at War (1939-1945). A History of the Battalions of the London Irish Rifles during the Second World War*, <http://www.irishbrigade.co.uk/pages/london-irish-rifles/the-london-irish-at-war-1939-1945.php>.
- *The Royal Ulster Rifles. North-West Europe 1944-1945. A Website Dedicated to the Regiment and WW2 Living Story*, <http://www.royalulsterrifles.com>.
- *The Wartime Memories Project – The Royal Irish Fusiliers (Princess Victoria's)*, <http://www.wartimememories.co.uk/allied/royalirishfusiliers.html>.
- *8th King's Royal Irish Hussars*, <http://www.nam.ac.uk/research/famous-units/8th-kings-royal-irish-hussars>.

Jarosław PŁACHECKI

Ocena gospodarki Irlandii w świetle 10. raportu w ramach umowy pożyczkowej z Międzynarodowym Funduszem Walutowym w 2013 roku¹

Abstrakt: Do roku 2008 Irlandia uznawana była za kraj o dynamicznie rozwijającej się gospodarce, atrakcyjnych wynagrodzeniach i wysokim standardzie życia. Przy minimalnie niskiej stopie bezrobocia jej mieszkańcy korzystali przy tym z jednego z najbardziej rozbudowanych i hojnych świadczeń socjalnych w Europie. W połowie roku 2007 z tytułu zwiększonych wpływów irlandzkie Ministerstwo Finansów ogłosiło imponujące dane dotyczące nadwyżki budżetowej w wysokości 0,7% PKB oraz wprowadzenie dodatkowych bodźców podatkowych mających zachęcić do dalszego inwestowania i zakupu nowych mieszkań. Dane gospodarcze publikowane w raportach Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) z tego okresu potwierdzały ten stan rzeczy, wskazując jednak na pewne potencjalne zagrożenia związane ze spadającą konkurencyjnością irlandzkiej gospodarki, nadmiernie wysokimi cenami na rynku nieruchomości oraz wzrastającym uzależnieniem gospodarki od sektora budownictwa. W szczytowym momencie udział tego segmentu rynku w irlandzkim PKB wynosił blisko 20%. Po wakacjach w 2007 r. ceny mieszkań nagle przestały rosnąć. Oczekiwana, niewielka korekta cen już wkrótce okazała się całkowitym załamaniem rynku nieruchomości, co w konsekwencji doprowadziło do zatrzymania akcji kredytowej przez banki, drastycznej redukcji zatrudnienia obejmującej stopniowo wszystkie sektory gospodarki, a od 2008 r. realnego spadku PKB. W listopadzie 2010 r. sytuacja gospodarcza kraju pogorszyła się do tego stopnia, że rząd Briana Cowena zmuszony został do zwrócenia się o pomoc finansową do Unii Europejskiej, krajów strefy euro oraz Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Państwo znalazło się na skraju bankruc-

¹ 'Assessment of the economic performance of Ireland in the Tenth Review under the Extended Arrangement with the IMF in the year 2013'. Summary of the article in English at the end of the text.

twa bez możliwości pozyskiwania środków z międzynarodowych rynków finansowych. Rząd utracił możliwość kontroli nad finansami i gospodarką, a obywatele zaczęli wpadać w coraz większą spiralę zadłużenia. Celem niniejszego artykułu jest wskazanie dróg wyjścia z kryzysu gospodarczego i finansów publicznych oraz reform zaproponowanych przez Komisję Europejską, Europejski Bank Centralny i władze MFW, które zarekomendowano w postaci zaleceń tzw. „trójki”. Ich realizacja, w zamian za uruchomienie kolejnych transz pożyczki, miała zapewnić możliwość finansowania podstawowych funkcji państwa, bieżących potrzeb i zobowiązań Irlandii, a zwłaszcza powrót na ścieżkę rozwoju gospodarczego oraz samodzielnego pozyskiwania środków na potrzeby kraju. Według prognoz MFW z 2013 r. Irlandia miała uzyskać możliwość zaciągania długookresowych zobowiązań na międzynarodowych rynkach finansowych z początkiem roku 2014.

Słowa kluczowe: gospodarka Irlandii, recesja, raport MFW, „trójka”, suwerenność finansowa.

Wprowadzenie

„Ewolucja społeczeństwa, obejmująca także ewolucję systemu gospodarczego, wiąże się ściśle ze zmianami zachodzącymi w systemie wartości, które leżą u podstaw wszelkiej działalności ludzkiej” – pisał na początku lat 80. XX w. Fritjof Capra – autor *Punktu zwrotnego* (1987: 259), *Tao fizyki* (2001) i nieprzetłumaczonej jeszcze na jęz. polski *The Hidden Connections* (2002). „Gospodarka to ustawicznie zmieniający się i rozwijający system zależny od systemu społecznego i ekologicznego – również podlegającego ciągłym i cyklicznym zmianom” – twierdził dalej (1987: 258). W istocie zachodzące w gospodarce światowej zmiany mają charakter dynamiczny i do pewnego stopnia powtarzalny. Niewątpliwie pilna wydaje się zatem konieczność znalezienia odpowiedniego wzoru opisującego tę rzeczywistość i być może przewartościowującego dotychczasowe, klasyczne modele ekonomiczne. Obecny kryzys i sposoby jego przezwyciężania ujawniają wiele niedoskonałości w pojmowaniu form interwencjonizmu, którymi państwa i organizacje ponadnarodowe powinny się posługiwać, toteż kiedy Milton Friedman zapewniał, że „(...) wszyscy jesteśmy Keynesistami (...)”² – z pewnością

² Cyt. za: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,842353,00.html> (17.11.13).

nie miał na myśli pogłębiającego się rozwarstwienia społecznego. Paradigmat wzrostu gospodarczego, który zgodnie z teorią Keynesa powinien zapewnić dobrobyt całemu społeczeństwu, nadal nie łagodzi najpilniejszych potrzeb. Zjawisko nierównomiernego rozłożenia dochodu narodowego idące w parze z rozwojem gospodarczym nie jest jednak problemem nowym. Ekonomisci i politycy nadal mają trudności z rozwiązaniem kwestii cykliczności zjawisk ekonomicznych, zaś przywiązanie do rozwoju mierzonego rocznym poziomem konsumpcji w warunkach wysokiego deficytu nie wydaje się uwzględniać przyszłych kosztów społecznych takiego podejścia do polityki gospodarczej. Być może zatem krytyka globalizacji czy neoliberalizmu Josepha Stiglitz'a ujęta w książkach *Freefall* (2010) czy *The Price of Inequality* (2012) znajduje tu pewne uzasadnienie. Niewątpliwie jednak rola MFW w rozstrzyganiu globalnych problemów ekonomicznych świata wydaje się być niepodważalna.

Nie jest jednak celem artykułu rozważanie kwestii ideologicznych, lecz wskazanie sytuacji kraju do niedawna jeszcze będącego wzorem gospodarowania i noszącego miano „celtyckiego tygrysa”, a który w latach 2008–2013 borykał się z poważnymi problemami ekonomicznymi. Dzisiaj Irlandia wydaje się odzyskiwać realną szansę ponownego wejścia na ścieżkę rozwoju, a przede wszystkim powrotu na międzynarodowe rynki finansowe. Możliwe, że rychłe zakończenie przedłużającej się recesji, przez wielu ekonomistów zwanej kryzysem zadłużeniowym i bankowym, będzie miało jeszcze jeden skutek. Oprócz wyeliminowania z rynku nieefektywnych podmiotów gospodarujących, czy też szerzej nieefektywnych metod gospodarowania środkami prywatnymi i dobrami publicznymi, pojawią się nowe modele ekonomiczne i rozwiązania uwzględniające współczesne tendencje rozwoju społeczeństw. Być może, jak chciał tego Capra, będą to modele ekonomiczne, uwzględniające holistyczne podejście do rzeczywistości gospodarczej, w których celem nadrzędnym nie będzie maksymalizacja poziomu konsumpcji, ale zapewnienie optymalnego dobrobytu całego społeczeństwa przy zachowaniu bezpieczeństwa socjalnego współczesnych i przyszłych pokoleń. Wydaje się to mieć szczególne znaczenie, gdy weźmiemy pod uwagę sytuację demograficzną Europy, która

w sensie dosłownym coraz bardziej zasługuje na miano „starego kontynentu”.

Niniejszy artykuł wskazuje na rozwiązania systemowe zaproponowane przez ekspertów MFW, Komisji Europejskiej i Europejskiego Banku Centralnego, których realizacja przez rząd Irlandii, zdaniem autora, daje szansę na wyjście tego kraju z głębokiej recesji. W celu sprawnego poprowadzenia wątków i zagadnień ujętych w tytule niezbędne jest przybliżenie pewnego minimum pojęciowego, do którego autor odnosi się w dalszych częściach pracy.

Podstawowe pojęcia: funkcje Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) i teorie cyklu koniunkturalnego

Międzynarodowy Fundusz Walutowy (ang. *International Monetary Fund, IMF*) stanowi wyspecjalizowaną agendę Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), działającą w ramach międzynarodowego systemu walutowego. Celem MFW jest niesienie pomocy finansowej krajom członkowskim poprzez specjalny system kredytów udzielanych w przypadku utraty płynności finansowej i zdolności kredytowej państw. Kraj objęty pomocą finansową Funduszu w celu uzyskania kolejnych transzy pożyczki zobowiązany jest do zastosowania mechanizmów stabilizujących i naprawczych, określonych przez dyrektorów zarządzających MFW (Leddin & Walsh, 1998: 201, gl. 11)³.

Fundusz został utworzony wraz z Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju, tzw. Bankiem Światowym, podczas konferencji w miejscowości Bretton Woods w Stanach Zjednoczonych Ameryki 22 lipca 1944 roku i zaczął funkcjonować od 1 marca 1947 roku.

³ Kandydatem do władz Funduszu był jeden z głównych pomysłodawców i orędowników tej organizacji, wspomniany już J.M. Keynes. Ostatecznie jego kandydatura nie została przyjęta. Prawdopodobnie miało to związek z wykładem pt. „Samowystarczalność narodów” (*National Self-sufficiency*), wygłoszonym w Kolegium Uniwersyteckim w Dublinie w kwietniu 1933 r., w którym Keynes poparł protekcyjnistyczną politykę prowadzaną przez ówczesny rząd Irlandii; zob. Leddin & Walsh (1998), s. 201, gl. 11.

Polska była jednym z członków założycieli MFW. Umowa o utworzeniu Międzynarodowego Funduszu Walutowego została podpisana przez przedstawicieli Rządu Tymczasowego Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej 27 grudnia 1945 r. Z przyczyn politycznych Polska wystąpiła z Funduszu w 1950 r. i ponownie przystąpiła do niego w roku 1986, po uprzednim złożeniu wniosku w roku 1981 (Zabielski, 1999: 299–314).

Irlandia przystąpiła do struktur Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Banku Światowego 18 lipca 1957 roku (Bretton Woods Agreement Act, 1957 No. 18/1957). Tak późne wstąpienie do tej organizacji związane było z silnym uzależnieniem Irlandii od gospodarki brytyjskiej i długotrwałym utrzymaniem sztywnego kursu funta irlandzkiego wobec waluty brytyjskiej w stosunku 1:1, który został zniesiony dopiero w roku 1979, tj. w rok po przystąpieniu Irlandii do Europejskiego Systemu Walutowego (Leddin & Walsh, 1998: 373).

Do celów szczegółowych MFW wymienionych w artykule I Postanowień Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym (Dz.U. 1948 Nr 40, poz. 290, z późn. zm.) należą:

- popieranie międzynarodowej współpracy walutowej poprzez stałą instytucję wyposażoną w aparat dla konsultacji i współdziałania w międzynarodowych sprawach walutowych,
- ułatwianie rozwoju i zrównoważonego wzrostu wymiany międzynarodowej, przyczynianie się przez to do popierania i utrzymywania wysokiego poziomu zatrudnienia i dochodu realnego oraz do rozwijania zasobów produkcyjnych wszystkich członków jako naczelných zadań polityki gospodarczej,
- przyczynianie się do stałości walut, utrzymywanie uporządkowanych stosunków walutowych pomiędzy członkami i unikanie deprecjacji walut w celach komercyjnych,
- pomaganie w tworzeniu wielostronnego systemu regulowania należności w zakresie bieżących transakcji pomiędzy członkami i w usuwaniu ograniczeń dewizowych, które hamują wzrost handlu światowego,
- wzmacnianie ufności członków przez stawianie do ich dyspozycji środków Funduszu, przy odpowiednim zabezpieczeniu,

i umożliwianie im w ten sposób korygowania szkodliwych odchyleń ich bilansów płatniczych bez uciekania się do środków oddziałujących ujemnie na pomyślność gospodarki krajowej lub światowej,

- skracanie czasu trwania i zmniejszanie stopnia braku równowagi w bilansach płatniczych członków w obrotach światowych⁴.

Wśród głównych zadań Funduszu wymienia się przeważnie funkcje: regulacyjne, kredytowe, kontrolne i konsultacyjne. Nadzór nad polityką kursową w krajach członkowskich MFW sprawowany jest poprzez analizę polityki gospodarczej na tle innych państw oraz poprzez dokonywanie okresowych ocen rozwoju gospodarek poszczególnych krajów w drodze regularnych konsultacji. Po dokonaniu oceny sytuacji gospodarczej i płatniczej kraju członkowskiego przygotowywany jest odpowiedni report z zaleceniami przekazywanymi zainteresowanym rządowi. Konsultacje i procedura nadzoru odbywa się zgodnie z przepisami Art. IV Umowy o MFW (Zabiel-ski, 1999:302).

Główne zasoby finansowe Funduszu pochodzą z dobrowolnych wpłat krajów członkowskich. Kwoty udziałów finansowych ustalane są na podstawie głównych wskaźników gospodarczych państw, tj. wielkości PKB, wielkości transakcji bieżących w bilansie płatniczym oraz wysokości rezerw dewizowych kraju. Od wysokości udziału zależy liczba głosów danego kraju w procesie głosowania i podejmowania decyzji Funduszu. Największym udziałowcem są Stany Zjednoczone z blisko 16,7% głosów. W wyniku postanowień MFW podjętych w listopadzie 2011 o zwiększeniu kwoty udziałów państw członkowskich pozycja Polski przesunęła się z 30 na 23 miejsce z 0,7% udziałem głosów, a Irlandia uzyskała 0,53% głosów.

Jak już zauważono, jednym z naczelných zadań Funduszu jest wspomaganie rozwoju gospodarczego państw członkowskich oraz łagodzenie wahań koniunkturalnych. W literaturze przedmiotu istnieje wiele szczegółowych opracowań dotyczących **pojęcia i teorii cyklu koniunkturalnego**. Na potrzeby niniejszego artykułu

⁴ Cyt za: (Dz.U. 1948, Nr 40, poz. 290 z późn. zm.).

przywołane zostaną jedynie pewne podstawowe i skrótowe informacje dotyczące tego zjawiska gospodarczego.

Cyklem koniunkturalnym, za C. Józefiakiem, nazwiemy zatem periodyczne zmiany poziomu aktywności gospodarczej, w których wyróżnimy cztery fazy: kryzys, depresję, ożywienie i rozkwit. Wyodrębniamy cykle krótkie, średnie i długookresowe. Wśród nich do najważniejszych zaliczamy cykle Kitchina (3–5 lat), Juglara (8–10 lat) i Kondratiewa (50–60 lat) (Józefiak, 1995: 225).

Do podstawowych – spośród wielu istniejących – teorii cyklu koniunkturalnego, za M. Smagą należy wymienić:

- **teorie egzogeniczne** (przyrodnicze) upatrujące przyczyny wahań w czynnikach przyrodniczych,
- **teorie psychologiczne**, według których fazy cyklu stanowią konsekwencję błędnych decyzji inwestycyjnych lub pesymistycznego nastawienia potencjalnych klientów,
- **teorie endogeniczne** (tzw. niedokonsumpcji) tłumaczące brak popytu na dobra skłonnością konsumentów do kumulowania środków finansowych w postaci oszczędności, spowodowaną nierównomiernym podziałem dochodu narodowego,
- **teorie keynesowskie** uwzględniające dokładnie odwrotną sytuację, tj. popytu tworzącego podaż, w której konsumenci nie wydając całego dochodu, wywołują kryzys poprzez ograniczenie popytu, zaś przedsiębiorstwa dokonują wyboru wielkości produkcji, kierując się oczekiwaniami co do spodziewanego poziomu popytu,
- **teorie pieniężne** odwołujące się do ilości pieniądza w obiegu jako czynnika warunkującego rentowność wkładów i oprocentowania kredytów, a przez to zmniejszania produkcji i lokowania gotówki w bankach,
- **teorie innowacyjne**, które za główną przyczynę rozwoju uznają pojawianie się wynalazków i zjawiska boomu koniunkturalnego w innowacyjnych dziedzinach gospodarki, napędzających wtórnie jej pozostałe gałęzie (Smaga, 2007: 101–103).

W przytoczonych powyżej teoriach można dopatrzyć się pewnych elementów tłumaczących tak gwałtowne załamanie gospodarki irlandzkiej po roku 2007. Z punktu widzenia dalszych rozważań

na szczególną uwagę zasługuje jednak **teoria realnego cyklu koniunkturalnego**, która zakłada że cykliczne wahania PKB są rezultatem optymalnych decyzji racjonalnie działających podmiotów. Według koncepcji Kydlanda i Prescottta „barierą dla wzrostu produkcji jest brak korzystnych impulsów, które stymulują procesy ekspansji gospodarczej” (Kalinowska, 2012: 264). Odwracając tę tezę, za K. Kalinowską należy dojść do wniosku, że determinantami stymulującymi rozwój gospodarczy są płynące z otoczenia wstrząsy zewnętrzne o genezie zarówno popytowej, jak i podażowej. Obok czynników związanych z postępem technicznym impulsów dostarczają tu także czynniki instytucjonalne (2012: 264). Autorka przywołuje dodatkowo koncepcje Mutha i Lucasa, sprowadzając ich teorie do konkluzji, iż racjonalne decyzje gospodarcze podmiotów, oparte są na oczekiwaniach i informacjach przewidujących przyszłe zdarzenia. Według niej oczekiwania te „... zasadniczo eliminują skuteczność polityki pieniężnej i fiskalnej w stymulowaniu popytu, nawet w krótkim czasie” (2012: 264).

Wynika z tego, iż w pewnych sytuacjach interwencjonizm ukierunkowany na schłodzenie bądź pobudzenie gospodarki lub jej sektora nie powoduje zamierzonego efektu, gdyż wstrząs łącznego popytu spowodowany np. pojawieniem się na rynku „taniego pieniądza” powoduje dodatkowy impuls napędzający koniunkturę, nawet jeśli oznacza to rychłą katastrofę. Kolejnym czynnikiem, który przywołuje autorka są rosnące oczekiwania płacowe, spowodowane bieżącym i przewidywanym wzrostem cen albo też efektem pozytywnych nastrojów społecznych. Niewłaściwa interpretacja tych sygnałów, płynących choćby z rynku nieruchomości, jak w przypadku Irlandii, dla wielu posiadaczy kredytów mieszkaniowych ziściła się w postaci czarnego scenariusza. Z punktu widzenia dalszej analizy należałoby dodać, iż wśród innych impulsów wpływających na potencjalny popyt i pasujących do interesującego nas irlandzkiego kontekstu wymienić należy: zmiany w polityce gospodarczej, wstrząsy technologiczne, uwarunkowania polityczne, np. związane z postępującymi procesami integracyjnymi w Europie, procesy demograficzne, wstrząsy instytucjonalne czy korzystne impulsy płynące z gospodarki (2012: 267 i 269).

Podstawowe wskaźniki ekonomiczne Irlandii do roku 2007

Jeszcze do końca lat 80. XX w. Irlandia była krajem stosunkowo słabo rozwiniętym. Często określano ją także mianem „krajubiedniejszego wśród najbogatszych”. Współczynnik przychodów ludności (ang. *Income index*) w Irlandii wg wskaźnika rozwoju społecznego (ang. *Human Development Index, HDI*) w latach 80. ubiegłego wieku wynosił 0,722. Dla porównania wg tej samej metody Polska osiągnęła zbliżony poziom 0,724 dopiero w roku 2005. Według analiz z roku 2012 dystans wskaźnika przychodów HDI pomiędzy obydwojma krajami zmniejszył się i wynosi 0,835 do 0,765 na korzyść Irlandii (Płachecki, 2011: 53-80).⁵ Sytuacja, w której Irlandia nazywana był krajem najbiedniejszym wśród najbogatszych wyraźnie zmieniła się w latach 90. Wtedy właśnie irlandzki „cud gospodarczy” zyskał uznanie europejskiej opinii publicznej a wyraźna analogia do szybkiego tempa rozwoju gospodarek azjatyckich, spowodowała, że popularnym określeniem tego kraju stało się wyrażenie „celtycki tygrys” (Płachecki, 2006: 103-126).

W okresie lat 1996–2000 dynamika wzrostu PKB wynosiła średnio 9,7%, a w latach 2001–2005 utrzymywała się na poziomie 5,2%. Spośród krajów UE jedynie Irlandia była w stanie osiągnąć średnie tempo realnego PKB przewyższające 5% (Bednarczyk, 2012: 192). Jeśli jednak sukces okresu „celtyckiego tygrysa” związany był głównie z ekspansją eksportową, to po roku 2005 – jak zauważa J.P. Rosa – „(...) sektor budownictwa i konsumpcja wewnętrzna stanowiły motor wzrostu PKB” (Rosa, 2009: 89; por. Rosa, 2004: passim). Tak gwałtowny rozwój budownictwa spowodowany został obniżeniem podstawowych stóp procentowych, łatwiejszym dostępem do kredytów i napływem taniej siły roboczej z nowo przyjętych krajów UE. W szczytowym okresie w roku 2007 doprowadziło to do niemal czterokrotnego wzrostu cen nieruchomości w stosunku do lat 90.

⁵ Wskaźnik przychodów HDI w pewnym uproszczeniu odzwierciedla poziom PKB per capita mierzony siłą nabywczą i publikowany jest w raportach *Development Program* Organizacji Narodów Zjednoczonych; zob. <http://hdrstats.undp.org/en/tables/> (27.11.13)

Wyznacznikiem statusu społecznego w Irlandii na początku XXI w. było posiadanie większego domu i luksusowego samochodu. Na rynku pojawiło się coraz więcej mieszkań budowanych specjalnie na wynajem. Paradoks tej sytuacji polegał jednak na tym, iż wynajmowano je głównie obcokrajowcom, którzy znajdowali zatrudnienie głównie w sektorze usług i właśnie w branży budowlanej. Wyliczono, że napływ 100 tys. emigrantów zarobkowych spowodował spadek bezrobocia o 1 pkt procentowy, zbliżając w roku 2006 wskaźnik osób pozostających bez pracy do progu bezrobocia naturalnego, tj. do 4%. Historycznie niski poziom bezrobocia, pomimo napływu prawie 250 tys. pracowników z Polski, powodował dodatkową presję płacową na pracodawców przy i tak utrzymujących się bardzo wysokich kosztach pracy. W szczytowym okresie boomu gospodarczego z lat 2006–2007 płaca minimalna wrosła o dalsze 13%, utrzymując się na poziomie 8,65 €, a w sektorze przemysłu i w budownictwie wynosząc 12 €. W tym samym czasie irlandzki, rząd, zachęcony doskonałymi wskaźnikami makroekonomicznymi, wprowadzał dodatkowe bodźce w postaci ulg podatkowych na zakup nowych mieszkań dla osób, które do tej pory jeszcze tego nie zrobiły. Dzięki dodatkowemu napływowi środków do budżetu państwa z tytułu podatku od zakupu nieruchomości, tzw. *Stamp Duties*, już w połowie roku 2007 irlandzki resort finansów ogłosił nadwyżkę budżetową w wysokości 0,7% PKB. Fundament gospodarki irlandzkiej ciągle jednak opierał się w głównej mierze na sektorze budownictwa. Jego udział w PKB zbliżał się do niebezpiecznej granicy 20% (Plachecki, 2010: 261).

Autorzy specjalnego raportu Międzynarodowego Funduszu Walutowego, opublikowanego 2 sierpnia 2007 roku zauważyli, iż „(...) ekonomiczne wyniki [Irlandii – przyp. JP] pozostają imponujące, pomimo wzrastającego uzależnienia rozwoju gospodarczego od sektora budownictwa. Konkurencyjność gospodarki skurczyła się nieco, choć nadal pozostaje na odpowiednim poziomie. Podwyższenie stóp procentowych w strefie euro spowodowało efekt schłodzenia na rynku nieruchomości, co pomoże zbilansować wzrost i zredukować stopę inflacji, pomimo istnienia ryzyka ostrego spowolnienia. Głównym wyzwaniem pozostaje zatem podtrzymanie wysokiego

tempa wzrostu (...)” – i dalej – „(...) banki pozostają bardzo narażone na ryzyko wahań na rynku nieruchomości, ale próby wytrzymałości finansowej (ang. *stress test*) wskazują na istnienie odpowiednich zabezpieczeń na wypadek wystąpienia szoku. Nadzór finansowy poprawił się od czasu wprowadzenia nowych procedur zarządzania płynnością i zwiększenia zakresu nadzoru ubezpieczeń. Zarząd i konsultanci [MWF – przyp. JP] podzielają opinię, iż niezbędna jest kontynuacja ostrożnego monitorowania ryzyka zagrożenia sektora bankowego (...) (IMF Staff Report, 2007: 3).

Autorzy raportu nie pomylili się. Wkrótce gwałtowne załamanie się rynku nieruchomości w Stanach Zjednoczonych Ameryki, a w konsekwencji także i w Irlandii, nadmierne uzależnienie budżetu państwa od jednego sektora gospodarki oraz skala zadłużenia irlandzkich gospodarstw domowych w bankach hipotecznych spowodowały w 2008 r. wejście Irlandii w fazę ostrego kryzysu gospodarczego, trwającego nieprzerwanie przez kolejne 5 lat.

Załamanie się gospodarki Irlandii po roku 2007

Pierwsze symptomy pogorszenia się sytuacji ekonomicznej kraju wystąpiły w połowie roku 2007 i nieprzypadkowo związane były z zahamowaniem wzrostu cen nieruchomości. Fakt ten nie wywołał jednak początkowo większej paniki na rynku, a co najwyżej dał impuls do powstrzymania agresywnej polityki kredytowej prowadzonej przez banki. Oczekiwano niewielkiej korekty cen. W celu uspokojenia rynków w strefie euro w sierpniu 2007 roku Europejski Bank Centralny podjął decyzję o uruchomieniu specjalnego programu zapewniającego bankom w strefie euro „praktycznie nieograniczonego dostępu do środków niezbędnych do podtrzymania płynności” (Mesjasz, 2012: 124). Spodziewana korekta cen okazała się jednak bardzo szybko gwałtownym załamaniem rynku, które szczególnie spektakularnie objawiło się już w roku 2008 w postaci niemal całkowitego wyhamowania działalności inwestycyjnej z powodu ograniczenia dostępu do środków kredytowych. Stały się budowy. W poszukiwaniu oszczędności firmy budowlane zostały zmuszone do najpierw ostrożnej, a potem drastycznej redukcji

zatrudnienia. Budżet państwa zaczął odczuwać pierwsze oznaki spowolnienia gospodarczego z tytułu zmniejszenia napływu podatków oraz z powodu konieczności wypłacania coraz to wyższych środków na świadczenia społeczne. Stan irlandzkiej gospodarki stał się szczególnie poważny, kiedy z fazy spowolnienia na początku roku 2008, nastąpiło przejście do realnego spadku PKB w kolejnych kwartałach. Wydarzeniem, które ostatecznie przypieczętowało los Irlandii było ogłoszenie w Stanach Zjednoczonych bankructwa banku inwestycyjnego Lehman Brothers 15 września 2008 r. W obliczu recesji i ryzyka załamania się systemu bankowego w Irlandii spowodowanego wycofywaniem depozytów, rząd Briana Cowena dramatycznym gestem w nocy z 29 na 30 września 2008 r. zdecydował się na objęcie gwarancjami sześciu głównych banków irlandzkich. Już w styczniu 2009 r. skarb państwa przejął chylący się ku upadkowi Anglo – Irish Bank, co praktycznie oznaczało jego całkowitą nacjonalizację. Na niewiele to się jednak zdało. Wyniki pierwszego kwartału 2009 roku wskazywały na pogłębianie się fali kryzysu. Zanotowano drastyczny spadek PKB o 13,1% i gwałtowny wzrost bezrobocia.

W opublikowanym w maju 2009 roku raporcie Międzynarodowego Funduszu Walutowego uznano, iż w obliczu załamania się sektora budownictwa i utraty międzynarodowej konkurencyjności Irlandii, rekomenduje się obniżenie płac, szybką restrukturyzację sektora bankowego oraz zmniejszenie deficytu poprzez redukcję obciążeń budżetowych związanych z wypłatami z tytułu ubezpieczeń społecznych (IMF Staff Report, 2009: 3). Spektakularną i równie dotkliwą manifestacją wspomnianego w raporcie spadku konkurencyjności irlandzkiej gospodarki było przeniesienie amerykańskich zakładów Della z Limerick do Łodzi we wrześniu 2009 r. (Płachecki, 2010: 262)⁶. Obok zmniejszenia deficytu i poprawy konkurencyjności gospodarki autorzy raportu za równie niezbędne uznali także szybką restrukturyzację i stabilizację sektora bankowego. Jedną z metod powstrzymania załamania się systemu

⁶ Według szacunków jedynie z tytułu wynagrodzeń Dell Ireland odprowadzał do skarbu państwa ekwiwalent 5% irlandzkiego PKB; zob. Płachecki (2010), s. 262.

bankowego miało być utworzenie w grudniu 2009 r. rządowej agencji NAMA (ang. *National Asset Management Agency*), która miała zajmować się skupowaniem tzw. „złych kredytów” i zarządzaniem toksycznymi aktywami bankowymi. Podobnie jak to miało miejsce w Stanach Zjednoczonych i większości krajów europejskich, wysoki deficyt budżetowy w Irlandii zbiegł się w czasie z poważnymi problemami systemu bankowego. Jak zauważa L. Mesjasz: „Kryzys strefy euro jest kryzysem bliźniaczym, w którym kryzys systemu bankowego współistnieje z kryzysem zadłużenia publicznego. Między nimi występuje negatywna wzajemna współzależność, która powoduje, że kryzysy te wzajemnie się wzmacniają, potęgując ryzyka systemowe w systemie finansowym strefy euro” (Mesjasz, 2012: 117). Oprócz Irlandii wśród krajów strefy euro podobne problemy stały się wkrótce udziałem Portugalii, Włoch, Grecji oraz Hiszpanii. Bardzo szybko też europejska opinia publiczna określiła te kraje pejoratywnym określeniem **PIIGS** (ang. *pigs* – świny), utworzonym od pierwszych liter anglojęzycznych nazw tych państw (Pajórek, 2012: 277). W odróżnieniu jednak od Stanów Zjednoczonych, gdzie po serii bankructw i stopniowym wygaszaniu interwencji Systemu Rezerw Federalnych (ang. *Federal Reserve System, FRS*) amerykański system bankowy w 2010 r. powrócił do względnej równowagi, banki europejskie pozostawały zbyt wielkimi instytucjami „*too big to fail*”, aby z ich wykupem mogły poradzić sobie w pojedynkę rządy poszczególnych krajów, zwłaszcza tych mniejszych. Dodatkowo także, jak podkreśla L. Mesjasz: „(...) istnieje wysoki stopień zależności między systemami bankowymi i politycznymi w większości krajów Europy Zachodniej. Lokalni politycy są np. akcjonariuszami lub zasiadają w zarządach lokalnych instytucji finansowych, byli wysocy urzędnicy służby cywilnej zajmują wysokie stanowiska w bankach” (Mesjasz, 2012: 119). Fakt ten nie ułatwiał sprawnego rozwiązywania problemów strukturalnych.

W odpowiedzi na narastające problemy finansowe krajów europejskich w maju 2010 r. Rada ds. gospodarczych i finansowych (ang. *Economic and Financial Affairs Council, ECOFIN*), składająca się z ministrów ds. gospodarczych i ministrów finansów państwa UE, podjęła decyzję o utworzeniu Europejskiego Mechanizmu

Stabilizacji Finansowej (ang. *European Financial Stabilisation Mechanism, EFSM*) oraz Europejskiego Funduszu Stabilności Finansowej (ang. *The European Financial Stability Facility, EFSF*).

Celem pierwszego z nich było pozyskiwanie środków finansowych na pożyczki i linie kredytowe poprzez emisję papierów dłużnych na rynku europejskim gwarantowane przez budżet UE, natomiast środki drugiego funduszu miałyby pochodzić z emisji instrumentów dłużnych gwarantowanych przez państwa strefy euro⁷. Obydwie instytucje – w założeniu – miały być jednak funduszami tymczasowymi. Z tego względu od lipca 2013 roku zastąpiono je zatem stałym mechanizmem pomocy finansowej dla państw strefy euro, tzw. Europejskim Mechanizmem Stabilności (ang. *European Stability Mechanism, ESM*) (Newsletter ESM, 2013).

W 2010 r. sytuacja gospodarcza Irlandii pogorszyła się tak, że kraj znalazł się na skraju bankructwa i niewypłacalności. Już w listopadzie rząd Briana Cowena zmuszony był zwrócić się o pomoc finansową do Unii Europejskiej, państw członkowskich strefy euro oraz Międzynarodowego Funduszu Walutowego. W grudniu 2010 r. Rada Unii Europejskiej podjęła decyzję o przyznaniu Irlandii pomocy finansowej i objęciu tego kraju specjalnym programem naprawczym. W uzasadnieniu pkt 2 Przewodniczący Rady zauważył, iż „W świetle (...) poważnych zaburzeń gospodarczych i finansowych wynikających z nadzwyczajnych okoliczności pozostających poza kontrolą rządu, w dniu 21 listopada 2010 r. władze Irlandii oficjalnie zwróciły się o pomoc finansową Unii Europejskiej, państw członkowskich, których walutą jest euro, oraz Międzynarodowego Funduszu Walutowego w celu przywrócenia trwałego wzrostu gospodarki, zapewnienia prawidłowego funkcjonowania systemu bankowego i finansowej stabilności w Unii i w strefie euro”⁸.

⁷ Zob. informacja na temat nowych zasad funkcjonowania Europejskiego Instrumentu Stabilności Finansowej (EFSF) oraz przyszłego kształtu Europejskiego Mechanizmu Stabilności (ESM), NBP, sierpień 2011 r.

⁸ Zob. decyzja Wykonawcza Rady z 7 grudnia 2010 r. w sprawie przyznania Irlandii pomocy finansowej Unii (DZ.U.UE L 30/34 z 4.2.2011, pkt. 2).

Sytuacja ta oznaczała praktyczną utratę kontroli rządu Irlandii nad gospodarką kraju. Stan ten spowodowany był następującymi czynnikami wymienionymi w pkt 1 Decyzji Rady:

- gwałtownym wzrostem oprocentowania (rentowności) irlandzkich obligacji państwowych na międzynarodowych rynkach finansowych,
- niższymi dochodami podatkowymi i gwałtownie pogłębiającym się długiem publicznym,
- wzrostem wydatków związanych z cyklem koniunkturalnym,
- wzrostem stopy bezrobocia i poziomowi deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych,
- brakiem zdolności pożyczkowej i możliwości finansowania ze strony rynków finansowych (ibid.: 1).

W związku z powyższym Komisja Europejska i Europejski Bank Centralny określiły bieżące potrzeby finansowe Irlandii na łączną sumę 85 mld €, a środki na ich pokrycie miałyby pochodzić z programu finansowanego przez:

- pożyczkę UE w ramach Europejskiego Mechanizmu Stabilizacji Finansowej w wysokości 22,5 mld €,
- pożyczkę krajów partnerskich UE w ramach Europejskiego Funduszu Stabilności Finansowej w wysokości 17,7 mld €,
- wsparcie pożyczkowe udzielone w drodze bilateralnych porozumień przez Wielką Brytanię, Szwecję i Danię w wysokości 4,8 mld €,
- pożyczkę Międzynarodowego Funduszu Walutowego w wysokości 19,5 mld € specjalnych praw ciągnięcia SDR, tj. około 22,5 mld €,
- wkładu własnego Irlandii w postaci rezerw gotówkowych Skarbu Państwa oraz składek z Krajowego Funduszu Rezerw Emerytalnych w wysokości 17,5 mld €.

Pomoc finansowa Unii rozłożona miała być na maksymalnie 13 rat, wypłacanych w jednej lub w kilku transzach. Warunkiem wypłaty każdej następnej raty była zadowalająca realizacja gospodarczego i finansowego programu naprawczego, przygotowanego przez władze Irlandii oraz spełnienia szczegółowych wytycznych

dotyczących polityki gospodarczej określonych w protokole ustalení Decyzji Wykonawczej Rady UE z 7 grudnia 2010 r.

W myśl pkt 9 uzasadnienia Decyzji Komisja zobowiązana była do przeprowadzania kwartalnych kontroli realizacji warunków pomocy finansowej i polityki gospodarczej prowadzonej przez władze Irlandii. Dodatkowo zadanie Komisji miało polegać na zapewnieniu doradztwa w zakresie reform polityki budżetowej, rynku finansowego i reform strukturalnych. W ramach programu pomocy „(...) Komisja wraz z MFW i EBC dokonuje okresowych przeglądów skuteczności i wpływu uzgodnionych środków na gospodarkę i społeczeństwo, a także niezbędnej korekty w celu wspierania wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy, przy jednoczesnym zapewnieniu niezbędnej konsolidacji budżetowej i ograniczeniu do minimum szkodliwego wpływu na społeczeństwo, szczególnie w odniesieniu do słabszych członków irlandzkiego społeczeństwa” (art. 3, pkt 9) (ibid.: 6).

Przedstawiciele Komisji Europejskiej, Europejskiego Banku Centralnego i Międzynarodowego Funduszu Walutowego przeprowadzających kontrole już wkrótce zaczęto w irlandzkiej prasie określać mianem „trójki”, a raporty publikowane przez MFW z czasem zaczęły nabierać coraz większego znaczenia zarówno dla władz Irlandii, jak i dla zwykłych obywateli tego kraju.

Ocena stanu gospodarczego Irlandii w świetle

10. raportu w ramach Umowy pożyczkowej z MFW

(ang. *Ireland, Tenth Review Under the Extended Arrangement*)⁹

Jak zauważono we wstępnej części artykułu, wśród głównych zadań Funduszu obok funkcji regulacyjnych i konsultacyjnych wymieniana się także funkcje kredytowe i kontrolne. Funkcja kredytowa Funduszu sprowadza się do udzielania krajowi członkowskiemu mającemu problemy płatnicze wsparcia w postaci zwrotnej pożyczki. Przyznanie takiej pomocy finansowej uwarunkowane powinno być spełnieniem kryteriów programu dostosowawczego,

⁹ IMF Country Report No. 13/163: Ireland, Tenth Review Under the Extended Arrangement, June 2013.

uzgodnionego wspólnie z krajem członkowskim i przedstawicielami MFW. Szczególnym rodzajem pomocy finansowej był i nadal jest tzw. Fundusz rozszerzonego wsparcia (ang. *Extended Fund Facility, EFF*) udzielany krajom członkowskim MFW przeżywającym trudności bilansu płatniczego o charakterze strukturalnym. W sytuacji kryzysu finansowego i gospodarczego z 2008 r. zdecydowano się na uruchomienie tej specjalnej procedury, co umożliwiło szybki dostęp do środków finansowych dla krajów szczególnie zagrożonych utratą płynności. Irlandia uzyskała taką pożyczkę w grudniu 2010 r. z terminem wygaśnięcia 15 grudnia 2013 r. (Gąsiorowski, 2013: 21–23).

Do podstawowych instrumentów kontrolnych Funduszu, od których uzależnia się wypłacanie transzy pożyczek należały okresowe przeglądy gospodarek wynikające z przepisów Art. IV Umowy o MFW. Przeglądy, o których mowa miały zawierać ocenę gospodarczą kraju oraz identyfikację ryzyka dotyczącego jego finansowej stabilności. Publikowane są one w formie raportów sporządzanych przez komisję składającą się z ekspertów trzech wspomnianych instytucji, a mianowicie: MFW, Komisji Europejskiej i EBC. Wizyta przedstawicieli „trójki” w Dublinie poprzedzająca sporządzenie 10. raportu odbyła się w dniach od 23 kwietnia do 2 maja 2013 roku.

Wyniki pracy komisja przedstawiła w czerwcu 2013 r. w postaci dokumentu zawierającego:

- raport MFW (*Staff Report*) sporządzony 3 czerwca na podstawie otrzymanych informacji i rozmów przeprowadzonych z przedstawicielami władz Irlandii,
- raport dodatkowy (*Staff Supplement*) z 11 czerwca 2013 r. zawierający bieżącą aktualizację sytuacji gospodarczej Irlandii,
- raport prasowy (*Press Release*) wydany przez Zarząd MFW i składający się z listu intencyjnego przekazanego Zarządowi Funduszu przez władze Irlandii, memorandum gospodarczej i finansowej polityki rządu Irlandii oraz szczegółowych wytycznych przedstawicieli MFW, KE i EBC w sprawie reform strukturalnych i systemu finansów w Irlandii.

Wstępna część raportu MFW uwzględniała kluczowe założenia programu naprawczego, natomiast w dalszej kolejności zawarte zostały podstawowe dane makroekonomiczne dotyczące Irlandii

i najważniejsze zalecenia komisji ekspertów. Za nadrzędny cel autorzy raportu uznali aktywne wspieranie Irlandii w staraniach umożliwiających powrót na międzynarodowe rynki finansowe. Wskazano przy tym na trzy podstawowe kierunki działań, zmierzające w kierunku odzyskania kontroli nad finansami kraju, takie jak:

- reformę sektora finansowego, poprzez włączenie go do Jednolitego Systemu Nadzoru (ang. *Single Supervisory Mechanism, SSM*) oraz wzmocnienie krajowych aktywów bankowych, w tym w szczególności restrukturyzację nieściągalnych kredytów w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw oraz kredytów hipotecznych,
- dalszą konsolidację fiskalną i zmniejszenie deficytu budżetowego państwa,
- zmiany strukturalne w gospodarce kraju, w tym także utrzymanie stałego wzrostu PKB oraz stopniowe zmniejszanie stopy bezrobocia.

W dalszej kolejności przedstawione zostały podstawowe dane makroekonomiczne określające stan gospodarki i finansów Irlandii w roku 2012 i pierwszym kwartale 2013 roku. Pomimo ciągle trudnej sytuacji na rynku nieruchomości oraz w sektorze kredytów hipotecznych raport wskazywał na pewną poprawę stanu gospodarki Irlandii. Zauważalny wzrost oszczędności gospodarstw domowych na poziomie 12,5% w roku 2012, zdaniem autorów, pozwolił na niewielką redukcję wysokiego wskaźnika zadłużenia ludności, wynoszącego blisko 202% dochodów. Ponad 15,8% osób posiadających kredyty hipoteczne oraz 26,9% kredytobiorców inwestujących w mieszkania na wynajem zalegało z bieżącą spłatą rat. W związku ze znacznie osłabionym popytem wewnętrznym i praktycznym brakiem akcji kredytowej w bankach komercyjnych (drugi najniższy wskaźnik w UE), wskaźnik zaległości w spłatach kredytów bieżących w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw wyniósł blisko 25%. Po trwającym ponad 4,5 roku ciągłym spadku popytu wewnętrznego na dobra i usługi pod koniec drugiej połowy 2012 roku zauważalne były symptomy zmniejszenia dynamiki spadku i pewnej stabilizacji na rynku. Sytuację tę potwierdziły pozytywne dane płynące z gospodarki, a zwłaszcza wskaźnik PKB, który w ujęciu

rocznym za rok 2012 wzrósł o 0,9%. Głównym motorem wzrostu, pomimo słabego popytu wewnętrznego i blisko 10% spadku produkcji w przemyśle farmaceutycznym, był rosnący eksport w sektorze usług i produktów chemicznych. Pewną stabilizację odnotowano także na irlandzkim rynku pracy. Wskaźnik zatrudnienia w ujęciu rocznym w pierwszym kwartale 2013 r. wzrósł o 1,1 pkt %, co oznaczało spadek bezrobocia do 13,7%, z blisko 15% w roku poprzednim. Wzrost zatrudnienia zanotowano zwłaszcza w sektorze rolnictwa, zdrowia i opieki społecznej, a także w zawodach wymagających wysokich kwalifikacji technicznych.

Znaczny wzrost eksportu w roku 2012, zwłaszcza w sektorze usług, przy jednoczesnym wyraźnym spadku importu, spowodowanym zmniejszonym popytem wewnętrznym, poskutkował wystąpieniem nadwyżki handlowej wynoszącej blisko 5% PKB. Utrzymujący się na niskim poziomie popyt wewnętrzny spowodował także osłabienie presji inflacyjnej, która w warunkach spadku cen energii i spadku indeksu dóbr i usług konsumpcyjnych w pierwszym kwartale 2013 r. zmniejszyła się do 1,1%, w porównaniu z 1,9% w 2012 r. w ujęciu rocznym.

Pozytywne sygnały docierające z rynku nie wpłynęły jednak znacząco na sytuację w sektorze bankowym. Zwiększenie depozytów w pierwszej połowie 2013 r. o 1,2% w gospodarstwach domowych, o 0,7% w sektorze przedsiębiorstw i o 2,3% wśród prywatnych inwestorów nie wpłynęło na znaczące pobudzenie akcji kredytowej. Sytuacji tej nie zmieniło także deklarowane przez banki komercyjne i hipoteczne poluznienie polityki kredytowej. Nastąpił dalszy spadek udzielanych kredytów obrotowych i inwestycyjnych o 5,1%, a kredytów konsumpcyjnych o dalsze 4,1%. W pierwszym kwartale 2013 r. banki udzieliły o 26% kredytów hipotecznych mniej niż w roku poprzednim, co związane było z wygaśnięciem programu ulg podatkowych w grudniu 2012 r. Nic zatem dziwnego, że po okresie względnej stabilizacji w roku 2012, w pierwszym kwartale 2013 r. zanotowano dalszy spadek średnich cen nieruchomości o kolejne 2,6%. Ich ceny osiągnęły rekordowo niski poziom 51% w stosunku do okresu bezpośrednio poprzedzającego kryzys, tj. do połowy roku 2007. Pomimo zauważalnego, bo 14% zwiększenia

wolumenu transakcji na rynku nieruchomości, dalszy spadek cen napędzany był blisko 4% obniżeniem cen poza rejonem Dublinu.

Sytuacja na rynku nieruchomości w roku 2012 i na początku roku 2013 nie wpłynęła jednak znacząco na stan finansów państwa. Oficjalne dane statystyczne zebrane w roku 2012 potwierdziły, iż rząd Irlandii zmieścił się w zakładanym celu budżetowym z 1 pkt % marginesu bezpieczeństwa, co w ujęciu rocznym oznaczało osiągnięcie deficytu rządu 7,6% PKB. Wyższe niż planowano przychody z tytułu rezerw kapitałowych, podatków VAT i CIT oraz ze sprzedaży licencji telekomunikacyjnych zrównoważyły dodatkowe wydatki poniesione na opiekę społeczną i służbę zdrowia. Wyniki I kwartału kolejnego budżetu potwierdziły optymistyczne prognozy na rok 2013, pozostając o 0,8 pkt % poniżej zakładanego poziomu deficytu.

Obok sprawnej kontroli rządu nad wydatkami budżetowymi i czuwania nad całością polityki gospodarczej nie mniej istotnym elementem z punktu widzenia odzyskania wiarygodności państwa była jego pozycja na finansowych rynkach międzynarodowych. Po utracie możliwości kredytowych w listopadzie 2010 roku i uzyskaniu pomocy MWF, EBC i KE pierwsza poważna próba powrotu na rynki finansowe miała miejsce w marcu, a następnie w maju 2013 roku. 13 marca po trzyletniej nieobecności na giełdach międzynarodowych rząd Irlandii ogłosił sprzedaż 10-letnich obligacji państwowych. W ciągu czterech godzin w trakcie sesji uzyskano kwotę 5 mld € z oprocentowaniem 4,15% i już po terminie sesji osiągając poziom 3,88%. W dwa później zabieg ten powtórzono, tym razem emitując pięcioletnie obligacje Banku Irlandii (BOI), które sprzedano za kwotę 500 mln € przy rekordowo niskim oprocentowaniu 2,75%, a 29 maja uzyskując kolejne 500 mln € za obligacje 3-letnie z oprocentowaniem 2,7% (IMF Country Report, 2013: 8-10). Tak niska rentowność uzyskana przy sprzedaży dziesięcioletnich obligacji państwowych, osiągnięta praktycznie w trzy lata po utracie samodzielnej możliwości finansowania budżetu państwa, może świadczyć o odbudowie zaufania rynków. Stan ten rokuje nadzieję na równie niską rentowność obligacji po zakończeniu okresu kredytowania

przez MFW w grudniu 2013 r. i pełny powrót na międzynarodowe rynki finansowe¹⁰.

Prognozy ekonomiczne ujęte w raporcie i wyszczególnione w tabeli 1 wskazują na umiarkowany optymizm w postrzeganiu

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne Irlandii w latach 2008–2012 i prognoza na lata 2013–2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
realny poziom PKB	-2,1	-5,5	-0,8	1,4	0,9	1,1	2,2	2,7
popyt wewnętrzny:	-3,7	-11,0	-4,2	-3,7	-1,5	-0,5	1,0	1,8
spożycie prywatne	-0,1	-5,4	1,0	-2,4	-0,9	-0,3	1,2	1,6
spożycie publiczne	0,6	-4,4	-6,5	-4,3	-3,7	-2,0	-1,6	-0,7
inwestycje stałe	-10	-27,6	-22,6	-12,6	1,2	1,0	4,0	6,0
zapasy towarowe	-1,2	-0,7	0,6	0,5	-0,2	0,0	0,0	0,0
bilans handlowy:	1,4	4,5	3,0	5,4	2,8	1,4	1,4	1,4
export	-1,1	-3,8	6,2	5,1	2,9	2,6	3,5	4,1
import	-3,0	-9,7	3,6	-0,3	0,3	1,7	2,8	3,8
nominalny PKB (w mld euro)	178	161	156	159	163	167	173	180
deflator PKB	-3,2	-4,6	-2,2	0,2	1,9	1,3	1,3	1,5
rachunek bieżący	-5,7	-2,3	1,1	1,1	4,9	3,2	3,9	4,0
wskaźnik inflacji	3,1	-1,7	-1,6	1,2	1,9	1,3	1,3	1,6
wskaźnik bezrobocia	6,4	12,0	13,9	14,6	14,7	14,1	13,7	12,9
oszczędn. gosp. dom. (wg % dochodów)	10,0	14,9	12,0	10,7	12,5	11,6	10,5	9,6
zadł. gosp. dom. (wg % dochodów)	211	209	218	215	202	197	189	180
zadłużenia gosp. dom. i firm	8,8	-1,5	-3,4	-2,9	-4,0	-2,4	-0,9	0,6

Źródło: IMF Staff macroeconomic projections 2008-2015 [w]: IMF Country Report No. 13/163: Ireland, Tenth Review Under the Extended Arrangement, June 2013, s. 13

¹⁰ Najniższą rentowność w wysokości 3,1% dziesięcioletnie obligacje Irlandii uzyskały we wrześniu 2005 r., zob. www.tradingeconomics.com/ireland/government-bond-yield (27.11.13).

sytuacji gospodarczej w nadchodzących latach. Pierwsze symptomy ożywienia, zdaniem autorów raportu, zarówno w postaci stałego wzrostu nominalnego PKB, jak i jego realnego poziomu powinny następować od roku 2013. Realny poziom wzrostu PKB na koniec roku 2013 powinien wynosić 1,1%, a następnych latach 2,2% i 2,7%. Wskaźnik inflacji powinien w tym czasie utrzymywać się na bezpiecznym poziomie 1,3% do 1,6%, a bezrobocie spadać od 14,1% w roku 2013 do 13,7% w roku kolejnym i do 12,9% w rok później. Ciągłe będzie to jednak wskaźnik dwucyfrowy, „sztucznie” obniżany emigracją zarobkową Irlandczyków. Od roku 2014 powinno nastąpić zwiększenie popytu wewnętrznego o 1 pkt %, przy jednoczesnym stałym wyhamowywaniu wydatków publicznych i wzroście inwestycji stałych od 1% w roku 2013 do 6% w dwa lata później. W latach 2013–2015 należy spodziewać się stopniowego obniżania ciągle jeszcze wysokiego poziomu zadłużenia gospodarstw domowych z 197% do 180% dochodów (IMF Country Report, 2013: 13).

Zakończenie

Periodyczne zmiany poziomu aktywności gospodarczej nie są zjawiskiem nowym. Różne teorie ekonomiczne tłumaczą ich występowanie, uzasadniając ich cykliczność czynnikami wewnętrznymi, zewnętrznymi bądź systemowymi. Dokonując analizy obecnej sytuacji gospodarczej w Irlandii, na kontynencie europejskim czy też szerzej – na świecie, nie sposób oprzeć się wrażeniu, iż zjawiska te bardzo często mają charakter globalny, dynamiczny i dotyczą nie tylko systemów gospodarczych, ale także – do pewnego stopnia – systemów społecznych. Niewykluczone zatem, że skutkiem zakończenia obecnego kryzysu będą w niedługim czasie zmiany zarówno o charakterze strukturalnym, jak i wartościującym. Trudno się temu dziwić, skoro obok niedostatecznej znajomości faktów i braku rozpoznania ryzyka, przyczyn wahań gospodarczych należy upatrywać także w niewłaściwej interpretacji sygnałów płynących z rynku, często w warunkach nadmiernej konsumpcji. Tak też stało się w przypadku małej i otwartej gospodarki Irlandii, której nadmierne uzależnienie od sektora budownictwa zakończyło się poważnym

kryzysem gospodarczym i utratą wielu majątków zwykłych ludzi, a nawet poważnych inwestorów. Można w pewnym uproszczeniu powiedzieć, iż w warunkach współzależności gospodarek krajowych stało się to wskutek błędnych decyzji racjonalnie działających podmiotów – w tym także władz państwowych. Ekonomiczny sukces lat 90. XX w. i początku wieku XXI zakończył się praktyczną utratą kontroli nad gospodarką kraju i brakiem możliwości finansowania w roku 2010.

Tego typu sytuacja, w innych warunkach geopolitycznych i w innym czasie, mogłaby zakończyć się nie tylko całkowitą utratą suwerenności gospodarczej, ale także państwowej. Dziś, przynajmniej w naszej części świata, ten rodzaj scenariusza jest na szczęście stosunkowo mało prawdopodobny, gdyż rolę strażnika gwarantującego pomoc finansową krajom na wypadek niewypłacalności przejął Międzynarodowy Fundusz Walutowy. W przypadku Irlandii, Polski i pozostałych krajów członkowskich rolę tę spełnia także Unia Europejska i jej instytucje.

Nic więc dziwnego, że pojawienie się na ulicach Dublina przedstawicieli MFW, KE i EBC, czyli tzw. „trójki” nie wywołało zachwytu opinii publicznej. Oznaczało to bowiem, że od spełniania jej zaleceń zależy dalsze wypłacanie kolejnych transz pożyczki, podtrzymującej działanie aparatu państwa.

Zalecenia „trójki” formułowane były każdorazowo w postaci raportu, którego nadrzędnym celem było opiniowanie i wspieranie Irlandii w staraniach umożliwiających powrót na międzynarodowe rynki finansowe, tj. w pewnym sensie – odzyskaniu suwerenności finansowej. Raport MFW monitorował bieżący stan gospodarki i finansów kraju, wskazywał na potencjalne zagrożenia, sugerował pewne rozwiązania i przewidywał gospodarcze skutki podjętych działań.

W świetle przeglądu stanu gospodarki Irlandii ujętego w 10. raporcie w ramach umowy pożyczkowej z MFW Irlandia w 2013 r., tj. po trzech latach od utraty płynności finansowej, była krajem rokującym nadzieję na powrót na międzynarodowe rynki na początku roku 2014. W ocenie autorów raportu świadczyły o tym pozytywne sygnały płynące z rynku, sprawna kontrola rządu nad wydatkami

publicznymi i poprawiające się wskaźniki makroekonomiczne. Dalsza realizacja programu naprawczego MFW, KE i EBC przez Irlandię pozwala przypuszczać, iż prognozy ekonomiczne zawarte w raporcie zmaterializują się w postaci trwałego wzrostu gospodarczego, powrotu do wysokiego poziomu dobrobytu i świadczeń socjalnych oraz odzyskania samodzielności finansowej państwa.

Summary in English

Assessment of the economic performance of Ireland in the Tenth Review under the Extended Arrangement with the IMF in the year 2013

Periodic changes in the level of economic activity are not a new phenomenon. Various theories justify its existence and explain its cyclical nature by endogenous, exogenous or systemic reasons. Analysing the current economic situation in Ireland, on the European continent, or even in the broader world, one cannot resist the impression, that these changes have a global and a dynamic character, and they apply not only to the economic systems but also to the social systems. It is possible that as a result of the current recession there will be structural as well as axiological alterations. Very often a reason for economic recessions lie in the basic lack of knowledge about certain facts or risks, or in the wrong interpretation of signals that come from the markets in the situation of excessive consumption. This situation happened to the small, open Irish economy where the overwhelming dependence on the construction sector, caused a serious economic crises, which destroyed the savings of many ordinary savers as well as big investors. In other words: in the circumstances of the economic interdependence of developed countries this is due to the wrong investment decisions of individuals as well as the wrong decisions of governments. Economic success of the 90's and early years of the 21st century ended up with the loss of control over the economy and the lack of ability to raise finances in the year 2010.

This kind of situation in different geopolitical circumstances and different times could have caused not only the total loss of economic sovereignty, but also the independence of the state. Today, at least in our part of the world, this kind of scenario is fortunately very unlikely, because of the guardian role of the International Monetary Fund in the case of financial instability by member countries. In the case of Ireland, Poland and the rest of the EU member countries such a role has also been

secured for the European Union, and its institutions. It is no wonder that the sudden appearance of the IMF, EC and ECB, so the so called 'troika' on the streets of Dublin, did not trigger public applause, especially when it was up to the 'troika's' discretion to transfer the next tranche of the loan that supports functioning of the state.

The 'Troika's' directives were formulated as a report in which the main purpose was to give the IMF's opinion in order to support a successful return to the international financial markets, in this sense – to help to regain financial sovereignty. The IMF report was monitoring the current state of the economy and finances of the country, pointing out the potential treats, making some suggestions and anticipating the economic consequences of certain government activities.

In the light of the report on Ireland's economy performance in the Tenth Review under the Extended Arrangement with the IMF, Ireland in the year 2013– three years after the loss of financial stability is a country showing signs of a successful return to the financial markets, possibly in the year 2014. According to the author's assessment it was due to the positive signals from the markets, efficient government control over the public expenses and improving macroeconomic indications. Further successful realising of IMF, EC and ECB reforms by Ireland, lead us to believe, that the economic prognosis included in the report will materialize in economic growth and the coming back to a high level of wealth, social welfare and financial self-sufficiency of the state.

Bibliografia

Źródła:

- Bednarczyk J.L. (2012) *Inflacja neutralna a koszty przystąpienia i pozostawania w strefie euro*, [w:] *Polityka finansowa w dobie kryzysu integracji europejskiej*, Bednarczyk J.L., Przybylska-Kapuścińska W. (red.), Warszawa.
- Capra F. (1987) *Punkt zwrotny*, Warszawa.
- Capra F. (2001) *Tao fizyki*, Warszawa
- Capra F. (2002) *The Hidden Connections, A science for Sustainable Living*, New York.
- Gąsiorowski P. (red.) (2013) *Dostosowania instrumentarium, zasad działania i zasobów Międzynarodowego Funduszu Walutowego w reakcji na światowy kryzys finansowy i gospodarczy*, [w:] *Materiały i Studia*, NBP zeszyt nr 285, Warszawa.
- Józefiak C. (1995) *Fluktuacje gospodarcze i kryzysy*, [w:] *Elementarne zagadnienia ekonomii*, Milewski R. (red.), Warszawa.

- Kalinowska K. (2012) *Stabilizacyjna funkcja polityki fiskalnej w teorii realnego cyklu koniunkturalnego i praktyce krajów Unii Europejskiej*, [w:] *Polityka finansowa w dobie kryzysu integracji europejskiej*, Bednarczyk J.L., Przybylska-Kapuścińska W. (red.), Warszawa.
- Leddin A.J., Walsh B.M. (1998) *The Macroeconomy of Ireland*, Dublin.
- Mesjasz L. (2012) *Kryzys finansowy w państwach strefy euro: zarządzanie i koncepcje przezwyciężenia*, [w:] *Polityka finansowa w dobie kryzysu integracji europejskiej*, Bednarczyk J.L., Przybylska-Kapuścińska W. (red.).
- Pajórek M. (2012) *Kryzys zadłużenia w strefie euro a możliwości finansowania budżetu Unii Europejskiej*, [w:] Mirształ P., Rakowski W., (red.), *Przyszłość integracji europejskiej. Warunki rozwoju gospodarczego Unii Europejskiej*, Warszawa.
- Plachecki J. (2006) 'Celtycki tygrys' – doświadczenia Irlandii w procesie integracji z Unią Europejską, [w:] „Zeszyty Naukowe WSE Almamer”, vol. 3. no 43.
- Plachecki J. (2011) *Europejski model socjalny i poziom dochodów ludności jako determinanty rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej: Irlandia, Polska, Mazowsze*, [w:] „Rocznik Żyrardowski”, vol. IX, Żyrardów.
- Plachecki J. (2010) *System polityczny Irlandii*, Warszawa.
- Rosa J.P. (2004) *Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych i środków finansowych Wspólnot Europejskich na rozwój Irlandii po 1 stycznia 1973 roku*, Warszawa – Żyrardów,
- Rosa J.P (2009), *Od celtyckiego tygrysa do celtyckiego żółwia – rozwój gospodarki irlandzkiej w latach 2000–2009*, [w:] „Rocznik Żyrardowski”, vol. VII, Żyrardów,
- Smaga M. (2007) *Polityka wzrostu gospodarczego i antycykliczna*, [w:] *Polityka gospodarcza*, Włudyka T. (red.), Warszawa.
- Stiglitz J. (2010) *Freefall, Free markets and the sinking of the global economy*, London.
- Stiglitz J. (2012) *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers our Future*, New York.
- Zabielski K. (1999) *Finanse międzynarodowe*, Warszawa.

Strony internetowe:

- <http://hdrstats.undp.org/en/tables/>.
- <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,842353,00.html>.
- www.tradingeconomics.com/ireland/government-bond-yield.

Dokumenty:

- (Bretton Woods Agreement Act, 1957 No. 18/1957).
- (Dz.U. 1948, Nr 40, poz. 290 z późn. zm.).
- Decyzja Wykonawcza Rady z 7 grudnia 2010 r. w sprawie przyznania Irlandii pomocy finansowej Unii (DZ.U.UE L 30/34 z 4.2.2011, pkt 2).

- International Monetary Fund Ireland Staff Report for the 2007, Article IV Consultation.
- International Monetary Fund Ireland Staff Report for the 2009 Article IV Consultation.
- IMF Country Report No. 13/163: Ireland, Tenth Review Under the Extended Arrangement, June 2013.
- Informacja na temat nowych zasad funkcjonowania Europejskiego Instrumentu Stabilności Finansowej (EFSF) oraz przyszłego kształtu Europejskiego Mechanizmu Stabilności (ESM), NBP, sierpień 2011 r.
- Newsletter ESM, no 9, June 2013.

REVIEWS

Migrant Birds Selected Poems by Adam Mickiewicz, Selected, translated and introduced by Anita Jones Dębska with original illustrations by Rita Mari Schaeper (Wivenbooks, Colchester, 2012, pp. xi + 132)

It is a pleasure to commend this admirably executed, imaginatively illustrated and handsomely produced selection of translations. The translator, who has spent many years teaching in Poland and is already known as the author of a short but admirable introduction to Mickiewicz's work – *Country of the Mind*, published by Burchard Edition, Warsaw, 2000 – has combined poetic skill of the highest order with respect for her author to produce what is clearly a labour of love. Incidentally, the melodiousness of the translations goes far to negate Dębska's own assertion (in *Country...*) that 'the music of the verse ... remains inevitably untranslatable'. Her selection, which amounts to 65 complete poems or excerpts, is divided into four sections: 'A Voice from Litva', early poems to 1825; 'Migrant Birds', poems composed in exile 1825-39 (including the title poem, which compares the poet's desire to return to his homeland with that of birds returning in spring); the 'Crimean Sonnets', published in 1826; and 'By the Blue Niemen', ten excerpts from the author's greatest work, *Pan Tadeusz* (published 1834). Each section is prefaced by a brief commentary, supplemented by footnotes, where appropriate, on the content or on the pronunciation of Polish names or other words (it may be noted that, excepting in the Preface, Dębska renders 'Litwa' by the anglicised form 'Litva' rather than by the more familiar 'Lithuania'). The one surprising omission is the important programmatic poem of 1830 'Do matki Polki' ('To a Polish Mother'), all the more so as Dębska's version of three stanzas of this poem in *Country...*, p.53 is certainly superior to that of Jenny

Robertson, the latter having been published in *Scottish Slavonic Review*, No.9 (Glasgow, 1987), p.105.

Critics of translations of poetry invariably (and rightly) scrutinise them not only for semantic errors but also for stretching the limits of the permissible by inserting or omitting words or phrases in the original in pursuit of metrical integrity. Dębska passes this test with flying colours (and interestingly she has herself revised a number of versions which appeared in *Country...*) This achievement may be illustrated by the first eight lines of Mickiewicz's famous poem 'Pomnik Piotra Wielkiego' ('Monument to Peter the Great'). Dębska's version reads:-

In the evening drizzle, there they stand:
Two young men, arms linked, beneath one cloak.
One a new arrival from the west,
Unknown, a victim of the tsarist might;
The other, Russia's celebrated bard,
His verse beloved through all the northern realm.
Though newly met, they know each other well:
A few short days suffice, and they are friends.

For comparison, a literal version might run:-

In the evening two young men stood in the rain
Under one cloak, arm in arm:
One – that pilgrim, newly arrived from the west,
An unknown victim of the Tsar's power;
The other was the bard of the Russian people,
Famed for his songs throughout the north.
They have known each other not long, but well -
And after a few days are already friends.

Dębska's biggest test however comes in her versions of ten excerpts from the Everest of Mickiewicz's achievement, *Pan Tadeusz*. For here comparison is inevitable with the generally acclaimed poetic version of the entire work by Kenneth Mackenzie (Everyman, London, 1966). Consider the following six straightforward lines from Book 2:-

Kiedyż nam Pan Bóg wrócić z wędrówki dozwoli
I znowu dom zamieszkać na ojczystej roli,
I służyć w jeździe, która wojuje szaraki,
Albo w piechocie, która nosi broń na ptaki;
Nie znać innych prócz kosi i sierpa rynsztunków,
I innych gazet oprócz domowych rachunków!

Dębska's version reads:-

Whenever will God let our wanderings cease,
To live amid our fathers' fields in peace,
To serve in cavalry that fights but hares,
In infantry that only game-birds snares;
To know no weapons but the scythe and crook,
No bulletins but the household ledger book!

While Mackenzie has:-

When wilt Thou, Lord, allow us to return
And dwell among the fields for which we yearn,
To join the cavalry that wars on hares?
Or infantry that 'gainst the birds prepares,
To know no weapons save the scythe and hook,
No roll of honour but the larder book?

The archaism of Mackenzie's lines can be defended by reference to the date of composition of the original work; but the freshness of Dębska's version makes it a clear winner. Do these few short samples convey a hint of things to come? More than half of Dębska's *Country of the Mind* is devoted to a summary of *Pan Tadeusz*. Can we dare to hope that she will yet give us a version of the entire work?

Marcus WHEELER

The Polish Irishman, The Life and Times of Count Casimir Markievicz by Patrick Quigley. (The Liffey Press, Dublin 2012, pp. ix +262)

It takes an Irishman to spread the famous quotation that; 'there is only one thing in life worse than being talked about, and that is not being talked about'. Polish people love when foreigners talk and write about them. Well, who doesn't ? Now there is a whole book written about a remarkable Pole, a big and handsome man, who 'drank, joked and fought with all the major figures in the Irish Literary Renaissance, including W.B Yeats, Hugh Lane, Oliver St. John Gogarty, AE, William Orpen and many others' (p.2). Truly, Casimir Markievicz, was a man worth talking about and worth talking to.

Patrick Quigley in his book portrays Casimir Markievicz's colourful and dramatic life story '... a playboy Count with the unpronounceable name', who become a legend in Twentieth Century Dublin. A man of many lives - 'artist and novelist, director and playwright, actor and soldier, lawyer and diplomat, bohemian and patriot' (p. 1) and husband to an equally remarkable woman, a 'terrible beauty', a merciless freedom fighter, Countess Constance Markievicz.

A Polish man living in Ireland knows why he loves this country. It's because of the Irish desire for freedom, their long lasting fight for independence and the open hearts of the people. This is so close to the Polish soul. Casimir fell in love with Constance in *fin de siècle* Paris in 1899, and then he must have fallen in love with bohemian Dublin. But Ireland in the early years of the 20th century was a boiling volcano, ready to erupt and 'there is a lot of evidence that he encouraged her patriotic views with stories of Polish struggles against Russian domination'(p. 2). 'The accepted version is that her involvement in the Irish struggle for independence was the wedge that divided them' (p. 1).

Patrick Quigley's book is written in a three dimensional convention. A reader will find a lot of solid, factual material about Cási's life, a vivid description of the turmoil in Ireland and Poland

as a background and a unique selection of reproductions of his paintings, as well as over 100 other picturesque illustrations from the era. The facts in the book are presented in chronological order. The appendix includes a list of plays, screenplays and novels written by Casimir Markiewicz during his life in Dublin and later in Poland. The monograph also includes a catalogue of his exhibited paintings, a rich bibliography and the index of names used in the text.

The book tells the story of the loves and struggles of the couple. It is an emotional journey to bohemian Dublin, full of cafés, art exhibitions, theatres and absinthe. Just like in the black and white silent movies that he directed and played in. It's a tale about the romantic marriage and passion, which did not survive the turmoil of fighting for the freedom of both countries. Once independence was achieved, the lovers had to spend the rest of their lives in separation.

His last farewell to his wife was made in the year 1927. She was buried in Glasnevin cemetery in Dublin. In the picture taken by the photographer (p.207) we can see Casimir with a stone face, as if thinking what life would be like if they had stayed together. He is standing arm to arm with Eamon de Valera, equally tall, bare headed and silent. Casimir died five years later in Poland.

The final chapters of the book shine more light on the life of Casimir's only son Stasko, and the legacy left by Casimir Markiewicz, a Renaissance man, overshadowed by his wife's reputation. His *bon vivant* life style is brought back by Patrick Quigley, the author of novels, *Borderlands* and *Lovers for All Time*, who now rediscovers Count Markiewicz's love for Poland, a Bohemian lifestyle, singing, dancing and art, but most of all - his love for Constance, who later become better known as The Rebel Countess.

Jaroslav PŁACHECKI

'Contact Zone Identities in the poetry of Jerzy Harasymowicz: A Postcolonial Analysis by Ewa Stańczyk. Peter Lang, 2012. ISBN: 978-3-0343-0832-8'

This is a magical and enlightening book. It opens a door into the culture and religion of the Lemkos - a people largely forgotten by history. Even the names appear to belong to mythology rather than geography. The Lemkos lived in the land called Zakerzonnya in the Austro-Hungarian province of Galicia.

The poet, Jerzy Harasymowicz, is unknown in the West, even though Czesław Miłosz included him in his anthology, *Postwar Polish Poetry*.

'His poems are surrealistic fairy tales. His is a world of murky cats swearing in slang, trees acting as princesses, saints from old paintings reciting prayers on the choir loft of an abandoned country church... His metaphorical inventiveness seems unlimited.' (Miłosz, 1983, p. 157)

Miłosz referred to the poet's love of nature, of the forest and remote villages in the highlands of southern Poland.

'His stubborn clinging to poetry conceived as the realm of personal myths protects him from those who ask for meaning.' (ibid)

The last sentence must be qualified in the light of Ewa Stańczyk's book, an erudite analysis of Harasymowicz in relation to literary theories of post-colonialism and cultural identity. This rigorous academic approach in the first chapters sets the parameters to her analysis of the poetry. She explores the various poetic 'selves' adopted by the poet during his career and teases out layers of meaning from the poems.

Some may object to the use of the term 'postcolonial' to describe the relationship between the Polish state and Lemko culture; it is an issue that can be debated, but the term highlights the imbalance of power between the post-war Communist state and a minority with a different language, culture and religion. They spoke a dialect

called Ruthenian, practised the Greek Catholic religion and did not fit within the notion of a homogeneous Polish population.

None can deny that the Lemkos are a submerged people, dispersed and assimilated in the post-war states of Poland and Ukraine. Harasymowicz defied Communist orthodoxy, not by confrontation, but by a sly use of mythic imagery the censors weren't equipped to deal with. He adopted an elegiac tone whenever he spoke of what was lost, at the same time preserving the essence of Lemko religion and myth in many poems of compressed and beautiful imagery.

Poetry can be difficult to translate because a word may have multiple meanings and associations, but Harasymowicz's work is full of imagery that makes it possible to give a sense of the richness in English.

Ewa has translated the first verse of *Elegia lemowska* (Lemko Elegy) as follows:

„Pusto w cerkwi tu tylko słońce i księżyc/Leżą na posadzce krzyżem/Droga zamiast wiernych dziś mrówki idą do cerkwi /I rosną świętym w rękach kwiaty prawdziwe’.

‘The church here empty, only sun and moon/Lying cruciform on the floor/Today not the faithful, but ants go to church/And wild flowers grow in the hands of the saints.’

Harasymowicz wrote many poems on the death of Lemko culture, but there are many others celebrating nature, especially in the mountains.

‘Why do my poems live in the mountains? ...Maybe it is because a large part of my life was lived in the mountains...The Carpathians have been my workshop and my home,’ he wrote in the introduction to a 1983 volume, *Cara Bora Barwinkow* (The Mountain Full of Periwinkles). (Stanczyk, p. 174)

He went on to discuss his relation to Lemko culture: ‘I have an Orthodox candle on my table but I write in Polish. I belong to the Polish culture and belong to the Uniate Church which, after all, recognizes the Polish Pope. Not many people can understand that.’ (ibid)

He dismissed the notion that he could achieve something as grandiose as a Bringing Together of Nations, but he could make a contribution to the healing of wounds:

'I am building in the mountains, over the Carpathians, this common home of people, animals and birds and – as they said – of Nations.' (ibid)

Harasymowicz's poetry can appear deceptively simple. He uses plain words in short lines, drawing vivid pictures, moving quickly from one image to another. The value of Ewa Stanczyk's patient study lies in the unpeeling of the layers of meaning. She gently reveals the possible interpretations that are only accessible to someone with a deep knowledge of Polish culture and history.

I suspect a slight tension between the academic approach which involves an emphasis on categories and the joy of the particular which is the strength of literature. Through her elegant study of his work Harasymowicz emerges as a man who crosses cultural boundaries, a maker and a trickster with language and themes, a poet who rewards the reader with the richness and complexity of his mind.

The Polish publishers, Bosz, have published a fine volume of his Selected Poems in Polish. Perhaps they will issue a volume of his work with translations that will ensure he is accessible to those who enjoy the richness of modern Polish poetry.

Patrick QUIGLEY

Polish emigration in Ireland in the 20th and early 21st centuries, edited by Jarosław Płachecki.
(2012, ISBN 978-83-7789-159-9)

In his opening remarks to a conference entitled 'Poland and Ireland: ways to independence', which was held in October 2013 in University College Dublin, Dr Lukas Kaminski, the Director of Poland's Instytut Pamięci Narodowej (Institute of National Remembrance) observed that while the name, and cause, of Ireland had long held deep symbolic significance in Poland, there was a regrettable dearth of detailed knowledge of the former in the latter. It may be said with equal truth that, until very recently, the reverse was also true – that in Ireland, for all its historic affinity with Poland, there were few reliable and readily available academic studies in either English or Irish, written from an Irish perspective, of historic or contemporary conditions in her 'sister' country in central Europe.

Thankfully that situation is changing, for a variety of reasons – of which the influx into Ireland of a large number of Poles over the last decade is clearly the most significant (an inflow that has its echo in a much smaller, but not at all insignificant, number of Irish emigrants that have moved to Poland over the same period). The scale of this immigration is, in Irish terms, truly historic – such a degree of inward migration has, arguably, not been seen since the Plantation of Ulster in the seventeenth centuries; indeed, given the short period of time in which the bulk of this movement was compressed, it is more accurate to say that it has, in fact, no precedent in Irish history.

One of the most welcome ways in which this lacunae of Irish knowledge on Poland is being addressed is via studies of precisely this movement of population, and in this regard the recent bi-lingual publication of *Polish emigration in Ireland in the 20th and early 21st centuries*, edited by Jarosław Płachecki, is greatly to be welcomed. The volume consists of the selected proceedings of a one-day conference, entitled 'Polish diaspora in Ireland: yesterday and today',

which was organised under the auspices of the Dublin branch of the Faculty of Economics of the Local Government College in Żyrardów (with support from the Polish Business Club, the Irish Polish Society, *Gazeta Polska* and *Forum Polonia*) and which met in Dublin City University in June 2011. Dr Płachecki, who serves both as Dean of Economics in the Local Government College and as Chairman of the Irish Polish Society, is to be congratulated in bringing together the original conference, and (more relevantly for current purposes) for collating, editing and publishing the papers delivered at the event in such a swift, professional manner.

The volume consist of a total of seven papers (plus Dr Płachecki's introduction), all of which are given in both English and Polish – the average length of each paper coming in at a comfortable 10-12 pages. The study maintains a welcome balance between the quantitative and qualitative aspects of the phenomenon under review, with, as is to expected, the principal focus being on developments since Poland's accession to the European Union in May 2004. Patrick Quigley provides an ideal starting point for the volume, with his paper on Kazimierz Markiewicz – which is a summary of his excellent full-length biography *The Polish Irishman* (Liffey press, Dublin, 2012). The sub-title of his paper in the current volume – 'a genius for living!' – conveys perfectly the *joie de vivre* of this hitherto neglected figure, who had a Zelig-like capacity to appear at important junctures in the early years of the revolutionary decade of modern Irish history. The most notable example when he used his theatrical skill to good use in assisting the trade unionist James Larkin to elude the attention of the Dublin Metropolitan Police before his appearance on the balcony of the Imperial Hotel on Sackville (now O'Connell) street, on 31 August 1913, a date that has gone down in Irish folklore as the first 'Bloody Sunday' in modern Irish history. While the paper can only offer a small sample of what the full biography has to offer, it certainly whets the appetite for more.

Hanna Dowling, one of the veterans (if I may be allowed the expression!) of the Irish Polish Society, provides a highly interesting survey of Polish immigrants in Ireland prior to the 'Great

Wave' after 2004, and uses her extensive personal knowledge of the subject, and personal contacts with many of the individuals in question, to excellent use. Her distinction between two distinct generational groups within that community – the 'London' group, ie those born prior to World War Two, who came to Ireland via London, and in many cases with the support of the Government-in-exile, and the younger Poles, who were born after the war and knew nothing but communist rule in their homeland – is an extremely interesting one, and highlights the need, even when dealing with such small numbers, to be sensitive to the internal differences within a cohort, as well as their points of similarity and agreement.

Jarosław Płachecki provides not just a useful catalogue and typology, but also a welcome appraisal, of groups that have emerged within the Polish immigrant community since 2004. The number and diverse character of these groups is certainly a tribute to the capacity for self-organisation and self-reliance within that community, but what is even more to the credit of this particular paper is the frank diagnosis of certain weaknesses within this broader picture of strength, notably an occasional (in most cases, understandable, even unavoidable) lack of co-operation and co-ordination between certain groups. There is an implied suggestion in the paper's conclusion that the Polish community on the island as a whole would benefit from some over-arching structure, or perhaps, more simply, an annual event in which the groups could meet and discuss their separate agenda – an excellent suggestion and perhaps the most important single idea in the volume as a whole.

Two of the papers – the joint essay submitted by Witold Rakowski and Barbara Rakowska on the subject of the Polish labour force in Ireland, and Witold Rakowski's discussion of the trend of population movements between Ireland and Poland – not surprisingly share many features, and, in particular, are based on a common set of statistics. This second point is significant, for as the second paper quite correctly points out different definitions of emigration can produce dramatically different estimates of the scale of Polish settlement in Ireland. What is painfully obvious, however, is that Ireland's gain – of a young, well-educated,

industrious and (by any standard) well-behaved generation of Poles – is their home nation's human loss. However, and here there are many echoes of Ireland's own emigrant experience, there is some form of material compensation, in the form of remittances sent back home. The first paper estimates that these amount to some PLN 4.8 bln, or, in human terms, enough money to support c250,000 dependents in Poland itself. Herein, of course, lies the paradoxical nature of such emigration – for one form of loss is often justified, or at least considered necessary, as means of off-setting even greater loss. There is no easy solution to this dilemma, and to the credit of both papers neither suggests one.

The two remaining papers – Przemysław Kolasiński's observations on the image of Polish immigrants into Ireland in the Polish language media based here, and Emilia Marchelewska's discussion of the challenges and opportunities for Polish emigrés to Ireland – again share certain points of concern, albeit, of course, the latter paper has a slightly broader canvas. One of the challenges raised in the former paper is that of sensationalist coverage of relatively minor, or unrepresentative, actions within the Polish community that involve legal transgressions or anti-social behaviour – a retrograde trend that is affecting the global media and from which neither Polish nor Irish outlets are immune (one thinks here, in particular, of the gratuitous, *Irish Independent*-inspired 'Magda' controversy of February 2012). Thankfully such incidents are rare - but this, of course, makes it all the more important that the reporting of same, by both Irish and Polish media, be done in a responsible manner.

In many respects the concluding words of Marchelewska's paper, which focusses on the author's recent exposure to the Polish community in North America, and her vision for the future of the Polish-Irish community, act as a summary for the volume as a whole: 'We are close to Poland, exceptionally well-educated, hard-working and creative. [The] Future belongs to us.' Let us hope those confident, accurate words are prophetic, and if they are to be, works such as this volume will be important stepping stones along the route to this bright future.

Gabriel DOHERTY

What I got from Ireland? by Przemek Kolasinski and Brian Earls, Xlibris Pubns. ISBN: 978-1-4771-1296-0 €15.00

As we approach May 2014 we will celebrate ten years since Poland joined the EU and ten years of large-scale Polish immigration into Ireland. For centuries the Irish people emigrated to other countries; suddenly we had to adapt to hundreds of thousands of strangers appearing in Irish streets and shops. There were Poles living here for many years, but not in the numbers that came after May 2004. There have been many points of contact between the two communities, not least through events organized, by the Irish Polish Society, but it takes time to get used to the cultural differences and similarities.

For these reasons a new book by a Polish writer living in Ireland is very welcome. There have been a few novels and studies of Ireland published in Poland, but these are accessible to only very few Irish people. For the first time we have a book of essays on the Irish and on the Polish in Ireland from the Polish journalist and media analyst, Przemek Kolasinski, supplemented with a fine essay by his Irish collaborator, the late Brian Earls.

Brian's sudden death in July 2013 was a shock to the Irish Polish community. He had great knowledge of Poland and of the connections between Irish and Polish history; he intended to publish the fruits of his research during his retirement. His essay in this book is built around a walk from St. Stephen's Green to O'Connell Street in Dublin; he notes monuments to Irish patriots and highlights their interest in the Polish struggle for independence. I was surprised to learn that Daniel O'Connell refused to give his autograph to Czar Nicolas I in protest at his treatment of the Poles or that James Connolly was influenced by Pilsudski. In regard to the history of Ireland and Poland he writes: 'if only dates and names were changed the history of one could be that of the other.' (p. 86)

Przemek Kolasinski's observations are mostly confined to the present with chapters based on articles published in the Polish media and on interviews with people in the Irish-Polish community,

notably Hanna Dowling from the IPS. He presents himself as a clear-eyed observer of human foibles. 'My accounts are sarcastic, but not malicious... I want the readers of my book to actually see the Poles in Ireland. My stories are of the Ireland I experienced personally, and I give you my word, boring it was not.' (p.1)

He observes that Ireland is a provincial society with an introverted mass media. While Polish TV is dominated by sociologists, psychologists and film-makers, he sees Irish TV as dominated by economists and bankers with a strong emphasis on local news. 'In order to push the chickens bred by Mr. Path (sic) off Channel One you need to set fire to half of North Africa.' (p. 3). Which is better, one wonders: are both equally banal? Like many Poles who came to Ireland he admits his impulse was to make some money. 'Most of us emigrants on the Green Island are like the Argonauts pursuing the Golden Fleece.' (p. 33)

Like the Argonauts he got more than he bargained for. He discovered his 'own self' in Ireland. 'The image sometimes scares you, sometimes makes you happy. Mine made me happy. That is what I discovered in Ireland.' (ibid) He paints colourful images of the Poles in Ireland and their many activities, dealing with such stereotypes as the hard-working Pole and beautiful Polish women. There is much sympathy for a Polish type too familiar in the media – the immigrant who has lost his job and self-respect and lives on the streets. Kolasinski likes the relaxed Irish approach to life and the casual praise of such a mechanical phrase as 'good man,' but he sometimes mistakes the image for reality. 'The Irish are not neurotic,' he says, 'they have common sense with a tendency to have fun.' (p.34) Has he never listened to callers on Liveline?

There are many entertaining and informative pieces in this collection with a wide range of topics from the 'St. Patrick's Day Dionysia' to TV fashion programmes, the Dublin Flea Market and life with the Travellers. Many of the essays will be a revelation to Irish and Polish readers. I hope this book marks the beginning of a longer and deeper analysis from one of the new breed of Irish – 'the Polish Irishman'. Boring it was not.

Patrick QUIGLEY

IRISH POLISH SOCIETY REPORTS & NOTES

IPS newsletter from 8th December 2012 p. 1

Irish Polish Society

20 FITZWILLIAM PLACE,
DUBLIN 2.

Dublin, 8/12/2012

Dear Members and Friends,

The AGM was held on Sunday, 25th November, and was attended by some 30 IPS members. The following members were elected to the Committee for the year 2012/13:

Roczne walne zebranie Towarzystwa Irlandzko-Polskiego odbyło się w niedzielę 25 listopada. W zebraniu wzięło udział około 30 członków Towarzystwa. Został wybrany nowy komitet zarządzający na rok 2012/13 w następującym składzie:

The officers (Prezydium)

Jarosław Plachecki	-	Chairman	(prezes)
Edyta Jankowska	-	Vice Chair	(vice-prezes)
Hanna Dowling	-	Honorary Secretary	(sekretarz)
Patrick Quigley	-	Honorary Treasurer	(skarbnik)

Committee Members (Członkowie): Anna Szewc, Marysia Harasimowicz, Beata Molendowska, Maciej Smolenski, Sean Kent, Krzysztof Kiedrowski, Trevor Rooney.

As you can see the main changes are positions of the chairman and the vice-chair. It was underlined that we had a successful year thanks to close co-operation within the committee members, and very good leadership by our chairperson, Anna Szewc. Anna was nominated to be re-elected as the chair but she declined because of her involvement in other organizations. Our new chairman, dr Jarosław Plachecki, is an academic in the field of political science and economics, a lecturer at WSRL (Local Government College in Żyrardów - Faculty of Economics in Dublin). He will be supported by an energetic, young vice-chair. With their qualities and their new ideas there is every reason to be optimistic about the Society's future. Our committee is a good cross-section of the Polish and Irish members, young, not-so-young, middle-aged and senior ones. Five Polish members (including the chairman and the vice-chair) belong to a new, 21st century Irish 'Polonia'.

Nastąpiła zmiana na stanowisku przewodniczącego Towarzystwa i jego zastępcy. Podczas walnego zebrania podkreślono, że zasługą zeszłorocznego komitetu była świetna współpraca wszystkich jego członków i bardzo dobre przewodnictwo prezesa - Anny Szewc. Anna była nominowana ponownie na stanowisko prezesa, ale odmówiła, ze względu na inne funkcje, które pełni, i związane z nimi obowiązki. Nowym prezesem jest dr Jarosław Plachecki, politolog i ekonomista, dziekan zamiejscowego Wydziału Ekonomicznego w Dublinie WSRL (Wyższa Szkoła Rozwoju Lokalnego). Zarówno prezes, jak zastępca (Edyta Jankowska) oraz 3 osoby w nowym Komitecie, to przedstawiciele nowej irlandzkiej Polonii XXI wieku – rokuje to dobre nadzieje na dalszy pomyślny rozwój naszego Towarzystwa.

On behalf of our committee I ask all Members who have not paid their membership fee for 2012/13 to do it, please. It is only €12 per person annually, or €17 per family (students €10). Membership fee should be sent to our Treasurer, Pat Quigley, 21 Coolmine Court, Clonsilla, Dublin 15. You can also pay directly to him, or to any member of the IPS committee, at any of our functions (for example at the Christmas party on Sunday, 16th Dec.) We are non-profit making association and we depend totally on committee voluntary work and on your contribution. Osoby, które nie opłaciły jeszcze składki członkowskiej za rok 2012/13, są gorąco proszone o uregulowanie zaległości. To tylko 12 euro rocznie, lub 17 euro składka rodzinna. Studenci 10 euro. Składkę należy wysłać na adres skarbnika: Patrick Quigley, 21 Coolmine Court, Clonsilla, Dublin 15. Można wpłacić bezpośrednio „kasę” na ręce skarbnika lub innego członka zarządu. Nasze Towarzystwo jest organizacją niedochodową, uzależnioną całkowicie od dobrowolnej społecznej pracy zarządu oraz od Waszych składek i dotacji.

Towarzystwo Irlandzko-Polskie

IPS newsletter from 8th December 2012 p. 2

The new committee started our activities with two events. 1) On Saturday, 1st Dec. in the Polish House there was a Cabaret Concert by Richard Makowski; 2) On Sunday, 2nd Dec. in the Hugh Lane Gallery, an event to commemorate the 80th anniversary of the death of Casimir Dunin Markiewicz. An illustrated talk was given by Patrick Quigley and a concert of songs performed by Maciej Smolenski (bass-baritone) and Rosemary Hill (piano).

Forthcoming events.

We advise all our Members and Friends to visit the IPS website regularly as our programme of events is provisional rather than fixed. Some events come *ad hoc*, and some may be subject to change. Modern technology (internet, e-mails, facebook, etc.) has enormously facilitated communication and our Society wish to take full advantage of this. IPS newsletters will be sent mainly through internet/website; only occasionally by traditional post.

Dates for your diary – Kalendarz wydarzeń Towarzystwa Irlandzko-Polskiego

Sunday, 16th December, starting at 5pm - IPS traditional Christmas Celebration with Polish 'opłatek', music, Christmas Carols, and the best of Polish and Irish festive food. The cost of participation (payable at door): € 2 for Society members and € 5 for non-members. Children free of charge. All are invited to join us along with friends!

Niedziela 16 grudnia, początek godz. 17 – Tradycyjny wieczór świąteczny z kolędami, muzyką, opłatkiem i różnymi specjałami kuchni polskiej i irlandzkiej.

Koszt uczestnictwa (opłata przy wejściu): 5 euro ze zniżką 2 euro dla członków Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, którzy opłacili składkę członkowską za bieżący rok. Dzieci bezpłatnie. Wszyscy bardzo mile widziani!

Sunday, 27th January, 5pm (Polish House) – “*Current geological activities in Poland*” – a talk by Dr Padhraig Kennan. Some time ago Dr Padhraig Kennan gave us a number of very interesting talks. This time he will discuss (in layman's terms!) some studies taking place today which may influence the future economy and well being of Poland.

Niedziela 27 stycznia g.17 – Zapraszamy na ciekawy wykład dr. P.Kennana na temat aktualnie prowadzonych w Polsce badań geologicznych, które mogą oznaczać wielką szansę dla Polski (gaz łupkowy – czy odmieni Polskę? I inne nowości).

January 2013 marks 150 years of the outbreak of the January Rising (1863-64; the great 'romantic' and tragic guerrilla war against Russia). A special commemorative event will take place; the date to be decided.

We are planning a promotion of a book “What I got of Ireland” by Przemek Kolasinski and Brian Earls. The book was recently published and its English version is available in some bookshops in Ireland. It was described by the press as: “*engaging, intellectual, entertaining and beautifully crafted....exciting journey through the eyes of an articulated writer and talented humorist*”. The event will be bilingual. Check our website for more information.

www.irishpolishsociety.ie

Wishing all our Members and Friends Joy and Happiness for Christmas and the New Year we look forward to seeing you at our events. Życząc wszystkim naszym Członkom i Przyjaciółom radosnych Świąt Bożego Narodzenia i pomyślnego Nowego Roku serdecznie zapraszamy na nasze wydarzenia i spotkania.

Hanna Dowling
(Hon. secretary)

Hanna DOWLING

Remembering Seamus Heaney

When on Friday, 30th August 2013, I heard about the unexpected death of Seamus Heaney my first reaction was a shock and a desperate sadness. I had the good fortune to meet Seamus Heaney many times, both in Ireland and in Poland. I was also involved in some important events where Seamus Heaney played a prominent role. It all started in 1995 by a pure coincidence. Seamus Heaney was interested in Eastern European poetry, and he had a particularly strong connection with Polish poets.

In his own words expressed in 1998, on the occasion of receiving the Order of Merit from the Polish Ministry for Culture and Art: *For thirty years, ever since I read an anthology called 'Post-War Polish Poetry', edited by Czesław Miłosz and Peter Dale Scott, I had admired and been sustained by the poetic achievement of the modern Polish movement....*

In 1987 Stanisław Barańczak - Polish poet, translator, and professor of Polish literature at Harvard University, met Seamus Heaney. This was in connection with an essay which Heaney wrote on Zbigniew Herbert (1924-1998, Polish poet and essayist). Barańczak wanted to translate Heaney's essay into Polish and publish it in a quality Polish Literary Journal (*Zeszyty Literackie*). He wrote to Heaney and they met in a restaurant. As later recalled by Barańczak, over mugs of Irish beer an immediate friendly relationship was born.

In 1994, a selection of Heaney's poems, translated into Polish by Barańczak, was published by Krakow publishing house Znak. To launch the book (entitled *44 Poems*) Seamus Heaney visited for the first time Poland, travelling there together with Stanisław

Barańczak and his wife Anna. In 1995, in collaboration with Barańczak, Heaney translated *Laments*, a set of 19 poems by a Renaissance Polish poet of the late 16th century, Jan Kochanowski. The *Irish Times* (Weekend, 1st July 1995) published one of these poems. As nothing was mentioned about Kochanowski, I wrote a short letter to the *Irish Times* which was published (on 8th July 1995). My letter aroused some interest – I got letters enquiring about *Laments* (one letter was sent from the US!).

MY LETTER 'THE IRISH TIMES', 08/07/1995

POLISH POET

Dear Sir, — Many thanks for beautiful *Lament I* by Kochanowski, masterly translated by a Polish-Irish "poetic duet" — Stanisław Barańczak and Seamus Heaney (Weekend, July 1st). Apart from his year of birth (1530) and of death (1584) you said little about the author. Your readers may be interested to know that Jan Kochanowski was not only one of the greatest Polish poets, but probably the most distinguished figure in Slavonic literature of the Renaissance period.

The humanist scholar, dedicated academic, studied in the universities of Cracow, Königsberg and Padua; he wrote with the

same mastery in Polish, and in Latin. His splendid 19 laments (*Treny*) were composed after the death of his beloved daughter, three-year-old Ursula. A very gifted little girl, in whom her father perceived a future poetess. . . "my Slavic Sappho, an heiress to whom not only my estate would go, but my lute as well . . ." — Yours, etc.,

HANNA DANGEL-
DOWLING,

Woodley Park,
Dublin 14.

In July 1995 Kochanowski's *Laments* were not yet in the bookshops, they were with the publisher (Faber & Faber). They were coming out later in the autumn. In September 1995 I went to Poland for a short holiday. While in Krakow, I paid a visit to Znak publishing house as I had longstanding friendly contacts with some people who worked there. It was in the morning of the 27th September, and I found everybody there excited because the 'Maestro' – Czesław Miłosz – had just rang from the US, and told them that the well-known Irish poet was 'likely top-listed' for the 1995

Nobel Prize. This was the first time I heard about Heaney's poetry being translated into Polish language. The *44 Poems* in Barańczak's translation were published by Znak as a bilingual book, and it was most interesting to read the 'parallel text': the original version and its Polish translation. It must be remembered that Barańczak is famous for his genial ability in Polish language.

I was back in Dublin on 30th September. Five days later the news about the Nobel Prize arrived! At that time I occasionally contributed articles on Irish life and culture for newspapers and journals in Poland. This was a good opportunity to write an article on Heaney and his poetry. With some trepidation I wrote to him asking whether I could obtain an interview with him. I was aware that he was very busy, in great demand by the world's media to give interviews and readings, so I suggested a short phone call – just a few questions and answers. He rang me. He was extremely kind. He couldn't give an interview at the time but he would try to do something in the future. The Nobel celebrations in Stockholm took place on 10th December. A week earlier – to my great surprise – a letter addressed to me arrived by post.

By November 1995, Kochanowski's *Laments* in Heaney & Barańczak translation were published. Various magazines and newspapers reviewed the book. A public reading from *Laments* was given by Heaney on 17th November. It took place in a packed St Ann's church in Dawson street, and there, for the first time I met Heaney personally (it was just a very short 'introduction').

The Polish Embassy contacted me. The Ambassador Ernest Bryll already terminated his 4-year appointment, and – in the absence of his successor – the Embassy was temporarily 'run' by Dr Marek Grela. He was keen to organize a cultural event dedicated to Seamus Heaney and his interest in Poland and Polish poetry. We discussed the matter. At that time very little about Poland was known in Ireland, and completely nothing about Poland's so-called '*the Golden Age*' (*Złoty Wiek*). So our idea was to have an evening with an illustrated talk on Polish Renaissance and its major literary figure, Jan Kochanowski.

191 Strand Road, Dublin 4, Ireland

Hanna Dowling
69 Woodley Park
Dundrum
Dublin 14

1st December, 1995.

Dear Hanna Dowling,

Please forgive me for not being in touch with you earlier. I read your letter with great interest, and am only sorry that my life is not less hectic. In principle, I would like to talk about the things you suggest. Unfortunately, ~~in fact~~ I feel a bit like the baton in a relay race, being passed speedily from hand to hand, without any volition of its own. The whole consequence of the announcement of the prize has been overwhelming. Time has disappeared.

Having said all that, I would like to talk to you but it will be later rather than sooner - if that can be put up with. I telephoned this morning, but you were not there. Perhaps the best thing is for me to telephone when I get back from Stockholm. I am heading off on Tuesday. All hurly burly in the meantime.

The picture of Kochanowski and Ursula is very moving. I thank you for bringing it.

Sincerely,

Seamus Heaney

The Polish Embassy sponsored the event and I had the great honour and pleasure to be the main organizer. It took place on 13th February 1996, in Dublin, in the Polish Embassy. Seamus Heaney and his wife Marie were the special Guests of Honour, and it was a very memorable occasion.

In October 1996 Seamus Heaney was again in Krakow, arriving straight from the Frankfurt Book Fair. This time he travelled together with his wife. They were special guests of a two-day literary festival organized by Znak publishing house. Three books were launched on the occasion: a 300-page volume of Heaney's essays (under the title *Crediting Poetry*), his *The Spirit Level*, collection of new poems translated by Barańczak, and *Over Nine Waves*, the book of Irish legends by Marie Heaney. (Some time later Seamus – jokingly – told me that his wife's legends were selling faster in Poland than his essays and poems!).

The programme of Krakow 'Irish Day', 4th October 1996, was extensive and varied. Seamus Heaney delivered a lecture to a large audience in the theatre of the Jagiellonian University. This was followed by signing of the books – a long queue waited patiently in front of the Znak bookshop!

The large Gothic cloister of the Dominican church was packed for a celebration of an 'Irish Evening'. The programme included poetry, a reading of Irish legends, Irish music, and Irish dances.

These were the most exciting days in Krakow as – by pure coincidence - the same day when the 1995 Nobel laureate arrived, (3rd Oct. 1996), the news of the awarding the 1996 Nobel Prize to a Polish poetess from Krakow, Wisława Szymborska, came. The typical Heaney – thoughtful and generous - surprised the Dominican church audience by reading Szymborska's poem translated into English by Joseph Brodsky.

In 2000 Krakow was one of nine European Cities of Culture. The international 'Meeting of Poets', under the patronage of two Polish Nobel laureates (Cz. Miłosz and W. Szymborska), in November 2000, was the high point of Krakow celebrations. Seamus Heaney and Liam O' Flynn gave a fantastic poetry and music concert on the occasion.

In 2000, apart from Krakow, Heaney appeared in a 'Poetry Night' in Warsaw. His great popularity among Poles was well evident – over 800 people packed the Warsaw theatre *Teatr Polski*, and a huge crowd viewed the event on two big screens located outside theatre.

In July 2003 both Seamus and Marie Heaney were in Krakow to take part in a Seminar organized by the University of Houston. Among the many events there was an evening sponsored by Znak publishing house with promotion of three books, one by an American poet, Edward Hirsch, and two by Heaney: *Electric Light* and prose selection from *Finders Keepers*. I was particularly impressed by a night event which took place in a splendid Tempel Synagogue in Krakow Jewish quarter. It started at 8pm, full house, many young people, seven great poets, all men wearing skullcaps (Heaney included) – as required by Jewish tradition. It was an unforgettable moment when Miłosz – aged 92 – read his poem in Polish, and Heaney read the same poem in English translation.

A year later, in August 2004, Miłosz died. Heaney attended his funeral in Krakow and wrote a lengthy tribute. In 2005 Seamus Heaney was awarded the title of *doctor honoris causa* by Jagiellonian University. On this occasion he travelled to Krakow with his wife Marie and their daughter Catherine Ann.

Seamus Heaney gave a number of talks and readings for the Irish Polish Society members. The first time was in the early-1980s. A very special lecture by Heaney *In Praise of Miłosz* took place in the Polish House on 17th January 2002. The Irish Polish Society offered him a cheque for his lecture which he refused. He was asked then to be an Honorary Member of the Society.

In 2006 Cathal McCabe, then the director of the Irish Writers' Centre and a member of the Irish Polish Society, set up the Ireland-Poland Cultural Foundation. It was done with the help of the Polish Embassy, the Irish Polish Society, and some other people including Seamus Heaney. Heaney became the foundation's patron and he chaired its inaugural ceremony in the Royal College of Surgeons, on 19th June 2006. The main event was a lecture *On the Art of Medicine* given by Polish physician and writer, Andrzej Szczeklik. On the occasion the editor-in-chief of Znak publishing house, Jerzy Illg,

was invited, and the following day (20th June) he gave a fine talk *My Nobel Laureates*. It took place at Farmleigh House and was introduced by Seamus Heaney. It was a great start to the Ireland-Poland Cultural Foundation with high hopes for its future development (regrettably not fully realized).

In 2006 Seamus Heaney suffered a minor stroke. He spent a number of weeks in the hospital and made a complete recovery. However, this weakened him and he cut down on his public engagements.

The year 2008 was in Poland designated the 'Year of Zbigniew Herbert' to mark the 10th anniversary of the poet's death. I met Cathal McCabe and proposed to him that a special event to commemorate Herbert be organized with the Irish Polish Society and his Ireland-Poland Cultural Foundation. As Heaney was the Foundation's patron - and I remembered his special regard for Herbert's works - I thought it would be good to ask him to take part in our event. Cathal was doubtful. He said Seamus was not as active as he used to be and would probably refuse. 'Perhaps I will write to him' I said. 'Well, you try' - was Cathal's answer. So I did. And after only eight days I received a delightful reply.

Dear Hanna - Heaney wrote - *I am nowadays increasingly reluctant to say yes to appearances and lectures and readings, wanting more and more to have quiet time in the evenings. Still, for yourself and for Herbert and for the Irish Polish Society something should be done.*

A reading by Seamus Heaney in celebration of the poetry of Zbigniew Herbert took place in the Irish Writers' Centre on 16th October 2008. After the event Seamus and his wife Marie, Cathal with his Polish wife Justyna, myself, Sebastian Widel - then the chairman of the Irish Polish Society - and few others were invited by the Polish Ambassador and his wife to a restaurant for a meal. I was lucky to be sitting beside Seamus in the restaurant. He was in excellent form, very chatty, looked well and happy. It was a wonderful evening.

The last time he was in Krakow it was in 2009 (on the occasion of Milosz's literary festival). A very special evening in memory of Seamus Heaney, *Pożegnanie Mistrza* (Farewell to the Master),

organized by his fellow Polish poets, translators and editors, took place on 28th September in Krakow, in the Manggha Centre of Art&Technology. Seamus Heaney visited the Manggha Centre in 2005.

Towarzystwo Irlandzko-Polskie z ogromnym smutkiem i żalem przyjęło wiadomość o śmierci wybitnego poety irlandzkiego, laureata Nagrody Nobla – Seamusa Heaney’a. Seamus Heaney był przez kilka lat honorowym członkiem naszego Towarzystwa. Był przyjacielem Polski i Polaków. Interesował się bardzo polską poezją. Cenił szczególnie twórczość Czesława Miłosza i Zbigniewa Herberta. Wygłosił szereg wspaniałych odczytów dla członków naszego Towarzystwa. Towarzystwo Irlandzko-Polskie przygotowuje specjalne wydarzenia poświęcone temu wspaniałemu Poecie. Głębokie wyrazy współczucia przesyłamy żonie Marie z całą rodziną.

Hanna Dowling

Hanna DOWLING

Summary of the IPS activities during the year 2012/13

The Irish Polish Society AGM took place on Sunday, 25th November 2012. According to the Rules of the Society the AGM should be held in the month of September or October of each year. Therefore it was unusually late to hold it in November. This was due to circumstances beyond the IPS Committee control, and it was accepted by the Society members.

At the AGM a new Committee was elected for the year 2012/13. The main changes were the positions of the chairman and the vice-chair. Both – the new chairman, dr Jaroslaw Plachecki, and the vice-chair, Ms Edyta Jankowska - belong to a new 21st century Irish *Polonia*.

The elected Committee consisted of 11 members who served the Society on a voluntary basis until 2013 AGM (held on 13th October 2013). There was one month break for the summer holidays in August with no events taking place. However, the Committee members did quite a lot of work in relation to the running of the Society during the summer period. The Committee met altogether ten times (30 Nov; 11 Jan, 8 Feb, 1 March, 5 Apr, 10 May, 7 June, 5 July, 6 Sept, 4 Oct). The information on Society activities were put on our website www.irishpolishsociety.ie

Apart from the website IPS newsletters were sent by e-mail to the members and friends. About 50% of our members wished to receive the newsletters by traditional post and seven bilingual bulletins were sent this way (dated: 8/12/12; 22/1/13; 3/3/13; 4/5/13; 14/6/13; 16/7/13; 18/9/13).

About 20 events which took place in the Polish House were organized, or co-organized by our Society. A number of events organized by the Society took place in venues other than the Polish House.

The events were in line with the purpose of the Society which is: *'to promote greater mutual interest and understanding between the Irish and the Polish communities through social and cultural activities and to promote, sponsor, teach, study, advance and encourage interest in and knowledge of the culture, history, peoples, language and traditions generally of Poland and the Polish people'* (P.3 - Rules of the Irish Polish Society).

THE THEMES OF OUR EVENTS COVERED:

Traditions of Poland

- On 16th December 2012 our traditional Christmas 'Opłatek' was celebrated. Father Maszkiewicz from the Polish Chaplaincy read a piece from the Gospel and gave a short spiritual talk in Polish and in English. This was followed by Christmas carols, music and general entertainment (a mini-quiz included). A great selection of Polish and Irish festive food was served, all prepared by IPS committee members. The Ambassador of Poland, HE Marcin Nawrot, attended the event.
- 23rd March 2013 - 'PISANKI' – Easter Eggs Painting. A traditional Polish event and a great family occasion. Children were awarded for their artistic work of decorating Easter eggs.
- 20th September 2013 – Culture Night – Taste of Polish cuisine. Presentation of Polish traditional dishes.

Literature and Art

A number of events took place in connection with the publication of the biography of Casimir Markiewicz written by Patrick Quigley, an active member of the IPS.

- On 2nd December 2012, in the Hugh Lane Gallery, Patrick Quigley gave an illustrated lecture to commemorate the 80th anniversary of Casimir Markiewicz's death.
- On 9th March 2013 he gave a talk about Markiewicz's son, Stasko, for the students of the Polish weekend school in Dublin (PSE school).

During the whole year there were several lectures given in Ireland by Pat Quigley, linked to the promotion of his book and advertised by our Society.

- 9th May 2013 – The launch of a book *Contact Zone Identities in the Poetry of Jerzy Harasymowicz* by Ewa Stańczyk. The event with poetry reading in English and in Polish organized together with the Dept. of Slavonic Studies, Trinity College and the Irish Writers' Centre (*Translation Ireland*).
- 12th May 2013 – An Evening with Polish writer and poet, Marek Stokowski. A talk given by Mr Stokowski with presentation of his book *The Forest Tuner*. The event was organized together with the Polish Embassy. A most enjoyable evening.

All these literary events were well attended and generated lively discussions.

- September 13th – October 5th. 2013 IPS Annual Art Exhibition in the Polish House. Works by twelve artists, members of IPS. The exhibition covered different *genres*: paintings, drawings, etching, ceramics and mixed media. It was officially opened on 9th September by Councillor Gerry Ashe representing the Lord Mayor of Dublin. The Exhibition was included in the programme of Dublin Culture Night celebrated on 20th September 2013.

Music

- On 2nd December 2012, in the Hugh Lane Gallery, after the lecture by Patrick Quigley there was a short concert of songs in English and Polish given by our Society Senior member, Prof Maciej Smoleński (bass baritone) accompanied on piano by Mrs Rosemary Hill.
- 10th February 2013 – A short concert of Chopin music was given by Korean pianist, Soo-Jung Ann. A brilliant young pianist,

prize-winner of several international piano competitions (eg. 3rd Prize at 2009 AXA Dublin International Piano Competition). She had played previously in the Polish House in 2010 (during the International Chopin Year). This time her playing was a part of an evening of musical entertainment *Chopin and Polish Carnival* (Shrovetide celebrations). Video-clips related to Chopin's life were shown, extracts from his letters were read in Polish and in English, stories and anecdotes recounted. Afterwards Polish traditional 'faworki' – Carnival fritters – were served. A particularly enjoyable evening with a full house. HE Ambassador Marcin Nawrot joined the festivities.

- 17th February 2013 – A piano recital was given by a young very talented Polish pianist from Gdańsk, Ms Tamara Niekludow. She played music by Chopin, Liszt and Shostakowich. Although organized 'ad hoc' the concert was quite well attended.
- 19th May 2013 – Classical Music Concert given by Emma Monten (violin) and Peter Dains (piano). Music by Debussy, Saint-Saens, Clara Schumann and some lesser-known female composers.

Another great musical occasion, well attended and enjoyed by all who were present

- 20 September 2013 - Culture Night. A concert took place to accompany the IPS Annual Art Exhibition. Polish music was performed by musicians from the Polish Music School *Fermata*. The Polish House was absolutely packed by the public.

Science

- On 27th January 2013 Dr Padhraig Kennan gave an illustrated lecture on *Current geological activities in Poland. Is there a benefit to be had?*
- Dr Padhraig Kennan is a long-standing member of Irish Polish Society. He has been working in Poland for several years where he continues his research works on granite and mineral deposits associated with granite. He also helps Polish scientists, mostly young, to publish their research outcomes in English-language journals. An Honorary Member of the Polish Mineralogical Society. Among other topics the shale gas and fracking issue was

discussed. A very interesting lecture was followed by 'questions & answers' and a discussion.

To promote greater mutual understanding between the Irish and the Polish people

- 10th March 2013 – Celebration of St Patrick's Festival in the Polish House. There was live Irish music, Irish dances, Irish coffee and refreshments. The first class musicians, *Comhaltas Ceoltóirí Monkstown*, played and entertained the audience.

Film

- June 8th - 9th, 2013. '*Oddalenia*' – Film festival in the Polish House. Some members of IPS committee were involved in the organization of the event.
- 20th June 2013 – A special event organized with the support of the IFI (Irish Film Institute) as part of the International Culture Programme to celebrate Ireland's Presidency of the EU. There were screenings of 8 short films from the IFI Irish Film Archive. Screenings included the classic films of *Les Frères Lumière* recorded in 1897 Dublin. Some Irish viewers felt embarrassed at seeing Ireland of the 1960s-1970s portrayed as a poor, deprived, backward, and devout Catholic country. This generated a lively discussion.

History of Poland and Polish people

- '*Tracing Polish footprints in Ireland*' – A project dedicated to the history of Polish community in Ireland. The main organizer of the project is the PSE (Polish Educational Association). The project is addressed to students and teachers of the Polish school operating in Dublin during weekends. The Irish Polish Society prepared a series of meetings with talks on topics related to Polish immigrants in Ireland in the 20th century and their contribution to Irish economical and cultural life. The project will continue until late 2013. A special publication containing essays on the topic, written by students, will be produced.
- 29th September 2013 – An event dedicated to the memory of the late Cardinal Joseph Glemp (1929-2013). He was the Primate

of Poland for over 28 years (from July 1981 until December 2009 when he turned 80). The occasion focused on key events which took place in Poland during his time and his role and impact on Poland's historic transition from communism to democracy. The event was illustrated with photographs, video clips, CDs, articles from the Archive and other recordings.

- October 2013 – Two meetings took place in the Polish House with Mrs Danuta Wałęsa, the wife of Poland's former president, Lech Wałęsa. The meetings were connected with the presentation of her book *Dreams and Secrets*. The book is not a simple autobiography or a story of the Wałęsa family; it is above all Poland's recent history as witnessed by a mother and a wife who – not by choice but accidentally – found herself in the centre of extraordinary Polish political changes. On 4th October Mrs Danuta Wałęsa met the IPS committee members and some representatives of the 'old *Polonia*'. There was a half-an-hour 'chat' with Mrs Wałęsa in an informal atmosphere, and tea/coffee was served. On 6th October an open meeting with the Polish Irish community took place. The event started with an introduction by the journalist who edited her book, Mr Piotr Adamowicz. This was followed by questions and answers, and ended with a book signing. An exceptionally interesting event in the House 'packed to rafters'!

Charity event

- May 2013 – The 'Wicklow Horizon'. This was a hike in which ten physically disabled Poles took part. It started on Tuesday, 21st May. Participants walked 15 km with the aim to reach after 10 days the summit of the Wicklow Mountains, Lugnaquilla (3039 ft.) They slept in tents. This extraordinary venture was made possible thanks to the help and support from the PSE (Polish Educational Association). The members of the IPS committee were also involved.

Special occasions

- An unusual celebration took place in the Polish Embassy on 28th May, 2013. IPS senior member, Jan Kaminski, received an

official document confirming his Polish citizenship. A wonderful reception was given by the Ambassador and many invited guests and friends attended the occasion. Jan Kamiński has been living in Ireland since 1953. A very successful businessman, a founding member of the Irish Polish Society and its first chairman, he is now retired but still quite an active personality. Many who had known him for a long time were taken aback by his life story revealed during *Liveline* RTE Radio1 programme on 7th January 2013. A long interview with Jan was recently conducted by IPS secretary, Hanna Dowling, and is published in this Journal. His wish was to have this interview in the Polish language.

IPS Committee's work on various events outside IPS but on behalf of the Society

- In April Dr Jarosław Płachecki represented the Irish Polish Society at the special meeting with Polish Deputy Prime Minister Mr Jacek Rostowski in the Polish Embassy in Dublin,
- On Sat 11th May at the Newman Building, UCD the Labour Party hosted an event for members of ethnic minorities on the topic 'The Impact of Ethnic Minorities on Irish Politics'. Among the speakers were Minister Joan Burton TD, Emer Costello MEP, Professor Bryan Fanning UCD, Dr Jarosław Płachecki and solicitor Michelle Lee.
- On Wednesday, 28th of August, in honour of the 50th anniversary of Dr Martin Luther King famous 'I Have a Dream' speech at the Lincoln Memorial in Washington, the Charge de Affaires of America, Mr. John Hennessey-Niland, hosted a luncheon for community leaders at the residency of the US Ambassador to Ireland in the Phoenix Park. The Polish Community was represented by the Chairman of the Irish-Polish Society, Dr Jarosław Płachecki, and Forum Polonia's Steering Committee Member, Beata Molendowska.
- On Saturday 21st September, the event Culture Connect; Lithuanian and Polish Day was held in Drogheda. It was a great opportunity to explore the vibrant cultures of the Eastern and Central European Communities in Ireland, their traditional

dances, music, food, children workshops and lots more. Dr Jaroslaw Plachecki represented the Irish Polish Society by giving the speech 'Poland in Europe'.

Future of IPS

The IPS committee started to work on a number of projects which should be continued during the year 2013/14.

To mention some:

- To have in Dublin a plaque in memory of Paweł Edmund Strzelecki (1797-1873). He was a world traveller and explorer and he spent two years in Ireland working for Famine Relief Charity. In Dublin he lived at 12 Sackville Place therefore an ideal place to locate the plaque would be the corner of Sackville Place and O'Connell St. Special events are planned to make Strzelecki's life, work and achievements better known in Ireland.
- To continue support for the project *Tracing Polish Footprints in Ireland*.
- A launch of a literary competition. This project is in cooperation with the Lodz University, Poland. The competition will be open to all potential Polish writers who live in Ireland (temporarily or permanently). The genres considered: poetry, short story, novelette, journalistic essay.

The year 2014 should evolve around some important anniversaries, mainly the 35th Anniversary of the IPS founding and the 10th Anniversary of Poland's entry to the EU (and a beginning of the strong influx of Poles to Ireland!). It is also the 25th Anniversary of the end of the Communist System in Poland.

1st September 2014 marks the 75th anniversary of the outbreak of WW2 (a date not for celebration but worth being remembered).

Local & European elections will take place in 2014. Polish citizens aged over 18, resident in Ireland, have the right to vote. The IPS will participate in a campaign advertising elections and recommending Poles to register to vote, and to vote.

Those who are no longer with us....

Mrs **Méadhbh Conway-Piskorska** died on 1st January 2013. An erudite, articulate linguist (with a double honours MA in French and Irish), she was a strong woman of independent thinking but unpretentious and very kind. From the mid-1950s she worked in radio and when RTE was established in 1962, she was appointed its head of children's and educational programmes. She and her Polish husband, Ryszard, were members of the Irish Polish Society for several years. Méadhbh was an active member of the IPS committee in years 1998/99 and 1999/2000. Although suffering ill health in later life and confined to a wheelchair, on 29th April 2012, she joined the IPS festivity organized to celebrate the European Day for Active Ageing and Solidarity between Generations. Meave would always spelled her first name in a strictly gaelic way: Méadhbh. Her funeral mass was celebrated in the Irish language.

Professor Emeritus of Experimental Physics at UCD, **Alex Montwill**, died suddenly on 18th April 2013. He was born in 1935, a son of a Polish businessman who owned a wealthy land estate in Lithuania. After WW2, in 1947, his displaced parents were allowed to settle in Ireland. He studied science at UCD and became one of Ireland's most brilliant, eminent physicists. He was a Society member in the early years of the IPS.

Mr **Brian Earls** who died unexpectedly on 5th July 2013 was a scholar and a former diplomat. He was the First Secretary at the Irish Embassy to Poland (1999-2004). A good linguist in several languages, he read Polish. In Warsaw he researched Irish-Polish cultural and historical links. He wrote a 71-page piece *By reason of past history: Poland through Irish Eyes* for the *Dublin Review of Books*. It can be accessed in the Dublin Review of Books Archive at www.drb.ie Brian Earls joined the IPS in 2011.

On 30th August 2013, the great Irish poet, the Nobel Prize Laureate, **Seamus Heaney** died. His untimely passing was a huge loss for the whole literary world. Seamus Heaney had a special connection with Poland and for some years he was an Honorary Member of the Irish Polish Society. He gave a number of talks and

readings for the Society members. More details of his connection with Poland, Polish poets, and our Society can be found in this Journal (See: *Remembering Seamus Heaney*).

Hanna DOWLING

Podsumowanie działalności Towarzystwa Irlandzko-Polskiego w roku 2012/13¹

Doroczne walne zebranie Towarzystwa Irlandzko-Polskiego odbyło się 25 listopada 2012 r. Zgodnie ze statutem Towarzystwa walne zebranie powinno odbyć się we wrześniu lub w październiku. Zwołanie zebrania w opóźnionym terminie (listopad) było spowodowane obiektywnymi przyczynami, niezależnymi od zarządu Towarzystwa. Zostały one wyjaśnione i zaakceptowane przez wszystkich członków.

Walne zebranie 2012 powołało nowy komitet zarządzający Towarzystwa Irlandzko-Polskiego na rok 2012/13. Nastąpiła zmiana na stanowisku prezesa Towarzystwa i wiceprezesa. Nowym prezesem został dr Jarosław Płachecki, a jego zastępcą Edyta Jankowska. Oboje reprezentują *Polonię* irlandzką XXI wieku.

W skład komitetu zarządzającego weszło 11 członków, pracujących wyłącznie na zasadzie wolontariatu. W okresie od 25 listopada 2012 do 12 października 2013 r. odbyło się 10 zebrań komitetu. Była jednomiesięczna przerwa wakacyjna w sierpniu, ale większość członków komitetu w tym okresie przeprowadziła wiele ważnych prac na rzecz Towarzystwa. Dаты zebrań komitetu: 30 listopada 2012 r., 11 stycznia, 8 lutego, 1 marca, 5 kwietnia, 10 maja, 7 czerwca, 5 lipca, 6 września, 4 października 2013 r.

Informację nt. działalności Towarzystwa i program wydarzeń podawano systematycznie na stronie internetowej www.irishpolishsociety.ie. Ponadto, do wszystkich członków i sympatyków Towarzystwa Irlandzko-Polskiego wysyłano informację pocztą mailową. Około 50% członków wyraziło życzenie, by otrzymywać listy

¹ Summary of the IPS activities during the year 2012/2013 by IPS Honorary Secretary.

informacyjne pocztą tradycyjną. Tą drogą wysłano 7 dwujęzycznych listów informacyjnych. Listy były datowane: 8/12/12, 22/01/13, 03/03/13, 04/05/13, 14/06/13, 16/07/13, 18/09/13.

Towarzystwo Irlandzko-Polskie było organizatorem lub współorganizatorem około 20 wydarzeń edukacyjno-społeczno-kulturalnych, które odbyły się w Domu Polskim. Dodatkowo zorganizowano kilka wydarzeń poza terenem Domu Polskiego.

Wszystkie wydarzenia i imprezy były zorganizowane zgodnie ze statutowym celem naszego Towarzystwa, tj. *„promocja wzajemnego zainteresowania i związków między społecznością polską i irlandzką poprzez działalność społeczno-kulturalną oraz wspieranie, nauczanie, studiowanie, szerzenie kultury, historii, języka, tradycji, wiedzy o Polsce i o Polakach”* (P.3 Statutu IPS).

TEMATYKA ORGANIZOWANYCH WYDARZEŃ:

Tradycyjne polskie wydarzenia

- 16 grudnia 2012 r. – tradycyjny wieczór świąteczno-wigilijny z choinką i opłatkiem. Ks. Jarosław Maszkiewicz z Duszpasterstwa Polonii odczytał fragment ewangelii i wygłosił krótką homilię z życzeniami po polsku i po angielsku. Była muzyka i koledy oraz duży wybór tradycyjnych potraw polskiej i irlandzkiej kuchni świątecznej. Gościem wieczoru był Ambasador JE Marcin Nawrot.
- 23 marca 2013 r. – wielkanocne pisanki – wspólne malowanie jajek. Warsztaty zorganizowane głównie dla rodzin z dziećmi. Dzieciom zostały przyznane nagrody za ich artystyczną pracę.
- 20 września 2013 r. – Noc Kultury w Irlandii – prezentacja i degustacja tradycyjnych potraw polskiej kuchni przy dźwiękach polskiej muzyki.

Literatura i sztuka

W związku z publikacją biografii Kazimierza Dunin-Markiewicza, autorstwa członka Towarzystwa Irlandzko-Polskiego – Patricka Quigleya miało miejsce wiele wydarzeń literackich.

- 2 grudnia 2012 r. z okazji 80. rocznicy śmierci Kazimierza Dunin-Markiewicza Patrick Quigley wygłosił odczyt w dublińskiej Galerii Hugh Lane. Odczyt połączony był z prezentacją DVD.
- 9 marca 2013 r. Patrick Quigley wygłosił prelekcję dla uczniów weekendowej szkoły polonijnej. Tematem był syn Kazimierza Markiewicza – Staśko.

W ciągu całego roku Pat Quigley występował na terenie Irlandii z odczytami, promując swoją książkę. Informacje o jego odczytach podawane były na stronie internetowej Towarzystwa Irlandzko-Polskiego.

- 9 maja 2013 r. – promocja książki Ewy Stańczyk poświęconej postaci i poezji Jerzego Harasymowicza. Książka w języku angielskim pt. *Contact Zone Identities in the Poetry of Jerzy Harasymowicz*. Czytano i dyskutowano poezję Harasymowicza w języku polskim i w przekładzie na język angielski. Wydarzenie było zorganizowane wspólnie z wydziałem Studiów Słowiańskich Trinity College i z Centum Pisarzy Irlandzkich.
- 12 maja – spotkanie autorskie z pisarzem Markiem Stokowskim. Prezentacja książki *Stroiciel lasu*, rozmowa z autorem połączona z podpisywaniem jego książek. Wydarzenie zorganizowano wspólnie z Ambasadą RP. Niezwykle ciekawa impreza.

Wszystkie wydarzenia literackie cieszyły się dobrą frekwencją i były połączone z ciekawą dyskusją.

- Od 13 września do 5 października 2013 r. w Domu Polskim miała miejsce wystawa prac artystów związanych z Towarzystwem Irlandzko-Polskim. 12 artystów wystawiło swoje prace, obejmujące różne style, technikę i rodzaj sztuki (malarstwo, grafika, szkice, ceramika artystyczna). Uroczysty wernisaż z udziałem pani radnej Gerry Ashe, reprezentującej burmistrza Dublina, odbył się 9 września. Wystawa została włączona do programu dublińskiej Nocy Kultury (20 września 2013 r.).

Muzyka

- 2 grudnia 2012 r., na zakończenie odczytu Patricka Quigleya w Galerii Hugh Lane, odbył się krótki koncert pieśni z czasów, w których żył i działał Kazimierz Dunin Markiewicz. Wykonaw-

- cami byli członkowie Towarzystwa Irlandzko-Polskiego: profesor Maciej Smoleński (bas baryton) i Rosemary Hill (fortepian).
- 10 lutego 2013 r. – wieczór muzyczno-rozrywkowy z okazji kończącego się karnawału. W ramach wieczoru odbył się krótki recital chopinowski w wykonaniu znakomitej młodej pianistki z Korei Południowej, laureatki wielu konkursów międzynarodowych – Soo-Jung Ann. Był to już trzeci występ tej pianistki w Domu Polskim. Po koncercie pokazane zostały zabawne wideoklipy związane z życiem Chopina i czytane były fragmenty jego listów. Wieczór odbył się przy wypełnionej sali i został zakończony degustacją karnawałowych faworków. W ogólnej zabawie wziął udział JE Ambasador Marcin Nawrot.
 - 17 lutego 2013 r. wystąpiła z recitalem młoda bardzo utalentowana polska pianistka Tamara Niekludow. W programie były utwory Chopina, Liszta i Szostakowicza. Chociaż koncert został zorganizowany *ad hoc*, przyciągnął on sporą liczbę słuchaczy.
 - 19 maja 2013 r. odbył się koncert muzyki klasycznej w wykonaniu Emmy Monten (skrzypce) i Petera Dainsa (fortepian). W programie były między innymi utwory Debussy'ego, Saint-Saensa i Klary Schumann. Wielu melomanów wysłuchało bardzo pięknego koncertu.
 - 20 września 2013 r. z okazji Nocy Kultury odbył się koncert muzyki polskiej w wykonaniu artystów i uczniów polskiej szkoły muzycznej *Fermata*. Głównymi wykonawcami byli Patrycja Mikiciuk (skrzypce) i Paweł Kropik (wokalista). Wydarzenie połączone z degustacją polskich potraw odbyło się w przepełnionym do maksymalnych granic Domu Polskim.

Nauka

- 27 stycznia 2013 r. dr Pádhraig Kennan wygłosił odczyt popularnonaukowy na temat bieżących badań geologicznych w Polsce. Dr Pádhraig Kennan jest emerytowanym członkiem Szkoły Nauk Geologicznych dublińskiego uniwersytetu UCD. Od lat współpracuje z polskimi naukowcami. Jest członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego. Prowadzi prace badawcze w Polsce dotyczące polskich złóż granitowych. Bardzo

ciekawym wykład zakończył się dyskusją, tematyką której były głównie problemy związane z wydobywaniem gazu łupkowego.

Promocja wzajemnego zainteresowania i pogłębianie związków między Polakami i Irlandczykami

- 10 marca 2013 r. Towarzystwo Irlandzko-Polskie zorganizowało imprezę z okazji święta i festiwalu św. Patryka. Była tradycyjna muzyka irlandzka, pieśni i tańce irlandzkie. Udział wzięli muzycy zespołu *Comhaltas Ceoltóiri Monkstown*. Serwowano kawę po irlandzku i irlandzkie przekąski.
- 21 lipca 2013 r. – tradycyjne spotkanie letnie członków i sympatyków Towarzystwa Irlandzko-Polskiego połączone z „garden party”.

Film

- W dniach 8–9 czerwca 2013 r. w Domu Polskim odbył się festiwal filmowy *Oddalenia*. Kilku członków z zarządu Towarzystwa Irlandzko-Polskiego brało udział w organizowaniu tego wydarzenia.
- 20 czerwca 2013 r. przedstawiono *filmowe impresje* – unikatowy program filmów krótkometrażowych pochodzących z archiwum IFI (Irish Film Institute). Program przygotowano z okazji prezydencji Irlandii w Radzie Unii Europejskiej. Tematyką filmów było odkrywanie wrażeń z Irlandii. Pokazane zostały pierwsze historyczne 50-sekundowe epizody filmowe ukazujące życie na ulicach Dublina w 1897 roku! Impreza spowodowała ciekawą dyskusję, ponieważ niektórzy widzowie irlandzcy poczuli się zażenowani obrazem Irlandii z lat 60. i 70. ubiegłego wieku, pokazanej jako kraj biedny, wyludniony, zacofany i nadmiernie pobożny.

Historia Polski i Polaków

- Powstał projekt zatytułowany *„Śladami polskości w Irlandii”*.
Celem projektu jest przypomnienie tych nielicznych Polaków, którzy w przeszłości znaleźli się w Irlandii i prowadzili tu ważną działalność społeczną i zawodową. Projekt powstał

z inicjatywy PSE (Polskie Stowarzyszenie Edukacyjne) i został poparty przez Towarzystwo Irlandzko-Polskie. Towarzystwo zorganizowało wiele odczytów skierowanych do uczniów i nauczycieli polonijnej szkoły weekendowej w Dublinie. Projekt ma trwać do końca bieżącego roku. Planuje się publikację prac uczniów na wybrane tematy, dotyczące dawnej Polonii irlandzkiej

- 29 września 2013 r. odbył się wieczór poświęcony pamięci Prymasa Polski kardynała Józefa Glempa (1929–2013). Był prymasem Polski ponad 28 lat (od lipca 1981 do grudnia 2009 r.). W ramach wieczoru omówione były najważniejsze wydarzenia historyczne, które zaszły w Polsce w okresie jego prymasostwa – od Solidarności, przez stan wojenny, rozmowy Okrągłego Stołu, częściowo wolne wybory w 1989 r. i transformację ustrojową, do akcesji Polski do Unii Europejskiej. Niektórzy uczestnicy wieczoru wspominali wizytę śp. kardynała Glempa w Domu Polskim w 1988 roku i jego bardzo ciepłe spotkanie z członkami Towarzystwa Irlandzko-Polskiego. Prezentowane były materiały archiwalne: fragmenty programu TV, fotografie, wycinki prasowe, książka z dedykacją prymasa Glempa dla Towarzystwa, listy.
- W październiku Dom Polski gościł panią Danutę Wałęsową, żonę Lecha Wałęsy – legendarnego lidera Solidarności i byłego prezydenta RP. Wizyta pani Danuty Wałęsy w Domu Polskim była połączona z prezentacją jej książki *Marzenia i tajemnice*. Książka ukazała się w 2011 roku i natychmiast stała się bestsellerem w Polsce. Książka nie jest zwykłą autobiografią autorki czy historią rodziny Wałęsów. Jest to przede wszystkim obraz polskiej rzeczywistości w latach PRL i historycznych przemian politycznych widzianych przez kobietę – żonę i matkę ośmiorga dzieci.

4 października pani Wałęsa spotkała się z członkami komitetu Towarzystwa Irlandzko-Polskiego i z niektórymi przedstawicielami „starej” i „najmłodszej” irlandzkiej Polonii. Krótkie spotkanie, które trwało niewiele ponad pół godziny, upłynęło w przyjemnej atmosferze, przy kawie, herbacie i ciasteczkach.

Poszczególne osoby przedstawiły się, po czym w bezpośredniej rozmowie wspomniano działalność Polonii irlandzkiej w czasach Polski komunistycznej, a szczególnie w okresie powstania Solidarności i stanu wojennego w Polsce. 6 października p. Danuta Wałęsa spotkała w przepełnionej sali Domu Polskiego liczną Polonię – sporo osób przybyło spoza Dublina, a dla wielu po prostu nie było miejsca. Spotkanie w części wstępnej prowadził Piotr Adamowicz, znany dziennikarz z Gdańska, który wspólnie z panią Wałęsą redagował jej *Marzenia i tajemnice*. Po serii pytań, odpowiedzi i ciekawych komentarzy nastąpiło podpisywanie książek. Uroczyste spotkanie zakończyło się wspólnymi zdjęciami. Było to wydarzenie wyjątkowe, które na długo pozostanie w pamięci tych, którzy mieli okazję brać w nim udział.

Wydarzenia specjalne

- W maju 2013 roku miała miejsce niezwykła wyprawa pod nazwą *Horyzont Wicklow*. Była to piesza wędrówka dziesięciu Polaków, niepełnosprawnych z powodu kalectwa w wyniku choroby lub wypadku. Uczestnicy wyprawy mieli za zadanie przejść szlak 10-kilometrowy, by w ciągu 10 dni dojść na szczyt gór Wicklow (Lugnaquilla). Noce spędzali w namiotach. To niezwykle przedsięwzięcie zorganizowano dzięki pomocy Polskiego Stowarzyszenia Edukacyjnego. Celem wyprawy było zebranie środków finansowych na zakup protezy nóg dla 10-letniej Martynki. Podsumowanie wyprawy – połączone z konferencją prasową – odbyło się w weekendowej szkole polonijnej 1 czerwca. Było wspomagane m.in. przez członków Towarzystwa Irlandzko-Polskiego.
- Niecodzienna uroczystość miała miejsce 28 maja 2013 r. w Ambasadzie RP. Senior Towarzystwa Irlandzko-Polskiego – Jan Kamiński – otrzymał oficjalny dokument potwierdzający jego obywatelstwo polskie. W uroczystości, połączonej z wydanym przez Ambasadę przyjęciem, wzięła udział najbliższa rodzina Jana oraz liczne grono przyjaciół i gości. Jan Kamiński mieszka w Irlandii od 1953 roku. Znany biznesmen, dziś na emeryturze, był jednym z założycieli i pierwszym prezesem Towarzystwa Ir-

landzko-Polskiego. Jednak niewiele znających go osób wiedziało cokolwiek o jego dramatycznych przeżyciach w dzieciństwie. Ujawnione zostały częściowo w radiowym programie *Liveline*, nadanym na żywo 7 stycznia 2013 r. Historia Jana Kamińskiego zamieszczona jest w specjalnym wywiadzie-rozmowie, którą przeprowadziła Hanna Dowling. Zgodnie z życzeniem Jana wywiad był prowadzony w języku polskim.

Udział członków zarządu Towarzystwa Irlandzko-Polskiego w konferencjach, naradach i innych wydarzeniach

- Dr Jarosław Płachecki reprezentował Towarzystwo Irlandzko-Polskie w czasie spotkania z ministrem finansów – Jackiem Rostowskim, które odbyło się w kwietniu br. w Ambasadzie RP.
- W maju 2013 r. przedstawiciele Towarzystwa Irlandzko-Polskiego uczestniczyli w konferencji zorganizowanej w UCD przez irlandzką Partię Pracy, na temat wpływu mniejszości etnicznych na politykę Irlandii. Prezes Towarzystwa dr Jarosław Płachecki mówił o polonijnych organizacjach w Irlandii.
- 28 sierpnia 2013 r. dr Jarosław Płachecki reprezentował Towarzystwo Irlandzko-Polskie podczas uroczystego obiadu w rezydencji Ambasadora USA, zorganizowanego dla uczczenia 50-lecia słynnej mowy Martina Luthera Kinga.
- 21 września 2013 r. podczas Dni Litewsko-Polskich w Droghedzie dr Jarosław Płachecki wygłosił odczyt zatytułowany „Polska w Europie”.

Plany na przyszłość

Towarzystwo Irlandzko-Polskie rozpoczęło kilka ważnych projektów, których realizacja powinna nastąpić w latach 2013/2014. Są to między innymi:

- Umieszczenie w centrum Dublina tablicy upamiętniającej polskiego podróżnika i odkrywcę – Pawła Edmunda Strzeleckiego, który poniósł ogromne zasługi w niesieniu pomocy w czasie Wielkiego Głodu w Irlandii. Planowane jest zorganizowanie wydarzeń informacyjnych, ponieważ postać i zasługi Strzeleckiego są prawie nieznane w Irlandii.

- Kontynuacja projektu *Śladami polskości w Irlandii*.
- Projekt ogłoszenia konkursu na debiut literacki o tematyce emigracyjnej. Uczestnikami konkursu mają być Polacy, którzy po roku 2004 osiedlili się na stałe lub czasowo w Irlandii. Konkurs organizowany jest wspólnie z Uniwersytetem Łódzkim.

W 2014 roku przypada kilka ważnych rocznic. Są to między innymi: 10-lecie wejścia Polski do Unii Europejskiej (początek masowego napływu Polaków do Irlandii) oraz 25-lecie upadku systemu komunistycznego w Polsce. 1 września 2014 roku mija 75 lat od wybuchu drugiej wojny światowej.

Obchodzić będziemy również 35-lecie utworzenia Towarzystwa Irlandzko-Polskiego.

W roku 2014 odbędą się wybory lokalne i europejskie w Irlandii. Polacy mający powyżej 18 lat, mieszkający w Irlandii, mają prawo udziału w wyborach. Towarzystwo Irlandzko-Polskie włączy się w kampanię zachęcającą do rejestracji i aktywnego udziału w wyborach.

Wspominając tych, co odeszli....

1 stycznia 2013 r. zmarła **Maeve Conway-Piskorska** (swoje imię pisała zwykle po irlandzku Méadhbh). Gruntownie i wszechstronnie wykształcona, o silnym charakterze, a jednocześnie bezpośrednia i bezpretensjonalna. Była wieloletnim kierownikiem programu edukacyjnego dla dzieci w irlandzkim państwowym Radiu RTÉ. Razem ze swym polskim mężem Ryszardem należała przez wiele lat do Towarzystwa Irlandzko-Polskiego. W latach 1998/1999 i 1999/2000 była aktywnym członkiem komitetu Towarzystwa. Ostatni raz – już na wózku inwalidzkim – odwiedziła Dom Polski 29 kwietnia 2012 roku z okazji świętowania Roku Solidarności między pokoleniami (*Active Ageing and Solidarity between Generations*).

18 kwietnia zmarł nagle (w czasie snu) **Alex Montwiłł**, emerytowany profesor i były kierownik Katedry Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu UCD. Pochodził z Litwy (ur. 1935 r.), gdzie jego ojciec posiadał duży majątek ziemski. Wygnana z Litwy w wyniku drugiej

wojny światowej rodzina Montwiłłów znalazła schronienie w 1947 roku w Irlandii. Alex ukończył szkołę i studia w Dublinie. Był wybitnym naukowcem i znakomitym wykładowcą, a jednocześnie skromnym, prawdziwym „polskim dżentelmenem”. Należał do Towarzystwa Irlandzko-Polskiego w pierwszych latach po jego powstaniu.

Brian Earls, były dyplomata i naukowiec, zmarł nieoczekiwanie 5 lipca 2013 r. W latach 1999–2004 pełnił funkcję pierwszego sekretarza Ambasady Irlandii w Warszawie. Lingwista, znał biegle kilka języków, opanował również w niezłym stopniu język polski. W Polsce prowadził studia dotyczące polsko-irlandzkich związków kulturowych i historycznych. Jego 71-stronicowy szkic literacko-historyczny *Polska widziana irlandzkimi oczami* (*By reason of past history: Poland through Irish Eyes*) został opublikowany w periodyku *Dublin Review of Books*. Brian Earls został członkiem Towarzystwa Irlandzko-Polskiego w 2011 roku.

30 sierpnia 2013 r. zmarł **Seamus Heaney**. Wspaniały irlandzki poeta i eseista, laureat literackiej Nagrody Nobla w roku 1995. Osobiste obszerne wspomnienie o nim, o jego związkach z Polską, polskimi poetami, a także z Towarzystwem Irlandzko-Polskim napisała sekretarz Towarzystwa Hanna Dowling. Jest ono zamieszczone w niniejszym piśmie.

IRISH POLISH SOCIETY PHOTO ALBUM 2012/2013

11 Nov. 2012. Polish Independence Day; joint celebration by Irish Polish Society (IPS) and Polish Social and Cultural Association (POSK): Sławek Norberczak (POSK), H.E. Marcin Nawrot, Polish Ambassador to Ireland and Edyta Jankowska (IPS)

Polish Independence Day; Polish Folk Dance Group 'Shamrock' in the Polish House

Polish Independence Day; 'The Nadaistas', a Dublin-based progressive rock band performing during the celebration

Polish Independence Day; Marysia Harasimowicz with her children: Laura and Kieron

Polish Independence Day; Maciej Smoleński in the kitchen at the Polish House

An Irish-Polish welcome on Polish Independence Day (the view on the corridor and main entrance to the Polish House)

10 Feb. 2013. A concert of Chopin music given by Korean pianist, Soo-Jung Ann, (photo; courtesy of Robert Patyński, The Academy of Photography)

10 Feb. 2013. Ms Soo-Jung Ann performing in the Polish House (photo; courtesy of Robert Patyński)

9 Mar. 2013. 'Tracing Polish footprints in Ireland' – a joint project with the Polish Educational Association (PSE) dedicated to the history of the Polish community in Ireland. Mrs Hanna Dowling during her presentation in the Polish School at the Embassy (SPK). (photo; courtesy of Mrs Mariola Łzycka, manager of the SPK in Dublin - Polish School at the Embassy)

'Tracing Polish footprints in Ireland'; dr Jarosław Plachecki introducing Patrick Quigley, the author of the book 'The Polish Irishman: Life and Times of Count Casimir Markiewicz' in the Polish School at the Embassy in Dublin (SPK) (photo; courtesy of Mariola Łzycka)

23 Mar. 2013. Traditional Easter Eggs Painting; children during the artistic workshop 'Pisanki' in the Polish House

Traditional Easter Eggs Painting; Edyta Jankowska and Krzysztof Kiedrowski judging the best works

Traditional Easter Eggs Painting: Emilka decorating her Easter egg

12 May 2013. An evening with Polish writer and poet, Marek Stokowski, including the presentation of his book *The Forest Tuner*

19 May 2013. Classical Music Concert given by Emma Monten (violin) and Peter Dains (piano) (photo; courtesy of Edyta Jankowska)

28 May 2013. Reception in honour of Mr Jan Kamiński, who receives an official document confirming his Polish citizenship at the Embassy of the Republic of Poland in Dublin (photo; courtesy of the Embassy of the Republic of Poland in Dublin)

Reception in honour of Mr Jan Kamiński at the Polish Embassy in Dublin: Senior IPS members; Mr Maciej Smoleński, Mr Jan Kaminski, Mrs Hanna Dowling and Mr Artur Tyszkiewicz (photo; courtesy of the Embassy of the Republic of Poland in Dublin)

9 Sept. 2013. Official opening of the IPS Annual Art Exhibition at the Polish House; Curator of the Exhibition Marysia Harasimowicz with her daughter Laura, Councillor Gerry Ashe representing the Lord Mayor of Dublin and Chairman of the IPS dr Jarosław Płachecki

Visitors and artists at the opening of the Irish Polish Society's Annual Art Exhibition 2013 in the Polish House

Artists at the opening of the Irish Polish Society's Art Exhibition 2013; Ula Retzlaff, Deirdre O'Broin Lennon, Ken Donfield, Marysia Harasimowicz, Martin Reynolds, Begona Doody, Helena Johnston, Angela Velazquez

Official opening of the IPS Annual Art Exhibition; Trevor Rooney (IPS) chatting with a guest (Sylwia)

Official opening of the IPS Annual Art Exhibition; a visitor enjoying the paintings

20 Sept. 2013 – Culture Night – Taste of Polish cuisine. Presentation of Polish traditional dishes

4 Oct. 2013. Mrs Danuta Wałęsa met the IPS committee members, POSK and Ognisko Polskie representatives. Hanna Dowling (IPS) showing Mrs Danuta Wałęsa the original documents and pictures of pro-Solidarity activities of the IPS in the years 1981-1983 (during the Marshall Law in Poland) (photo; courtesy of Mrs Helena Johnston)

6 Oct. 2013 Meeting with Mrs Danuta Wałęsa, the wife of Poland's former president, Lech Wałęsa, during the presentation of her book *Dreams and Secrets* in the Polish House

Meeting with Mrs Danuta Wałęsa in the Polish House; Mrs Danuta Wałęsa, Mr Piotr Adamowicz and H.E. Marcin Nawrot, Polish Ambassador to Ireland, sharing a joke during the presentation

Meeting with Mrs Danuta Wałęsa in the Polish House; Mrs Danuta Wałęsa and Mr Piotr Adamowicz answering the questions from the audience

Meeting with Mrs Danuta Wałęsa; signing the book for a guest

Meeting with Mrs Danuta Wałęsa; Edyta Jankowska and Joanna Wawrzyńska waiting for the books to be signed

Meeting with Mrs Danuta Wałęsa in the Polish House; Krystyna Pycińska-Taylor (Chairperson, POSK), Mrs Danuta Wałęsa, dr Jarosław Płachecki (Chairman, IPS) and Edyta Jankowska (Vice Chairperson, IPS) and other IPS & POSK members and guests

Note on the photographer. Jason Dolan is the author of the pictures in the Irish Polish Society Photo Album 2012/2013 (with some exceptions stated below). He is an active member of the Society and was elected to the management committee of the IPS in 2013. He has worked with IT in Dublin for over eight years. His passion is high quality photography of events and people. Jason's work reflects true values of the Irish Polish Society, namely Tradition, Integration and Friendship, and people are always at the centre of his interest.

The images of children are printed with the kind consent of their parents. Some photos reproduced courtesy of Robert Patyński (pp. 203 & 204), Mariola Izycka (p. 205), Edyta Jankowska (p. 208), the Embassy of the Republic of Poland in Dublin (p. 209) and Helena Johnston (p. 213).

Notes on Contributors

Teresa BUCZKOWSKA holds a MA in Ethnology and Anthropology of Culture, obtained from the Jagiellonian University, Krakow, Poland. Currently she is a PhD student in Equality Studies in the School of Social Justice at University College Dublin, Ireland. Her main subject of interest is international migration in an Irish and a broader EU context.

Gabriel DOHERTY is a College Lecturer in the School of History, University College Cork. His research interests include the revolutionary decade in modern Irish history (1912–1923), the history of imprisonment in Ireland, and Irish-Polish relations in the nineteenth and twentieth centuries.

Hanna DOWLING, interpreter and journalist in Poland, Italy and Ireland, for many years Secretary for the Irish Polish Society, based in Ireland since 1980. Author of articles in the “Irish Times”, “Gazeta Wyborcza”, “Polityka” and the book *Polish Emigration in Ireland in the 20th and early 21st Centuries* (Dublin, 2012). Currently collecting archival material for a book about the history of the Irish Polish Society.

Izabela JANKOWSKA: graduate Faculty of Journalism and Political Science University of Warsaw, PhD (2012), a lecturer in history and cultural studies at the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, a strategic analyst at the Police Headquarters.

Wawrzyniec K. KONARSKI is professor of Political Science and head of the Department of Ethnocultural Politics at the Jagiellonian University in Cracow, Poland. He has published eleven monographs and many articles, expert appraisements, and critical reviews including *Pragmatists and Idealists: Origins, Typology and Evolution of Political Parties in the Twentieth Century Irish Nationalism* (Pułtusk-Warszawa, 2001), *The Constitutional System of Ireland* (Warszawa, 2005), *The Crisis of Leadership in Contemporary Politics* (Warszawa, 2011).

Niamh NESTOR is an IRCHSS-funded PhD student based at the UCD Humanities Institute. Her research explores language variation, identity, and the acquisition of sociolinguistic competence among a group of Polish children and teenagers living in Ireland. Recent publications include: *The new kid on the block. A case study of young Poles, language and identity* (Rotterdam, 2011; with V. Regan); and *Out of the Communist Frying Pan and into the EU Fire? Exploring the Case of Kashubian* (2009, Language, Culture and Curriculum; with T. Hickey).

Jarosław PŁACHECKI is a dean of Faculty of Economics in Dublin at the Local Government College in Żyrardów, Poland. He is an author of *Ireland's Political System* (Warszawa, 2010) and many academic papers. Editor of *Polish Emigration in Ireland in the 20th and early 21st Centuries*, (Dublin, 2012). Since 2011 Chairman of the Irish Polish Society.

Patrick QUIGLEY, former public servant, writer and novelist, Honorary Treasurer of the Irish-Polish Society, columnist for magazine “Polish Neighbour”, his first novel *Borderland* was published in 1994, author of the biography of the Kazimir Markievicz *The Polish Irishman: The Life and Times of Count Casimir Markievicz* published in 2012. Currently working on a new book based on the life of Stasko Dunin-Markievicz, son of Casimir. He is an active member of the Powys Society.

Ewa STAŃCZYK is a scholar of Polish cultural history. She is a graduate of the University of Manchester, where she received her PhD in Polish Studies. Between 2010 and 2013 she was Assistant Professor of Polish Studies in the Department of Russian and Slavonic Studies at Trinity College Dublin. Her book *Contact Zone Identities in the Poetry of Jerzy Harasymowicz* was published with Peter Lang in 2012.

Madgalena SZULC has completed her master's degree in Literary Translation at Trinity College Dublin in 2010. She is a member of Irish Translators and Interpreters Association and is a freelance translator currently working on the English version of the Sławowir Mrozek's play *The Emigrants*.

Marcus WHEELER was Professor of Slavonic Studies at Queen's University Belfast 1968–1992. He studied Polish language and literature on vacation courses at Warsaw University 1956 and 1957. Translations of short stories by various Polish authors were published in *Polish Writing Today* (Penguin Books 1967) and elsewhere.

*'I have read the whole of this collection and find it a very worthwhile venture.
The Yearbook will be of value to all Poles and Polonophiles living in Ireland'*

Prof. Ronald J. Hill, Trinity College Dublin

Inside:

- ***Constance Markiewicz. An emotional and political life*** – Wawrzyniec Konarski
 - ***The Polish complementary schools and Irish mainstream education. Past, present and future*** – Niamh Nestor
 - ***Why Won't You All Just Go Back Home? Patterns of Migration and Settlement of Polish Diaspora in Ireland in the Presence of Economic Downturn*** – Teresa Buczkowska
 - ***Faithfulness towards native literature or braving the foreign works? An immigrant's reading habits in the world of lost identity*** – Magdalena Szulc
 - ***Jerzy Harasymowicz: The Poet of Many Nations*** – Ewa Stańczyk
 - ***Jan Kamiński uncovers the truth about himself*** – Hanna Dowling
 - ***Ireland's neutrality during WWII*** – Izabela Jankowska
 - ***Assessment of the economic performance of Ireland in the Tenth Review under the Extended Arrangement with the IMF in the year 2013*** – Jarosław Płachecki
 - ***Remembering Seamus Heaney*** – Hanna Dowling
 - ***Book Reviews*** – Marcus Wheeler, Jarosław Płachecki, Patrick Quigley, Gabriel Doherty
 - ***Irish Polish Society Reports & Notes 2012/2013*** – Hanna Dowling
 - ***Irish Polish Society Photo Album 2012/2013*** – Jason Dolan
-

ISBN 978-83-7789-258-9

ISSN 2009-9568 (electronic edition)

Cover illustration: *Dreamscape (in Blue)*
by Marysia Harasimowicz, reprinted courtesy of the artist.